

Joan de Cantalaura (Louis Combe)

Istoria atal

ABANS PROPAUS

Escriure en lenga d'òc es una escomesa, que 98% dels benastrugats que pòdon parlar aquela polida lenga-miracle la legisson quitament pas, qu'o aprengueron pas a l'escola.

Aquesta edicion bilingua en francés e en lenga d'òc es expressament per eles, que benlèu aquò los butarà a cabussar per aprendre a nadar dins lu fluvi d'òc, e que le francés, un momenton, lor farà prodèl.

En fasent espelir aicesta colleccion, braves contairals occitans, ai volgut vos far prene consciéncia que sètz vertadièrament bilingües.

Se parlatz plan la lenga dels vòstres parents o dels vòstres grands, es plan evident qu'o sètz, bilingües.

Se la parlatz pas gaire, o se la comprenètz sens la parlar, o se la legissètz un briconèl, sètz pas luènh d'èsser bilingües, e mai se ne sètz pas conscients pel moment. Alara, sens vos esperforçar, podètz venir vertadièrament bilingües, e aquò en dous etapas:

1°) en aprenent a legir coma cal la lenga d'òc. Es plan de bon far dins una edicion bilingua, que seretz estonats de descobrir lo grand esbandi secrèt de çò que sabètz ...

2°) en aprenent a parlar coma cal aquela lenga. Es pas tant aisit, mas se legissètz sistematicament e a nauta votz de tèxtes ja coneguts, sètz plan encaminats e la practicafara çò autre.

Ai tengut a començar aquesta colleccion SÈTZ BILINGÜES amb de contes del grand Kipling. Las reviradas novèlas que vos presenti son estadas fachas, o veiretz, a partir de l'anglés de l'autor.

Ai servat lo mai possible non solament lo fons, mas tanben l'estil trabalhât dels contes maravilhosos qu'anatz descobrir tornarmai, que las repeticions, las alliteracions, las redondàncias, las ellipsis, los jòcs de mots, lo quiti chotar, lo parlar del nas, las onomatopèas, los revirolets, la personificacion sistematica dels animals o d'unes airals... foguèron volontats per l'autor e devon donc èsser servats dins la revirada.

Nascut a Bombay en 1865, primièr Prètz Nobèl anglés de Literatura en 1907, Kipling defuntèt en Anglatèrra en 1936, après aver fòrça viatjat e escrich.

Cantalaura.

I - CONSÍ LA BALENA ERETÈT DEL SEU CLEDÍS

(Per Sénher Hans de Stroh)

Lo Peissonèl Desgordidonèl.

Dins la mar, ò Ma Mai Aimada, un còp i aviá una Balena. S'avidava de peissum. Se manjava l'estela de mar e la becassina de mar, lo carrelet e lo melet, lo macarèl e lo tortèl, e l'anguila anguilejaira-vironejaira-virolejaira. Per totala mar, totes los peisses que trobava, ne fasiá pas qu'una bocada: chac! ... Fins al jorn que, per tota la mar, demorèt pas qu'un peissonèl, un Peissonèl Desgordidonèl. Per se gandar, nadava un pauc enrè de l'aurelha drecha de la Balena. Alara, la Balena, quilhada sus la coa seu, declarèt:

— Soi adelida!

E lo Peissonèl Desgordidonèl, d'una voseta desgordideta, li demandèt:

— Nòble Cetacèu Raçat, l'Òme, l'as pas jamai tastat?

— Non, diguèt la Balena, qu'es aquò?

— Quicòm de bon, diguèt lo Peissonèl Desgordidonèl, mas rascanhudàs.

— Va plan! vai me'n quèrre, diguèt la Balena. (E, amb sa coa, batanèt la mar en escuma).

— Pas qu'un al còp, aquò's pro! diguèt aquel Peisson Desgordidon. Carreja-te per Cinquanta grasses de Latitud Nòrd e Quaranta grasses de Longitud Oèst, (aquò's de Fachilha), que trobaràs, segut sus un radèl, en plena mar, sens res sus el, part un parelh de cauças de grossièira tela blava, amb un parelh de bretèlas (oblidèsses pas las bretèlas, aumens, Ma Mai Aimada) e un cotèl de pòcha... trobaràs un Marin Naufragat que, cal qu'o te diga, es mai que mai desgordidàs e coquinàs.

Lo Marin Naufragat.

Adonc, nada que nadaràs, la Balena se carregèt per Cinquanta grasses de Latitud Nòrd e Quaranta grasses de Longitud Oèst, a la buta-buta, e, sus un radèl, en plena mar, sens res sus el qu'un parelh de cauças de grossièira tela blava, amb un parelh de bretèlas, (recòrda-te de las bretèlas, subretot, Ma Mai Aimada), e un cotèl de pòcha... te trobèt un Marin Naufragat, Sol e Solitari, pas qu'un, qu'espartegava amb los artelhs. (Aviá la permission de la Mamà seu per aital gafolhar, si que non auriá pas jamai ausat, vist qu'èra un òme mai que mai desgordidàs e coquinàs).

E la Balena de dubrir sa gola, de la dubrir, de la dubrir, dubrís-la que la dubriràs, gaireben fins a la coa; e d'engolir lo Marin Naufragat, e lo radèl ont èra segut, e las cauças que portava (en grossièira tela blava), e las bretèlas (que te cal pas jamai oblidar), e lo cotèl de pòcha.

Engoliguèt tot aquò e o reclamèt dins sos placards de l'endedins, caudets e negroses, puèi esclafèt un bruch de pòtas, aital!... e virologèt tres còps sus la cima de sa coa.

Mas tanlèu que le Marin, qu'èra un òme mai que mai desgordidàs e coquinàs, se trobèt claus per de bon dins los placards de l'endedins caudets e negroses de la Balena, gambilhèt e espinguèt, tustassèt e martelèt, trepegèt e dancegèt, faguèt clapar e ressonar, truquegèt e mordiguèt, s'arrasèt e bombiguèt, rodegèt e udolèt, sautegèt, lagremegèt, ploregèt e sospirèt, serpategèt e bramegèt, faguèt un pas e caminèt, e dancèt La Marinièira aquí que o caliá pas, e la Balena ne foguèt tota desastrada, òc-òc-ben! (Las bretèlas, te'n rapèlas, è?)

Los Blancs Baucès d'Albion.

Atanben, declarèt al Peisson Desgordido:

— Aquel òme es rascanhudàs! E me bolega lo sanglot. Qué me cal far?

— Diga-li de sortir! respondèt lo Peisson Desgordidon.

La Balena bramèt alara, del pus fons de sa quítia bramadoira, al Marin Naufragat:

— Sortís e ten-te tranquil! Qu'ai lo sanglot!

— Non e non! diguèt lo Marin. Que non pas, mas plan lo contrari! Torna-me arribar aquí ont nasquèri, als Blancs Bauges d'Albion, e puèi veirem. (E se metèt a dançar, dança que dançards).

— Fariás melhor de lo repatriar, diguèt a la Balena lo Peisson Desgordidon. Auriái degut insistir per te dire qu'es mai que mai desgordidàs e coquinàs.

Atanben, la Balena, nada que nadaràs, amb sas doas nadarèlas e amb la coa, tant que poguèt, ni per sanglotir. Finiguèt que desvistèt lariba ont èra nascut lo Marin, e los Blancs Bauges d'Albion. E de s'arenar sus la playa, e d'alandar lo cais en grand, alanda-lo que l'alandaràs, e de dire:

— Càmbiament per Winchester, Ashuelot, Nashua, Keene e per las estacions de la linha de Fùchburg!

Lo cledís.

Just al moment que disiá Fitch- lo Marin sortiguèt a pè del caissàs de la Balena. Mas pendent tot lo temps que la Balena aviá nadat, lo Marin que, vertadièrament, èra qualqu'un de mai que mai desgordidàs e coquinàs, aviá sortit son cotèl e aviá capusat lo radèl en cledisson carrat tot treïçat, l'aviá bravament consolidat amb sas bretèlas, (ara sabes perqué calí pas oblidar las bretèlas), e l'aviá carregat e plan cunhat dins la gargamèla de la Balena. E i èra demorat cunhat.

Puèi, recitèt lo Slokà çaijós que te vau escalcir totara, vist que l'as pas jamai ausit:

A través aiceste cledís
passa pas que ço coladís!

Per çò qu'es del Marin, èra tanben un IR - LAN - DÉ. Sortiguèt sus la playa e anèt a cò de sa maire que li aviá balhada la permission de laisser sos anells rebalar dins l'aiga. Puèi, se maridèt e foguèt aürós d'aquí endavant. La Balena tanben.

Mas a panir d'aquel jorn, aquel cledís en través de la gargamèla que podí pas tossir en tossiguent, ni mai engolir en engolent, aquel cledís l'empachèt de manjar qué que siá, son que lo peissum menut menudet. As aquí perqué, al jorn de uèi, las Balenas se manjan pas jamai d'òmes, ni mai de dròlles, ni mai de drolletas.

Lo Peissonel Desgordidonèl se's anat rescondre dins la sorra, jol Pompidor de la Pòrta de l'Equador, que crentava que la Balena foguèsse encolerida contra el.

Lo Marin se prenguèt son cotèl a l'ostal. Portava sas cauças de grossièira tela blava quand soniguèt sus la playa. Mas las bretèlas, o comprenes ben, èran demoradas darrièr el per far ténèr lo cledís.

Es aital qu'aiceste conte se finís.

Aicí la Balena.
Es a engolir lo Marin
mai que mai desgordidàs
e coquinàs.
Aicí tanben lo radèl,
e lo cotèl,
e las bretèlas
que debes pas
jamai
oblidar
Los daquòs
amb de botons
son las bretèlas
del Marin.
A costat,
pòdes pas véser
lo cotèl.

Lo Marin
es sul radèl,
mas lo radèl
a caplevat
sus un costat,
tant i a
que pòdes pas
véser grand causa.
Lo daquòs blancolin,
a costat
de la man esquèrra
del Marin
es un tròç de fust
que n'assajava
de far avançar
lo radèl
quand la Balena
arribèt.
Lo Marin
se sonava
Monsen Enric-Albèrt Bivvens,
(marin patentat).
Lo Peissonèl Desgordidonèl
jol ventre
de la Balena,
si que non
l'auriái dessenhàt.
La mar
sembla tan bologadissa
per çò que la Balena
l'aspira tota
dins sa gargamèla
per aspirar tanben
Monsen Bivvers
e mai lo radèl,
e mai lo cotèl,
e mai las bretèlas.
Te cal pas jamai
oblidar
las bretèlas.

Aicí la Balena
qu'es a cercar
lo Peissonèl Desgordidonèl
que s'amaga jol Pompidor
de las Pòrtas de l'Equador.
Aquel Peissonèl
Desgordidonèl
se sonava: Espilla.
S'amaga
per las raïces
de l'alga bèla
que creïs
davant las Pòrtas
de l'Equador.
Ai fachas
aquelas Pòrtas
de l'Equador.
Son totjorn barradas.
Lo daquòs en forma de còrda

d'un band a l'autre
es lo quiti Equador.
E çò que revèrta de rocasses,
son dos gigants:
Moar e Koar
que gardan l'Equador.
Sone les
que faguèron
los images ombrats
de las Portas de l'Equador
e que gravèron
totes los peisses que coetejan
de per dejós aquelas pòrtas.
Los peisses amb un bèc
se sonan:
Delfins amb bèc.
E los autres
amb un cap estranh
se sonan:
Verdons-martèl.
La Balena
a tornat trobar
lo Peissonèl
Desgordidonèl
pas qu'après
sa passa ernhosa:
es alara
que se tornèron amistançar.

Quand son ennegresits
los fenestrons
de ton batèu
pel marrit temps,
quand lo batèu
fa: wop!
de desesper,
que tot un cadun
n'es amar,
quand los bagatges
fan pas que lisar,
a metent tot
sens dessus dejós,
quand la Mama te ditz:
— Vòls te calar?
quand tot lo mond
semblan pintats,
siás.
essent pas al Sud,
essent pas al Nòrd,
Cinquanta Nòrd, Quaranta Oèst.

(Aiçò es una adaptation, pas una revirada).

II - CONSÍ LO DROMEDARI

Ara, aici lo conte que sèc. Conta consí lo Dromedari eretèt de sa Bòça.

Dins la Nuèch dels Tempses, quand lo Mond èra Tot-Novèl-Tot-Bèl, e que las bèstias fasián pas que començar de trabalhar per l'Òme, i aviá un Dromedari que viviá en plen Desèrt Udolaire, per çò que voluntava pas de trabalhar. De mai, el tanben, èra Udolaire.

Adonc, s'avidava de clapas, de boissonalha, de tamarissas, de lachairons e de cardusses, desocupat que jamai pus. E se qual que siá li adreçava la paraula, respondia: Bò! Pas que Bò! Pas mai.

Lo Caval

Sus aquò, lo Caval lo venguèt trobar, un diluns matin, sèla sus l'esquina e mòrs en Bòca, e li diguèt:

— Dromedari, òu Dromedari! vèni trotejar, coma nosautres totes!

— Bò! faguèt lo Dromedari... E lo Caval s'enanèt per o dire a l'Òme.

Lo Can.

Sus aquò, lo Can lo venguèt trobar, un baston dins la gola, e li diguèt:

— Dromedari, òu Dromedari! vèni quèrre e reportar, coma nosautres totes!

— Bò! faguèt lo Dromedari ... E lo Can s'enanèt per o dire a l'Òme.

Lo Buòu.

Sus aquò, lo buòu lo venguèt trobar, lo jo sul copet, e li diguèt:

— Dromedari, òu Dromedari! vèni laurar coma nosautres totes!

— Bò! faguèt lo Dromedari... E lo Buòu s'enanèt per o dire a l'Òme.

Los Tres.

Sul ser, l'Òme faguèt sonar lo Caval, lo Can e lo Bueu, totes tres ensemble, e lor diguèt:

— Vosautres Tres, òu Vosautres Tres! ne soi vertadièrament còrmat per vosautres, dins aqueste Mond-Tot-Novèl-Tot-Bèl, mas aquel Daquos-Bò, dins lo Desèrt, es incapable de trabalhar, si que non l'auriàm aquí. Adonc, lo vau laisser tombar, e trabalharetz dos còps mai, per far compés.

Çò que metèt los Tres bravament en colèra, dins aquel Mond-Tot-Novèl-Tot-Bèl. Tenguèron donc un Acamp-Amassada-Parladissa-Conselh, sus las quitias Pòrtas del Desèrt. Venguèt lo Dromedari. Se machugava sos lachairons, desocupat que jamai pus. Se trufèt d'eles, puèi faguèt: Bò! e s'entornèt.

Lo Djinn.

Sus aquò, se carrejant sus una nivòl de polvera, venguèt lo Djinn, Mèstre de Totes los Desèrts. Es totjorn aital que viatjan los Djins: es de Fachilha. Se plantèt per lenguejar e parlofejar amb los Tres.

— Djinn de Totes los Desèrts, demandèt lo Caval, trobas normal que qualqu'un demòre sens res far, dins aquel Mond-Tot-Novèl-Tot-Bèl?

— Saïque non -! respondèt lo Djinn.

— È ben, diguèt lo Caval, i a un daquòs, al còr del teu Desèrt Udolaire (e es un Udolaire tanben), nautcambat e colmontat, e que, despuèi diluns matin, a pas fach un chic de trabalh! Que volonta pas de trotejar!

— Fuu! siblèt lo Djinn, es lo meu Dromedari, per tot l'aur d'Arabia! E qué ne ditz?

— Çò ditz: Bò! respondèt lo Can. E volonta pas d'anar quèrre e de reportar?

— È ditz quicòm mai?

— Pas que: Bò! E volonta pas de laurar, diguèt lo Buòu.

— Va plan! diguèt lo Djinn: lo vau Bo-cejar, se volètz plan pacientar una minuta.

Lo Dromedari.

Lo Djinn s'emmanelèt dins son mantèl de polvera e s'envolèt; traversèt lo desèrt e tombèt sul Dromedari, desocupat que jamai pus, e que se miralhava dins un tautàs.

— Mon grand faseire de Botiòlas, diguèt lo Djinn, qué son aqueles dires a ton propaus, de desobrança, dins Aqueste-Mond-Tot-Novèl-Tot-Bèl?

— Bò! faguèt lo Dromedari.

Lo Djinn s'assetèt, lo menton dins la man, e se metèt a soscar a una granda Fachilha, mentre que lo Dromedari se miralhava dins lo tautàs.

— Despuèi diluns matin, per ton afrosa desobrança, as balhat als Tres un suplement de trabalh, diguèt lo Djinn. (E quitèt pas de soscar a de toras de fachilia, lo menton dins la man).

— Bò! faguèt lo Dromedari.

— O tornariái pas dire, s'èri tu, diguèt lo Djinn, qu'aquò poiriá far un còp de tròp! Faseire de Botiòlas, vòli que te metes a trabalhar!

— Bò! tornèt dire lo Dromedari.

La Bòça.

Mas tanlèu dich, vegèt son esquina que n'èra tant ufanós se conflar, se conflar, per venir, fin finala, una brandolan ta Boçassa.

— Veses? diguèt lo Djinn: es lo teu quiti Bò qu'es vengut Bòça, sus la teu esquina, per ta quítia desobrança. Sèm dijòus, as pas fach res despuèi diluns, primièr jorn de trabalh. Ara, vas trabalhar!

— Consí far, diguèt lo Dromedari, amb aquela Bòça sus l'esquina?

— Es exprès, diguèt lo Djinn, vist que manquèras los tres primièrs jorns: ara, poiràs trabalhar tres jorns sens manjar, que viuràs sus ta bòça. E t'avises pas de dire qu'ai pas fach res per tu! Sortís del Desèrt, vai-te'n trobar los Tres e ten-te a la rega! E boceja!

E lo Dromedari, amb sos Bòs cambiats en Bòça, s'enanèt rejónher los Tres. E despuèi aquel jorn, aquel Dromedari pòrta sos Bòs sus l'esquina. (Ara, disèm Bòça per nos mancar pas amb el), mas a pas encara retrapat los tres jorns de trabalh sautats, quand l'Univèrs comencèt.

E a pas encara après a se téner coma cal.

Aicí lo Djinn
qu'es a començar lo Sortilègi
que faguèt créisser
la bòça del Dromedari.

D'en primier,
amb lo det,
faguèt una linha dins l'aire.
Aquela linha
venguèt solida.
Après aquò,
dessenhèt una nivòl,
puèi un uòu.
(Los pòdes véser
dins l'enbàs de l'image).
Alara,
apareguèt una cocorla magica
que se càmbièt en granda flamba blanca.
Puèi
lo Djinn se prenguèt son ventalh magic
e ventalhèt aquela flamba
entrò que se càmbièsse,
ela tanben,
en Sortilègi;
un Sortilègi vertadièrament simpatic,
e mai agèsse degut far créisser la bòça del Dromedari,
per çò que lo Dromedari èra fug-òbra.
Aquel Djinn, Mèstre de totes los Desèrts,
èra un Djinn dels pus amistoses,
que fasiá pas jamai res de plan emmalit.

Aicí lo Djinn,
Mèstre de totes los Desèrts,
qu'es a guidar lo Sortilègi
amb lo seu ventalh magic.
Lo Dromedari
se manja un ramelet de cacièr
e ven pas que de dire:
Bò! un còp de tròp.
Lo Djinn
l'aviá prevengut;
atanben,
la bòça arriba.
Lo daquòs longarut
en forma de tòrca
que sortís
de l'autre daquòs
en forma de ceba,
es lo Sortilègi;
e pòdes véser la bòça,
de per dessùs.
La bòça
s'atrenca`
sul plan de l'esquina
del Dromedari.
es tròp ocupat
a miralhar sa polida mineta
dins lo tautàs,
per se mainar
de çò que l'espèra.
de l'image vertadièr,
se tròba l'image
del Mond-Tot-Novèl-Tot-Bèl.
I a dos volcans pichons que fuman,
d'autras montanhas,

de calhaus,
un lac,
una illa negra,
una ribièira que serpateja,
e tot un fum d'autras causas,
(e atanben una Arca de Noè).
Ai pas pogut far
totes los desèrts
que lo Djinn mestrejava;
alara,
n'ai pas fach qu'un
mas es un Desèrt
fòrt desèrt.

Quand sortissèm del lièch, lo cabelh en batalha,
e vertadièrament renós,
es que nos cal passar del plaser
de la palha a l'encadenament penós.

Del nenon tetarèl alpapeta lauraire
se calrà totjorn bolegar,
que deuriàm pas jamai demorar sens res faire:
tot un cadun deu trabalhar.

Quand lo Djinn del Desèrt, amb son aire soscaire
preparava un Encantament,
èra per condemnar Dromedari-Bufaire
a boçar, literalament.

Alara Nòstre amic eretèt de sa bòça:
se deguèt metre a trabalhar,
mas aquò li plasiá pasfòrça,
que s'agradava a s'amusar.

Nòstre Dromedarius a una brava bòça,
la remiraràs al Zoò;
plan pus òrra, plan pas gròssa
la de l'esquina meu quand atrapi zerò!

Quand un bèl jorn venguèt a créisser ma mostacha,
me calguèt metre a trabalhar;
e despuèi aquel jorn aquel prètzfach me cach:.
tant aimariái me passejar.

Lo meu fraire tanben endacòm a sa bòça:
es la de las matematicas;
aquò me balha las colicas,
que lo trabalh que me cal far l'aimi pas fòrça.

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada).

III - CONSÍ LO RINOCERÒS ERETÈT DE SA PÈL

(per Sénher Gabrièl de Robèrt)

Lo Parsí.

Un còp èra, i aviá un Parsí sus una illa desèrta de la Mar Roja. Sul seu capèl, se miralhavan los rais del solelh dins una magnificéncia mai qu'orientala. Aquel Parsí èra d'aquí sens res pus que son capèl, son cotèl e son fornèl, de la mena d'aqueles que li cal pas azardar los dets.

Lo pastís.

Un jorn, se prenguèt de farina, d'aiga, de passarilhas, de prunas, de sucre, e que te sabi mai. E se faguèt un pastís de tres palms de larg e de quatre palms d'espés.

Èra vertadièrament un Comestible Superior, (es aquò, la Fachilha), e lo metèt sul fornèl, qu'aviá, el, la permission de l'utilizar, aquel fornèl. E aquel pastís, lo faguèt còire, lo faguèt còire, fins al moment que, cuèch a punt, sentissiá mai que sentimentalement a bon.

Lo Rinoceròs.

Èra a mand de lo se manjar. Sus la plaja, de l'Endedins Complètament Inabitat, davalèt alara un Rinoceròs, pas qu'un, bana sul nas, uèlhs de tesson, e sens faïçons.

La pèl del Rinoceròs èra alara just a sa mesura: pas un plec enlòc! Un Rinoceròs d'Arca de Noè tot patrat, mas en plan pus gròs, naturalament.

A l'epòca, ni per tot, èra sens faïçons. Es encara sens faïçons e serà totjorn sens faïçons. Se metèt a dire:

— Qué?

Lo palmièr.

Lo Parsí laissèt son pastís e s'arrapèt a la pus cima d'un palmièr, sens res pus que son capèl ont se miralhavan los rais del solelh amb una magnificéncia mai qu'orientala.

D'un còp de nas, le Rinoceròs escaplevèt lo fornèl de petròli. Lo pastís rodelèt sus la sabla. Lo Rinoceròs l'embanèt sus la bana de son nas, lo se mangèt, e s'enanèt en remenant la coa, cap a

l'Endedins Exclusivament Inabitat e Desertic que confinha amb las illas de Mazandaran, de Socotrà, e amb los Promontòris de las Temporas Majoralas.

Lo Slokà.

Lo Parsí davalèt alara del palmièr, tornèt metre lo fornèl sus pè, e debanèt lo Slokà çaijós que me vau metre en dever de te dire, vist que l'as pas jamai ausit:

Qui i tocarà
plan se'n pentirà:
constipat serà!

E i aviá aquí dedins plan mai que çò que creses. Que, cinc setmanas pus tard, i agèt dins la Mar Roja una temporada de calorassa. Tot un cadun escampèt sos vestits. Lo Parsí quitèt lo capèl, mas lo Rinoceròs sa pèl. E la se carrejava sus l'espatla quand davalèt a la plaja per se banhar.

La pèl.

Sa pèl se botonava alara de per dejós, amb tres botons, e auriàtz dich un impermeable. Mençonèt pas lo pastís del Parsí, vist que lo s'èra tot engolit e qu'èra totjorn estat sens faïçons, alara, despuèi, e per tot jamai.

Intrèt dins l'aiga sul pic, balandrin-balandran, botiolèt amb lo nas, abandonant sa pèl sus la plaja.

Lèu, venguèt lo Parsí que tombèt sus aquela pèl e qu'agèt un sorire, pas qu'un, que li faguèt dos còps lo torn de la fàcia. El, faguèt alara tres còps lo torn de la pèl en se fregant las mans e en dancejant.

Las micarèlas.

S'entornèt alara al seu campament e s'emplenèt lo capèl de micarèlas de pastís. Aquel Parsí s'avidava pas que de pastís e balajava pas jamai lo campament.

Se prenguèt la pèl, saquegèt la pèl, incrustèt la pèl, farciguèt la pèl, lo mai que poguèt, amb de micalha vièlha de pastís, seca, rèireseca, prusenta, e amb de passarilhas. Puci s'arrapèt à la pus cima del seu palmièr e esperèt que lo Rinoceròs sortiguèsse de l'aiga e se carguèsse la pèl.

Çò que faguèt. La se tornèt botonar amb los tres botons. Aquò prusiá coma de micalha de pastís pels lençòls. Se volguèt alara gratussar, mas foguèt encara pus pièger. E de se jaire sus la sabla. E de s'alimenar, de s'alimenar; e cada còp que s'alimenava, las micarèlas de pastís lo fasián prusir, de mai en mai, de mai en mai, de mai en mai.

Correguèt alara al palmièr. E de se fregar, frega-te que te fregaràs, contra lo palmièr. Se freguèt tant de temps e tan fort qu'aquel fregadís li faguèt un grand plec sus las espatlas e un autre plec jos la ventralha, a l'airal des botons. (Mas avián fumat, los botons). E, de se fregar, faguèt d'autres plecs per las patas.

Aquò l'encoleriguèt, mas la micalha se'n fotiá pas mal, qu'èra Endedins e fasiá prusir. Adonc, s'entomèt à l'ostal, afrosament emprusinat.

Es apattird'aquel jorn que tot Rinoceròs a de grands plecs sus la pèl e un natural fòrt emmalit, tot aquò a causa d'aquela micalha de l'endedins.

Mas lo Parsí tornèt davalat de son palmièr, amb son capèl ont se miralhavan los rais del solelh amb una magnificéncia mai qu'orientala. Estropèt son fornèl e s'encaminèt per Orotava, Amygdala, los Puèges d'Antananariva e la palunalha de Sonaput.

Aicí lo Parsí
que se met a manjar son pastis,
sus l'illa desèrta de la Mar Roja,
per un jorn de calorassa.
Aicí tanben lo Rinoceròs
que davala de l'Endedins
Complètement Inabitat
La pèl del Rinoceròs
es lena que jamai.
Los tres botons per la botonar
son dejós;

adonc,
los pòdes pas véser.
Los pichons escobidons
sul capèl del Parsí
son los rais des solelh
que se miralhavan
amb una magnificéncia
mai qu'orientala,
que s'aviái faches
los rais vertadièrs,
aurián emplenat
tot l'image.
èra una roda
Lo pastís
es plen de paasarilhas,
e lo daquòs en forma de ròda,
sus la sable,
davant,
èra una ròda
dels carris
de Faraon
quand ensagèt
de traversar la Mar Roja.
Lo Parsí
la trobèt
e la se gardèt
per se n'amusar.
Lo Parsí se sonava:
Pestonogi Bornongi,
e lo Rinoceròs
se sonava:
Stròks,
qu'alenava
per la boca,
pas pel nas.
S'èri tu,
parlariá pas
desl fornèl.

Aicí lo Parsí
Pestonogi Bornongi,
sul seu palmièr.
Es a agachar
lo Rinoceròs Stròrks
que se pren un banh
al larg de l'Illa Complètement Desèrta,
un còp que Stròrks
a quitada sa pèl.
Lo Parsí a farcida de micalha
aquela pèl,
e se ritz
en soscant
consí van
cosserguejar
Stròrks
quand Stròrks
la ce cargarà.
La pèl
es just al dejós

dels rocasses,
jol palmièr,
al fresc.
es per aquò
que la veses pas.
Lo Parsí
s'es cargat un novèl capèl
d'una magnificéncia
encara mai qu'orientala,
segon la mòda dels Parsís;
e ten un cotèl a la man
per gravar lo seu nom
sul palmièr.
Los daquòs roges,
en mar,
sus las illas,
son de rèstas de batèus
que faguèron naufragi
en davalant la Mar Roja,
mas totes los passatgièrs
foguèron salvats
e dintrèron a l'ostal.
Lo daquòs negre,
dins l'aiga,
prèp de la broa,
es pas brica
un batèu
naufragat,
qu'es lo Rinoceròs
Stròks
que se pren un banh
fòra sa pèl.
Èra tan negre jos la pèl
coma sus la pèl.
S'èri tu,
parlariái
pas del fornèl.

Aquela illa
sens degun
es al larg
de Karàbia,
es pas luènh
de Socotrun
ni de la Mar
d'Arabia.

Lo Parsí
es pas d'aicí;
lo Rinò
es de Kalà;
se soven
d'aquel Parsí
quand se prutz
d'aicí-alà.

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada)

IV - CONSÍ LO LEOPARD ERETÈT DE SAS TACAS

(per Dòna e Sénher Ramon de Chabèrt)

Al temps dels tot primièrs començaments de tot un cadun, Mai Aimada, lo Leopard viviá dins un airal que se sonava lo Vèld Naut. Oblides pas qu'èra pas lo Vèld Bas, ni mai lo Vèld Espinós, ni mai lo Vèld Banhat, mas lo Vèld Naut, exclusivament, calent, nud e ludent, ont i avià de sabla, de rocasses color de sabla, e de matassas d'èrba rossèla de país de sabla, exclusivament. Es aquí que demoravan la Girafa, lo Zèbre, l'Elan, lo Codó, e lo Caamà. E èran totes maurèls e saurèls, exclusivament.

Lo Leopard.

Mas lo Leopard, el, èra lo pus maurèl e lo pus saurèl de totes, exclusivament: una mena d'animal semblacat, grisós e saurèl. E s'endeveniá, a quicòm prèp, amb la color del Vèld Naut, maurèl, grisós e saurèl, exclusivament.

Çò qu'èra pas brica bon per la Girafa, pel Zèbre e per totes los autres, que lo Leopard s'arrasava contra una mata d'èrba, o contra un rocàs, maurèls, grisoses e saurèls, exclusivament.

E quand la Girafa, o lo Zèbre, o l'Elan, o lo Codó, o lo Cefalolòf, o lo Cèrvi... venián, los te confessava subran qu'encara sautavan. Òc-òc-ben!

L'Etiopenc.

E i aviá tanben un Etiopenc amb arc e sagetas. A l'epoca, èra un òme saurèl, grisós e maurèl, exclusivament, que viviá dins la Vèld Naut amb lo Leopard.

E totes dos caçavan ensemble, l'Etiopenc, amb arc e sagetas; e lo Leopard, amb arpas e dents, exclusivament.

Talament plan que la Girafa, l'Elan, lo Codó, lo Coagà e totes los autres... sabían pas sus quin pè dançar, Mai Aimada. Òc-òc-ben!

La Selva.

Fòrça après — a l'epòca tot perdurava un brave brieu — aprenguèron d'esquivar tot çò que semblava un Leopard o un Etiopenc. E pauc a pauc — d'en primièr la Girafa, qu'aviá las patas pus longas — abandonèron lo Vèld Naut.

Correguèron de jorns e de jorns, e finiguèron qu'arribèron a una selva granda plena d'arbres, de boissonalha e d'ombras calhetadas, moscalhadas, mirgalhadas, exclusivament. Es aquí que s'amaguèron.

Las raías e las tacas.

E après un autre bèl brieu, de se téner mièg a l'ombra e mièg al solelh, e a causa de las ombras movedissas e incèrtas dels arbres sus eles, la Girafa, venguèt calhetada, lo Zèbre venguèt alabrenat, l'Elan e lo Codó venguèron pus maurèls, amb de pichonas raías grisas que lor serpatejavan sus l'esquina coma la rusca d'un tronc d'arbre.

Aital, e mai òm los poguèsse ausir e sentir, se vesían pas gaire; e solament quand òm sabíá tot bèl just ont agachar.

Se paguèron de bon temps demest las ombras moscalbadas e mareladas, exclusivament d'aquela selva, mentre que l'Etiopenc e lo Leopard percorrián lo cèrcle del país rogenic, saurèl e grisós del Vèld Naut, exclusivament, se demandant ont avián fumat lors dejunars e lors dinnars e lors vespertins.

Fin finala, foguèron talament adelits, l'Etiopenc amb lo Leopard, que se mangèron de rats, de babaus e de lapins salvatges; e que ne trapèron lo ventre gròs, totes dos al còp.

Bavian.

Puèi, encontrèron Bavián (lo Baboïn Japaire-Tèsta de Can) qu'es vertadièrament l'animal pus savi d'Africa del Sud. Lo Leopard demandèt a Bavian (e fasiá caud que jamai pus):

— Ont a partit tot lo caçum?

E Bavian faguèt una clinhada, qu'o sabíá, el ... L'Etiopenc diguèt a Bavian:

Me pòdes assabentar sus l'abitat present de la Fauna Aborigèna?

Çò que voliá dire exactament çò meteís, mas l'Etiopenc utilizava totjorn de mots sabentasses qu'era una granda persona. E Bavian faguèt una clinhada, qu'o sabíá, el. Bavián diguèt alara:

— Lo caçum a mudat. E se te pòdi aconselhar, Leopard, te cal mudar tan ben lo pu s leu que poiràs.

— Tot aquò es plan polit, diguèt alara l'Etiopenc, mas vòli saber ont a migrat la Fauna Abongena.

— La Fanna Aborigèna, respondèt Bavian, a rejoncha la Flòra Aborigèna, qu'èra plan ora de mudar. E se te pòdi aconselhar, Etiopenc, es de mudar lo pus lèu que poiràs.

La Flòra Aborigèna.

Aquelas responsas embarrassèron l'Etiopenc amb lo Leopard, mas s'encaminèron per anar cercar la Flòra Abongèna. Enfin, après de jorns e de jorns, vegèron una granda, nauta selva, majestuosa, plena de fustadas calhetadas, mareladas, moscalhadas, alabrenadas, esclaponadas de puntiltons, chapladas e contrachapladas d'ombras, exclusivament. (Decora-me aquò a la buta-buta e a nauta votz, e comprendràs consí la selva éra vertudièrament ombratjada).

La caça de jorn.

— Qu'es aquò? demandèt lo Leopard. Es tant escurós, exclusivament, e, ni per tot, tan claufit d'esclaquejaduras de lum!

— Sabi pas, diguèt l'Etiopenc, mas aquò deu èsser aquela Flòra Aborigèna. Sentís a Girafa, s'ausís la Girafa, mas pòdi pas desvistar la Girafa.

— Es curios, diguèt lo Leopard. Fasèm pas qu'arribar del plen solelh, supausi que ven d'aquò. Sentís a Zèbre, s'ausís lo Zèbre, mas pòdi pas desvistar lo Zèbre.

— Espèra un pauc, diguèt lo Leopard, qu'aquò fa de temps qu'avèm pas caçat. Benlèu qu'avèm oblidat qué revèrtan?

— E ma grand! diguèt lo Leopard. Metn soveni fòrt plan, ieu, sul Vèld Naut, mai que mai de lors òsses mesolhoses. La Girafa fa quicòm coma quatre canas d'un jaune d'aur faubet del cap als pès, exclusivament. E lo Zèbre fa quicòm coma una cana de naut d'una color faube grisós del cap als pès, exclusivament.

— Èm! faguèt l'Etiopenc en espelucant las ombras moscalhadas e pigalhadas de la Selva-Flòra-Aborigèna, se deurián destacar, sus aqueles airals sornaruts, coma de bananas maduras dins un fumador!

Mas non. L'Etiopenc e lo Leopard cacèron tota la jornada. Los podían ausir e sentir, mas los podían pas desvistar. Jamai.

— Jès! diguèt lo Leopard a l'ora del vespertin, esperem que faga nuèch, qu'aquela caça de jorn es un vertadièr escandal!

La caça de nuèch.

Esperèron donc que faguèsse nuèch... Lo Leopard ausiguèt respirar qualque animal enfleumat, al clar de las estelas que semblava tot chaplat a través las brancas. Faguèt un salt sus aquel bruch: una sentor a Zèbre, de petnadas de Zèbre, mas aqueste... invisible! Atanben, diguèt:

— Bolegues pas, Daquòs sens Forma! Me vau assetar sul teu cap entrò al matin, que i a quicòm en tu que m'escapa!

Ausiguèt lèu una renadissa, un sarrabastal, una butassada, e l'Etiopenc apelèt:

— Ai trapat un daquòs que vesi pas! Una sentor a Girafa, de petnadas de Girafa, mas sens cap de forma.

— Mesfisa-te! diguèt lo Leopard. Assèta-te sul seu cap entrò al matin, coma ieu. Son sens cap de forma totes dos.

Atanben, demorèron plan seguts sus eles entrò al clar matin. E lo Leopard demandèt:

— Qué as a la cima de ta taula, mon fraire?

L'Etiopenc se gratussèt la clòsca e respondèt:

— Deuriá èsser una cauda color fauba-rossana-arange, exclusivament; e deuriá èsser una Girafa. Mas aquò es tot cobèrt de tacas maurèlas... E tu, qué as a ta cima de taula, mon fraire?

E lo Leopard se gratussèt la clòsca e respondèt:

— Deuriá èsser una delicata color fauba que tira sul gris; e deuriá èsser un Zèbre. Mas aquò es tot cobèrt de raïas porpras e negras ... Qué diable te siás fach, Zèbre? Sabes pas que s'èras dins lo Vèld Naut, te poiariá desvistar de doas lègas? As pas cap de forma!

— Se pòt ben, diguèt lo Zèbre, mas aici es pas lo Vèld Naut. O veses pas?

— Si-ben ara, diguèt lo Leopard, mas ièr i vesiái pas brica. Consí se fa?

— Laissatz-nos levar, diguèt lo Zèbre, que o vos farem véser.

A l'amagat.

E laissèron la Girafa e lo Zèbre se levar. Lo Zèbre s'enanèt fins a de boissonets que lo solelh i fasiá d'ombras chapladas. E la Girafa s'enanèt fins a d'arbres grands que las ombras i pareissián totas moscalhadas.

— Ara, dubrissètz los uèlhs! diguèron lo Zèbre e la Girafa. Aici la clau: Un... dos ... tres! Ont es passat lo vòstre dejunar?

Lo Leopard regassava los uèlhs. L'Etiopenc regassava los uèlhs. Mas vesián pas res que las ombras chapladas e las ombras moscalhadas de la selva: pas mai de Zèbre, pas mai de Girafa. S'èran ni mai ni mens anats rescondre demest las ombras de la selva.

— È! è! faguèt l'Etiopenc. Aquò's un torn que val lo còp d'èsser remembrat. Qu'aquò te siá una lecçon, Leopard, que dins aiceste airal escurós, siás coma una pèira de sabon dins un ferradat de carbon.

— O, ò! faguèt lo Leopard. Te susprendriá fòrça de saber que, dins aiceste airal escurós, siás coma un cataplasma sus una sacada de carbon?

Los càmbiaments.

- Va plan! nos insolentar nos farà pas trapar lo dinnar, diguèt l'Etiopenc. Lo fòrt e lo fin de l'istòria, es que nos endevenèm pas amb aqueles païsatges. Vau aprofèitar lo conselh de Bavian. Me diguèt de mudar. Coma ai pas res pus que ma pèl, vau mudar de pèl.

— En qué? demandèt lo Leopard famosament subrexitat.

— En un a polidonèla color fonccionala maurèla- burèla, amb un pauc de violet e am b de tòcas de blau de lausa: tot just çò que cal per s'amagar dins los croses e darrièr los arbres.

Atanben, cambièt de pèl sens esperar mai. E lo Leopard èra subrexitat mai que jamai, qu'aviá pas jamai vist, de per abans, un òme cambiar de pèl.

— Mas ieu? demandèt, quand l'Etiopenc agèt colat son darrièr det coïn dins sa polida pèl negra nòva.

— As pas qu'aprofèitar del conselh de Bavian. Te diguèt: As pas qu'a mudar.

— Lo seu conselh, ieu l'ai seguit, diguèt lo Leopard. Que me soi mudat endacòm mai a la buta-buta. Soi vengut amb tu dins aiceste endacòm, e me'n soi fòrt plan trobat.

— Ô! diguèt l'Etiopenc, Bavian te volguèt pas dire: Muda-te endacdm mai en Africa del Sud, mas: Muda de pèl.

— Perqué? demandèt lo Leopard.

— Pensa a la Girafa, diguèt l'Etiopenc. O alara, s'aimas mai las raïas, pensa al Zèbre. Lors tacas e lors raïas, ne son bravament contents, eles.

— Èm! faguèt lo Leopard: m'agradariá pas brica brica de revertar lo Zèbre, a ieu.

— Va plan! decidís-te, diguèt l'Etiopenc, que m'agrada pas de caçar sens tu, mas o farai, se t'encapricias a revertar un virasolelh contra una palencada alquitranada.

— Alara, causirai las tacas, diguèt lo Leopard, mas las me faguèsses pas tròp grossièiras e vulgaras, que m'agradariá pas brica brica de revertar la Girafa, a ieu.

— Las te farai amb la poncha dels dets, diguèt l'Etiopenc, que demòra encara fòrça negre sus ma pèl. Vèni!

Las tacas.

Alara, l'Etiopenc juntèt los dets (i aviá encara fòrça negre sus la seu pèl), e los ahevèt pertot sul Leopard.

Cada còp que los cinc dets tocavan la pèl, i laissavan cinc pichonas detadas negras, a tocar las unas de las autras. O pòdes véser, Mai Aimada, sus la pèl de quin leopard que siá.

De còps, los dets desrapavan, e las detadas èran un pauc borroladas. Mas s'agachas de prèp quin leopard que siá, uèi, veiràs qu'a totjorn cinc tacas que venon de las cinc detadas negras.

— Ara rai! siás polit, diguèt l'Etiopenc. Te pòdes jaire sus la tèrra nuda e revertar un montet de grava. Te pòdes jaire sus de rocasses nuds e revertar un montet de ròcs Te pòdes jaire sus una branca folhuda e revertar lo solelh que raiá a través lo fulhum. E te pòdes jaire en plen mitan d'un carrairon e revertar pas res en particular. I soscas e ronquejas!

— Mas se ieu soi tot aquò, diguèt lo Leopard, perqué te siás pas cargadas de tacas, tu tanben?

— Ô! tot negre me va melhor, diguèt l'Etiopenc. Ara, vèni, qu'anam véser se nos podèm prene la nòstra revenja sus Monsen Un... Dos... Tres-Ont es passat lo vòstre dejunar?

E s'encaminèron, e, d'aquí endavant foguèron aüroses, Mai Aimada. Pas mai. Ô! còp o autre, ausiràs de grandas personas dire:

— Es pas possible que l'Etiopenc posca cambiar de pèl! O lo Leopard, de tacas!

Cresi pas que las grandas personas contunharián, de dire d'asenadas aital, se l'Etiopenc amb lo Leopard o avián pas ja fach, pas vertat? Mas aquò, o tornaràn pas far, Mai Aimada, que son forts contents coma son.

Aicí lo Bavian avisat,
lo Baboïn-Tèsta de Can,
qu'es d'a fons
l'animal pus avisat
de tota l'Africa del Sud.
L'ai fach d'après una estatua
qu'inventèri de mon sicap,
e esriguèri lo seu nom
sus la cenchà seu,
sus l'espatla seu

e sul daquòs ont es segut.
dins çò qu'es pas
ni lo còpte,
ni mai los ieroglifs,
ni mai lo cuneïfòrme,
ni mai lo bengalí,
ni mai lo birman,
ni mai l'ebreu;
tot aquò
per çò qu'es
bravament avisat.
Es pas polit polit,
mas es bravament avisat.
M'agradariá
de lo pintorlejar
mas ai pas
la permission.
Lo daquòs
que revèrta una capucha
es sa crinièira
estilizada.

Aicí lo Leopard
e l'Etiopenc,
un còp aver seguit
lo conselh del savi Bavian.
Lo Leopard
a cambiada de pèl.
L'Etiopenc
Sambò.
Lo Leopard
Se sonava:
Moscalhat,
e lo seu nom
a pas jamai cambiat.
Son a caçar
dins la selva
pigalhada-mirgalhada
e son a cercar
Monsen Un... Dos... Tres
Ont es passat
lo vòstre dejunar?
L'Etiopenc
s'es amagat
darrièr un arbre tot negre
per çò que s'endeven
amb sa pèl.
E lo Leopard
es jagut contra una còrda de ròcs
totes calhetats,
per çò que s'endevenon
amb las seunas tacas.
Dòna Un... Dos... Tres
Ont es passat lo vòstre vòstre dejunar?
es quilhada
e se manja las fuèlhas d'un arbre grand.
Aiçò,
en realitat,
es pas
qu'un còpacap

coma un autre.

Soi ieu
lo Bavian subresavi
que ditz d'un ton savi:
— Fondem-nos dins lo paisatge,
pas que nosautres dos!
D'unes nos son vengut véser
amb una veitura.
mas la Mamà los aculhirà.
Òc-ben,
ai la permission
de venir amb tu,
que la tatà
a dich que òc.
Anem véser las sots,
suls las cledas
de la bòria.
Parlem
als conilhons;
agachem-los
bolegar la coeta.
Fagam...
ò, qué que siá,
pas que tu amb ieu.
En exploracion vertadièira!
Pas dintrats abans lo vespertin!
Aquí tos bordequins,
que los t'ai portats,
ta casqueta,
ton pal,
e ta pipa,
e lo tabat.
Vèni,
anem-nos d'aicí,
qu'aquò prèssa!

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada)

V - L'ENFANT D'ELEFANT

(Per Dòna e Sénher Joan de Montelhet)

Tot un fum d'ancals.

I a un brave brieu, ò Mai Aimada, l'elefant aviá pas de trompa. Qu'aviá pas qu'un nas negrós e corlin, coma un esclòp. Lo podià remenar dels quatre costats, mas se'n podiá pas servir per ne culhir de causas.

Ara, i aviá un Elefant, un sol Elefant, un novèl Elefant — un Enfant d'Elefant — plen d'una insaciabla curiositat; çò que vòl dire que quitava pas de pausar un fum de questions. E se teniá en Africa, e emplenava Africa tota amb son insaciabla curiositat.

Demandèt a sa Grandussa de Tatà Estruci perquè las plumas de sa coa creissián aital. E sa Grandussa de Tatà Estruci li te mandèt un ancal amb sa dura patassa dura.

Demandèt a sa Nautassa de Tatà Girafa çò que li fasiá la pèl moscalhada. E sa Nautassa de Tatà Girafa li te mandèt un ancal amb sa dura batassa dura. E demorava totjorn plen d'una insaciabla curiositat.

Demandèt a son Quenconàs d'Ipopotamàs perquè aviá los uèlhs roges. E son Quenconàs d'Ipopotamàs li te mandèt un anc al amb sa gròssa batassa gròssa.

E demandèt a son Quencon de Baboïn lo Felut perquè los melons avián aquel gost. E son Quencon de Baboïn lo Felut li te mandèt un ancal amb sa peluda man feluda. E demorava totjorn plen d'una insaciabla curiositat.

Fasiá de questions sus tot çò que desvistava, sus tot çò qu'ausissiá, sus tot çò que sentissiá, sus tot çò qu'alenava, o sus tot çò que tocava... E totes sos quencons e totes sas tatàs li mandèron d'ancals. E demorava totjorn plen d'una insaciabla curiositat.

Un matin, en plena Precession dels Equinòccis, aquel insaciable Enfant d'Elefant deslanguèt una altra novèla polida question qu'aviá pas jamai deslarga, que demandèt:

— Lo Crocodil, qué se manja per dinhar?

Totes alara de li far: Chut! amb una terribla votz de troncire. E de se metre a li te mandar d'ancals, sens esperar e mai abans, sens se pausar e sens polsar.

L'Aucelon Colocoló.

Tanlèu après, quand agèron plegat, tombèt sus l'Aucelon Colocoló, ajocatal còr d'un gingolièr, e li diguèt:

— La papà m'a mandat un ancal, la mamà m'a mandat un ancal, totes mos quencons e totes mas tatàs m'an mandat un ancal per mon insaciábla curiositat. E vòli totjorn saber çò que lo Crocodil se manja per dinnar.

L'aucelon Colocoló li diguèt alara dins un planh:

— Vai-te'n sus las broas del Grand Fluvi Limpopò, gris-verdós e limonós, d'arbres de febre tot entalverat, qu'aquí trobaràs!

Tanlèu l'endeman matin, — demorava pas res pus dels Equinòccis, que la Precession, coma d'abitud, aviá precedit — tanlèu l'endeman matin, aquel insaciable Enfant d'Elefant se prenguèt cent liuras de bananas, (de la menuda, cortinèla e roginèla), e cent liuras de cana de sucre, (de la longaruda, violetonèla), e dètz-e-sèt melons, (verdoses e fendilhats), ediguèt atotes sos braves paire e maire e parentat:

— Nos veirem mai! Vau al Grand Fluvi Limpopò, gris-verdós e limonós, d'arbres de febre tot entalverat; pr'amor de véser çò lo Crocodil se manja per dinnar.

E, tornarmai, li te mandèron d'ancals, pr'amor de lo benastrugar, e mai los preguèsse, plan cortesament, de plegar.

Lo Grand Fluvi Limpopò.

Puèi s'enanèt. Sentissiá lo caud, mas èra ges estonat. E se manjava de melons que ne getava las pèls deçà delà, que las se podiá pas amassar.

Anèt de Graham fins a Kimberley, de Kimberley a Khamà, de Khamà al Nòrd-Nòrs-Èst, sens plegar de se manjar de melons, entrò que, fin finala, arribèsse sus las broas del grand Fluvi Limpopò, gris-verdós e limonós, d'arbezq de fèbret tot entalverat, exactament coma aviá dich l'Aucelon Colocoló.

Ara, te cal saber e comprene, ò Mai Aimada, qu'entro a aquela minuta d'aquela ora d'aquel jorn d'aquela setmana, aquel insaciable Enfant d'Elefant aviá pas jamai vist cap de Crocodil, e sabiá pas qué revertava. Tot aquò fasiá partida de son insaciable curiositat.

La Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs.

La primièira causa que trobèt foguèt una Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs, precisament enrotlada al torn d'un rocàs:

— Excusatz-me, diguèt plan cortesament l'Enfanr d'Elefant, mas auriátz pas vist res que revertèsse un Crocodil, per aqueles airals fortuits?

— S'ai vist un crocodil? diguèt la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs d'un ton de mesprètz majoral. Qué me vas pas dmeandar encara, après aquò?

— Excisatz-me, diguèt l'Enfant d'Elefant, mas me poiariás pas dire, sens vos comandar, çò que se manja per se dinnar?

Alara, la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs se desentotibilhèt a la buta-buta del rocàs e mandèt un ancal a l'Enfant d'Elefant, amb son escaumosa coa brostejaira.

— Aquò's curiós! diguèt l'Enfant d'Elefant. Que lo papà e la mamà, e mos quencons e mas tatàs — parlem pas de mon autres quenconàs d'Ipopotamàs, ni mai de mon autre onclon Baboïn lo felut — totes m'an mandat d'ancals per mon insaciable curiositat. E me pensi qu'aquital, es aital.

Lo Crocodil.

Atanben, plan cortesament, diguèt al revéser a la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs e l'ajudèt a se tornar entortibilhar a son rocàs. E de cambas! Sentissiá lo caud, mas èra pas ges estonat. Se manjava de melons e ne getava las pèls deçà delà, que las se podiá pas amassar, entrò que pausèsse lo pè sus çà que prenguèt per una brocassa, sus la quitiá broa del Grand Fluvi Limpopò, gris-verdós e limonós, d'arbres de fèbre tot entalverat.

Mas èra plan lo Crocodil, ò Mai Aimada, e lo Crocodil clinhèt d'un uèlh, aital...

— Excusatz-me, diguèt plan cortesament l'Enfant d'Elefant, mas auriátz pas vist un Crocodil, per còp d'astre, per aqueles airals fortuits?

Alara, lo Crocodil clinhèt de l'autre uèlh e solevèt a mièjas sa coa de per la baldra. E l'Enfant d'Elefant, plan cortesament, se recuolèt, qu'aviá pas enveja de se trapar d'autres ancals.

— Sarra-te donc, pichonàs, diguèt lo Crocodil. Perqué deslargas de questions aital?

— Excusatz-me, diguèt plan cortesament l'Enfant d'Elefant, mas lo papà m' a mandat un ancal, la mamà m'a mandat un ancal, parlem pas de ma Grandussa de Tata Estruci e de ma Nautassa de Tata Girafa que pètnan tan fòrt; ni mai de mon quenconàs Ipopotamàs, ni mai de mon autre quencon Baboïn lo felut; e sens oblidar la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs de l'escaumosa coa brostejaira, just acapmont de la broa, que vos manda d'ancals encara pus fòrts que non pas qual que siá; adoncas, s'aquò vos fasiá pas vertadièrament res, vòli pas mai trapar d'ancals.

— Sarra-te, pichonàs, diguèt lo Crocodil, que soi ieu lo Crocodil.

E d'escampar de lagremas de crocodil per far véser qu'èra plan el. Alara, l'Enfant d'Elefant n'agèt lo seu buf copat, e cleussèt, e s'agenolhèt sus la broa en disent:

— Sèt看 plan lo que cèrqui, cèrca que cercaràs, despuèi tant de temps! Seriàtz pro aimable de me dire, sens vos comandar, çò que vos manjatz per dinnar?

— Sarra-te, pichonàs, diguèt lo Crocodil, que o te bufarai a l'aurelha.

secrèt.

Alara l'Enfant d'Elefant te baissèt lo cap al ras de la gola maissuda-dentuda del Crocodil. E lo Crocodil io trapèt per son nasonèl que, fins a aquela minuta d'aquela ora, d'aquel jorn d'aquela setmana, èra pas pus gròs qu'un esclòp, mas plan pus comòde ça que la.

— Coneissi, diguèt lo Crocodil — e o disiá entre sus dents, aital... coneissi que uèi dubrirai lo talh amb talhon d'Enfant d'Elefant!

Sus aquò, ò Mai Aimada, l'Enfant d'Elefant foguèt plan embarrassat; e diguèt, en parlant del nas, aital:

— Daissatz-be! Que be fasètz bal!

Alara, la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs davalèt de la broa en se rebalant e diguèt:

— Mon amiguet, se tiras pas, ara, sulcòp, sul pic, tan fòrt que poiràs... m'es idèa que lo teu amic del perdessús de cuèr grand patron, (voliá dire lo Crocodil), m'es idèa que lo teu amic te precipitarà d'un saquejal dins aquel corrent linde, abans que, tu, ne pòscas badar una! (Es totjorn aital que parlan las Sèrps Pitonas Calhòlas de Ròcs).

Lo Nas novèl.

Alara, l'Enfant d'Elefant s'anconèt sus sas anconèlas, e tirèt, tira que tiraràs. E lo seu nas de se metre a s'estirar. E lo Crocodil de s'aplatussar dins l'aiga, de patolhar, de batolhar a grands còps de coa, e de tirar, tira que tiraràs!

E lo nas de l'Enfant d'Elefant que quitava pas de s'estirar! E l'Enfant d'Elefant espalanquèt sas quatre patas e tirèt, tira que tiraràs. E cada còp, lo nas de l'Enfant d'Elefant s'alongava de mai en mai. E aquò li doliá mai que jamai!

Alara, l'Enfant d'Elefant sentiguèt que sos pès limpavan. E diguèt, en parlant del nas qu'aviá ara prèp d'una cana de long:

— Es dròp! Es dròp!

Alara, la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs davalèt de sus la broa. Se nosèt en doas mièjas claus per las cambas de darrièr de l'Enfant d'Elefant e diguèt:

— Temerari viatjaire desprovesit d'experiéncia, ara anam metre per de bon un pauconèl de nauta pression, que si que non ai plan idèa qu'aquel coiracièr autopropulsat e del pont naut plan coiraçat (voliá dire lo Crocodil), ò Mai Aimada, ai plan idèa qu'aquel coiraçièr va comprometre per tot jamai lo teu avenir. (Es totjorn aital que parlan totes las Sèrps Pitonas Calhòlas de Ròcs)

Alara, tirèt. E l'Enfant d'Elefant tirèt. E lo Crocodil tirèt. Mas l'Enfant d'Elefant e la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs tirèron mai fort. E fin finala, lo Crocodil larguèt la nas de l'Enfant d'Elefant, amb un flòc! que s'ausiguèt acapmont e acapval del Limpopò.

Alara, l'Enfant d'Elefant, còp sic e còp sec, s'acuolèt. Mas d'en primièr faguèt plan moment de dire mercès a la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs. E, d'en segond, minhardèt son paure nas estirat. L'estropèt de naut en bas, amb un emplastre de fuèlhas frescas de bananièr. Lo metèt a trempar, per lo refrescar, dins lo Grand Limpopò, gris-verdós e limonós.

— Perqué fas aquò? demandèt la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs.

— Excusatz-me, diguèt l'Enfant d'Elefant, mas lo meu nas es bravament desbigossat, e espèri que s'acorde.

— Esperaràs un brieu, alara, diguèt la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs... I n'a que coneisson pas lor bonaür!

L'Enfant d'Elefant, tresjorns de reng, demorèt assetat aquí, a esperar que mermèsse lo seu nas. Mas jamai mermava pas. E mai que li fasiá virar los uèlhs! Per çò que, ò Mai Aimada, te mainaràs e comprendràs que lo Crocodil, a dich de tirar, n'aviá vertadièrament fach una trompa, coma la de totes los elephants del jorn de uèi.

La trompa.

Sus la fin del jorns tresen, una mosca lo venguèt fissar sus l'espatla. E abans de se mainar de çò que fasiá, bandèt la mosca amb lo cima de sa trompa levada.

— Avantatge numero UN! diguèt la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs, qu'o auriás pas jamai pogut far amb un Simpleton de Pichon Tanocon de Nasson. Assaja de te pessar un bocin ara.

Abans de soscaràs a çò que fasiá, l'Enfant d'Elefant despleguèt sa trompa, ne culhiguèt una brava mata d'èrba, l'espolsetèt plan coma cal contra sas patas de davant, e la s'embuquèt dins la gola.

— Avantatge numero DOS! diguèt la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs, qu'o auriás pas jamai pogut far amb un Simpleton de Pichon Tanocon de Nasson... Tròbas pas que lo solelh tusta fòrt aici?

— Si, si! diguèt l'Enfant d'Elefant.

E abans de soscar a çò que fasiá, achpirèt una achpirachion de baldra de chus la broa del Grand Limpopò, gris-verdós e limonós. E la s'afiquèt sul cap ont li faguèt ofici de polida casqueta fresca, regolantament regolanta darrièr las aurellhas.

— Avantatge numero TRES! diguèt la Sèrp Pitona Calhòla de ròcs, qu' o auriás pas pogut far amb un Simpleton de Pichon Tanocon de Nasson. Ara, se te mandavi un ancal de mai, qué diríás?

— Excusatz-me, diguèt l'Enfant d'Elefant, mas aquò m'agradariá pas brica brica!

— E qué te dirí de mandar un ancal a qualqu'un? demandèt la Sèrp Pitona Calhòla Ròcs.

— M'agradariá que m'agradariá! respondèt l'Enfant d'Elefant.

— È ben, diguèt la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs, aquel novèl nas teu, lo trobaràs fòrt comòde per mandar als autres d'ancals.

— Mercés, diguèt l'Enfant d'Elefant, que me'n sovendrai. Ara, cresi que me'n vau tornar a cò de mos braves paire e maire e parentat, per l'assajar.

Lo retorn.

Es aital que l'Enfant d'Elefant traversèt Africa e tornèt al seu ostal en fringolhejant amb sa trompa.

Quand aquò li disiá de se manjar de frucha, la se culhissiá a l'arbre, allòc d'esperar que tombèsse, coma o fasiá de per abans.

Quand aquò li disia de se manjar d'èrba, la se culhissiá de per tèrra, allòc de s'agenolhar coma o fasiá de per abans.

Quand las moscas lo fissavan, se copava una branca d'arbre e se'n servissiá coma paramoscas.

E quand lo solelh tustava, s'aficava una novèla casqueta fresca de Baldra Fangosa.

Quand s'embestiava de caminar sol a través Africa, se cantava de cançons dins la sia trompa; e aquò bronzinejava mai que non pas mai d'una fanfara.

Se descaminèt exprèssament pr'amor de trobar un Ipopotamàs (èran pas brica parents). E li te mandèt de braves ancals, per s'assolidar que la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs èra pas estada messorguièira rapòrt a sa trompa nòva.

Mentretant, amassava las pèls de melons qu'avíav laissadas càser quand anava al Limpopò, qu'èra un Paquidèrm Acapçat.

Aquò trompa que jamai.

Per un ser de pega, tornèt a cò de sos braves paire e maire e parentat e lor diguèt, trompa enrotlada:

— Consí anatz?

Foguèron plan contents de lo tornar véser e li diguèron sul pic:

— Sarra-te, que te mandem un ancal per ton insaciabla curiositat!

— Poo! diguèt l'Enfant d'Elefant, cresi, pòble, que i coneissètz pas qué que siá per çò qu'es de mandar d'ancals. Ieu, si! O anatz véser!

Alara, desenrotlèt sa trompa e tòc! faguèt rebordelar dos de sos frairons.

— Banana! diguèron, ont as après aquel còp? E qu'es arribat al teu nas?

— Aquel nas novèl ven del Crocodil que se ten sus las broas del Grand Fluvi Limpopò, gris-verdós e limonós, diguèt l'Enfant d'Elefant. Li demandèri çò que se manjava per dintrar, e me graciosèt d'aquel aplech.

— Pas polit polit! diguèt son quencon Baboïn lo Felut.

— Pas polit polit, diguèt l'Enfant d'Elefant, mas plan comòde.

E de trapar son quencon Baboïn lo Felut per una sola camba feluda, e de lo solevar, e de la pausar dins un nis de forselons.

E de trapar son quencon Baboïn lo Felut per una sola camba feluda, e de lo solevar, e de la pausar dins un nis de forselons.

Alara, aquel coquinàs d'Enfant d'Elefant de mandar d'ancals a totes sos braves paire e maire e parentat, e un brave brieu, entrò qu'agèssen fòrt caud e que foguèssen fòrt estonats.

Desrabèt las plumas de la coa a sa Grandussa de Tatà Estruci. Trapèt sa Nautassa de Tatà Girafa per las cambas de darrièr e dins un boisson la te rebalèt.

Esglagèt amb sos cridals son Quenconàs Ipopotamàs e li bufèt de bodenflas dins las aurelhas, del temps que se fasiá prangièira dins l'aiga, après manjar. E permetèt pas que degun bruquèsse l'Aucelon Colocoló.

Fin finala, aquò lor agradèt tament, que sos braves paire e maire e parentat, un per un e a la lèsta, s'enanèron a las broas del Grand Fluvi Limpopò gris-verdós e limonós, d'arbres de fèbre tot entalverat, per demandar al Crocodil un nas novèl...

Quand tornèron, degun mandèt pas mai d'ancals a degun. E despuèi aquel jorn, ò Mai Aimada, totes los Elefants que veiràs, sens parlar dels que jamai veiràs pas, an totes una trompa que revèrta exactament la trompa de l'insaciable Enfant d'Elefant.

Aicí l'Enfant d'Elefant
que lo Crocodil
n'estira lo nas.
N'es atrapat,
n'es tot tancat,
tot caïnat.
— Daissatz-be,
que be fasètz bal! .
Tira plan fòrt;
e lo Crocodil
atanben,
mas
la Sèrp Pitona Calhòla de Ròcs
ven a la nada,
a la lèsta,
per socorir
l'Enfant d'Elefant...
Tot aquel daquòs negre,
son las broas
del Grand Fluvi Limpopò,
gris- verdós e limonós;
mas ai pas la permission
de las coloriar.
(Tu, l'as)...
E aquel arbre estrangolhat,
de las raïces que serpatejan
e de las uèch fuèlhas,
es un d'aqueles arbres de fèbre
que creisson aquí...
Jol grand image,
son las ombras
d'animals africans
que dintran
dins una arca africana.
I a dos leons,
dos estrucis,
dos buòus,
dos camèls,
dos motons

e dos autres daquòs
que revètan de rats.
Mas cresi plan
que son
de lapins salvatges.
Aquò vòl pas dire res,
que los metèri aquí
per çò que me pensavi
qu'èran plan venguts.
Serían fòrt polits
s'aviái la permission
de los coloriar.
(Tu, l'as).

Aicí
l'Enfant d'Elefant
que s'aprèsta
a culhir de bananas
per un bananièr,
après aver eretat
de sa trompa novèla,
polda e longa.
Cresi pas
que siá
un image
plan polit,
mas ai pas pogut
far melhor,
que los elefants
e las bananas
son pas de bon far.
Las rossegadas
darrièr l'Enfant d'Elefant
volòn dire
qu'es un país
bravament palunós,
endacòm en Africa.
L'Enfant d'Elefant
faguèt la maja part
dels cataplasmas de fanga
que faguèt,
amb la fanga que trapèt aquí.
Cresi qu'anariá melhor
se coloriavas lo bananièr
en vert,
e l'Enfant d'Elefant
en roge.

leu ai sièis braves servicials:
m'an ensenhat
tot çò que sabi.
Son:
Qual,
Qué
Quora,
Perqué,
Consí...
Los mandi
sur la tèrra,
sus la mar,

los mandi a l' èst,
a l'oèst...
Mas
anand an trabalhat
per ieu,
lor balhi
a totes
la pausa:
que se pausen
de cinc a nòu,
que soi alara
ocupat;
e atanben
pel dejunar,
e pel dinnar,
e pel vespertin,
que son adelits...
Mas
d'autras personas
fan autrament...
Coneissi
una pichona persona
que a,
ela,
dètz milions
de servicials.
totjorn al trabalh.
Los te manda
als quatre caires
a la quítia segonda
que dubrís los uèlhs:
un milion
de Consí.
dos milion
de Ont,
e sèt milions
de Perqué.

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada)

VI - LO PLANH DEL NÒSTRE AMIC LO CANGORÓ

(Per Maurici d'Andriéu)

Qna.

Non, lo Cangoró es pas totjorn estat coma lo que vesèm ara. Èra un animal diferent qu'aviá quatre patas cortas. E èra gris e cresput, e d'un orgulh que se pòt pas dire. Dançava sus una roca-maire, en plen mitan d'Austràlia, e s'enanèt trobar lo pichon dieu Qna.

S'enanèt trobar Qna a sièis oras del matin e li diguèt:

— Fai-me diferent de totas las autras bèstias abans cinc oras del ser!

E Qna de sautar de son banc de sabla ont èra segut e de bramar:

— Vai-te'n al diable!

Qning.

Lo Cangoró èra gris e cresput e d'un orgulh que se pòt pas dire. Dançava sus un cingle, en plen mitan d'Austràlia, e s'enanèt trobar lo dieu mejan Qning.

S'enanèt trobar Qning a uèch oras del matin e li diguèt:

— Fai-me diferent de totas las autas bèstias abans cinc oras del ser!

E Qning de sautar de sa tuna dins los spinifèx e de bramar:

— Vai-te'n al diable!

Qnong.

Lo Cangoró èra gris e cresput e d'un orgulh que se pòt pas dire. Dançava sus un banc de sabla, en plen mitan d'Austràlia, e s'enanèt trobar lo grand dieu Qnong.
S'enanèt trobar Qnong a dètz oras del matin e li diguèt:
— Fai-me diferent de totas las autras bèstias. Fai-me popular e maravilhosament requist abans cinc oras del ser!
E Qnong de sautar de son banh de salina e de s'exclamar:
— Vòli plan!

Dingò.

Qnong apelèt lo Can Dingò -Dingò lo Saurèl- totjorn adelit, cobèrt de posca de solelh, e li faguèt véser lo Cangoró en disent:

— Dingò! Desrevelha-te, Dingò! Veses aquel personatge qu'es a dançar sus un brasòc? Vòl èsser popular e vertadièrament requist... Dingò, a tu de jogar!

E lo Can Dingò de sautar -Dingò lo Saurèl- e de dire:

— Qué! Aquela mena de cat-lapin?

E de córrer, lo Can Dingò -Dingò lo Saurèl- totjorn adelit, reganhat coma un ferrat pel carbon, e de corsar lo Cangoró.

E de córrer, lo Cangoró ufanós, sus sas quatre patòtas, coma un lapinon.

As aquí la fin, ò Ma Carida, de la primièira partida d'aqueste conte.

L'Escorreguda.

Lo Cangoró traversèt lo desèrt a la buta-buta, las montanhas a la buta-buta, las salinas a la buta-buta, las roselièiras a la buta-buta, los gomièrs blaus a la buta-buta, los spinifèx a la buta-buta; a la buta-buta entrò que se dòlguèsse de las patas de davant. E mai o calia!

E lo Can Dingò de córrer tanben -Dingò lo Saurèl- totjorn adelit, reganhat coma una ratièira, sens jamai se sarrar del Cangoró e sens jamai lo despassar; de córrer après la Cangoró. E mai o calia!

E lo Cangoró de córrer tanben, nostre amic lo Cangoró. Traversèt los arbres-ti a la buta-buta, la mulgà a la buta-buta, las èrbas longas a la buta-buta, los pasturals a la butabuta los Tropics del Capricòrn e del Càncer a la buta-buta; a la buta-buta entrò que se dòlguèsse de las las patas de darrièr. E mai o calia!

E lo Can Dingò de córrer tanben -Dingò lo Saurèl- de mai en mai adelit, reganhat coma un colar de caval, sens jamai se sarrar del Cangoró, sens jamai lo despassar. E arribèron a la Ribière Wollgong.

E i aviá pas de pont, e i aviá pas de nau, e lo Cangoró sabia pas consí traversar. Tanben, se quilhèt sus sas patas de darrièr, e de sautejar. E mai o calia!

Traversèt los Flinders en sautejant, traversèt los Cinders en sautejant, traversèt los desèrts 41 centre d'Austràlia en sautejant coma un Cangoró. E mai o calia!

D'en primièr, sauteget d'una mièja cana; puèi sautèt d'una cana e mièja, puèi sautèt de ttes canas. Sas cambas forcissian? Sas cambas s'estiravan. Aviá pas una minuta per se pausar o per manjar; e n'aviá bograment besonh.

E lo Can Dingò de córrer tanben -Dingò lo Saurèl- tot estabosit, tot aganit, se demandant consí diable e perquè diable nòstre amic lo Cangoró sautejava aital.

Que sautejava coma un sautaboc, o coma un pese dins un pade, o coma una palma nòva sul ponde de la gardariá. E mai o calia!

Rebussèt las patas de davant, sautèt sus las patas de darrièr, estirèt la coa de per darrièr, per far compés, e traversèt las Dunas de Darling, totjorn sautejant. E mai o calia!

E lo Dingò de córrer tanben -Dingò lo Can Arrendut- de mai en mai aganit, tot estabesit e se demandant quora e consí diable nòstre amic lo Cangoró s'arrestaria.

Cinc oras del ser.

Es alara que Qnong sortiguèt de son banh de salina e anoncièt: — Son cinc oras!

E alara, Dingò s'assetèt -lo Paure Can Dingò- totjorn adelit, cobèrt de posca de solelh. E de sortir la lenga! E d'udolar! Alara, s'assetèt tanben lo Cangoró -nostre amic lo Cangoró qu'estirèt sa coa de per darrièr en mòda de selon per mólzer, e que diguèt:

— Dieu mercés, es acabat!

Es alara que Qnong, totjorn estilat, declarèt:

— Consí mercejas pas Dingò lo Saurèl? Perqué li saber pas grat de tot çò qu'a fach per tu?

Es alara que lo Cangoró -lo nòstre Cangoró Arrendat- declarèt:

— M'a fòrabandit dels recantons de mon enfància, a perturbadas mas oras regulàras de repaisses, modificat lo meu aspècte per tot jamai, e es estat lo diable per mas cambas!

Es alara que Qnong declarèt:

— Levat que m'engane, m'as ben demandat de te far diferent de totes los autres, e bravament requesit? È ben, son cinc oras!

— Òc, diguèt lo Cangoró, me podiái plan calar! Comptavi qu'o fariás per d'incantacions e de sortilègis; mas aiçò es una marrida badinada!

— Una badinada! diguèt Qnong de son banh jos blaus gomièrs. Se o tornas dire, sibli Dingò que te demesirà las patas de darrièr a fòrça de t'acotir!

- Non, diguèt lo Cangoró: te devi mas excusas. Las cambas son las cambas, e as pas besonh, per çò qu'es de ieu, de las me cambiar. Voliái simplement explicar al Teu Onor qu' ' ai pas agut res a me metre jos cais sal s de spuci aqueste matin, e que soi vertadièrament ventretèunhe.

— Òc! diguèt lo Can Dingò -Dingò lo Saurèl- me tròbi tot bèl just dins la meteissa situacion. L'ai fach diferent de totes los autres, mas qué me poiriái manjar per vespertinar?

— Alara, respondèt Qnong de son banh de salina, venètz o me demandar deman, que me cal lavar.

Demorèron donc totes sols al mitan d'Austràlia, nòstre amic lo Cangoró e Dingò lo Saurèl. E cadun diguèt alara:

— Es de ta fauta!

Aicí lo nòstre amic lo Cangoró
quand èra encara
l'autre animal
de las quatre patas cortinas.
L'ai fach gris e cresput,
e pòdes véser
qu'es bravament ufanós,
per çò que a pels pelses
una garlanda de flors.
Es a dançar sus un cingle
(aquò vòl dire
un banc de rocasses),
al centre d'Australià,
a sièis oras
del matin
Pòdes véser
que son sièis oras,
que lo solelh
fa pas que se levar.
Lo daquòs aurelhut
e boca dubèrta,
aquò's
lo pichon dieu
Qna.
Lo Qna
es atrapat;
lo Qna
es en tren
de se dire:
— Vai-te'n al diable!
Mas lo Cangoró
es talament atissat
a dançar
qu'a pas encara
ausit res.
Lo Cangoró
a pas
de nom vertadièr,

levat:
Bom-Bom!
Lo perdèt,
qu'èra
tròp confleta.

Aicí lo nòstre amic lo Cangoró,
a cinc oras del ser,
après aver eretat
de sas polidas patas
de darrièr,
exactament
coma o li aviá promés
lo grand dieu Qnong.
Podes véser
que son cinc oras,
que la pendula familiara
del grand dieu Qmong
marca cinc oras.

Aicí Qnong
dins son banh,
amb los arthels
que dépassan.
Lo nòstre amic
lo Cangoró
es irreverenciós
envèrs Dingò lo Saurèl.
Dingò lo Saurèl
a assajat
de trapar lo Cangoró
a través Austràlia tota.
Dingò lo Saurèl,
l'ai fach negre,
qu'ai la permission
de cloriar aqueles images;
amb lors vertadièiras colors.
mai

Dingò lo Saurèl
es vengut afrosament negre
d'aver traversats
los Flinders e los Cinders.
Coneissi pas
lo nom de las flors
que creisson
a l'entorn del banh
de Qnong.

Los dos pichons daquòs
acoconats dins lo desèrt,
son los autres dieus
que nòstre amic lo Cangoró
lor parlava de bon matin.
Lo daquòs
amb de letras
estampadas,
aquò's la pòcha
del nòstre amic
lo Cangoró,
que li caliá
una pòcha
tan plan

coma de cambas.

Aicí la Saga Emfatica
de l'escorsa
que faguèt un Cangoró,
d'una sola escorreguda
-de jamai vist;
escorsa
siblada pel grand dieu Qnong
a partir de
Warigaborrigaromà,
nòstre amic lo Cangoró d'en primièr,
lo Can Saurèl Dingò
de per darrièr.
Lo Cangoró partiguèt en sautejant,
sas patas de darrièr
coma de pistons,
en sautejant del matin al ser,
en bonds
de mai de tres canas cadun;
Dingò lo Saurèl luènh darrièr,
coma una nivòl rosselosa,
tròp ocupat per japar.
Jès!
lo camin,
lo fasián!
sap pas ont anèron,
degun
los acompanhèt pas,
al brutle sus aquela pista,
qu'aquel continent
èra pas encara estat batejat.
Trenta grasses que cobriguèron,
del Pas de Torrens al Cap Leeuvin.
(Vai-te'n véser lo teu atlas, vai),e ne tornèron a l'escorsa.
A supausar
que poguèsses trotar
d'Adelaïda al Pacific
dins l'afar
d'una après dinnada
-es la mitat de çò que faguèron
aqueles mossens-
banhariás puslèu la camisa,
mas auriás de cambas extraordinàrias,
òc-òc-ben!
mon filh insuportable,
que seriás
un dròlle
meravilhós.

VII - LA NAISSENÇA DELS TATÓS

(Per Dòna e Sénher Ives de Garric)

Eriç-Renós Eriçat-de-Ponchons.

Aiçò, ò Mai Aimada, es una altra istòria que tira cap a l'Ancian Temps de la Nuèch dels Tempses. En plen mitan d'aquela Nuèch dels Tempses, i aviá un Eriç Renós Eriçat de Ponchons que viviá sus las broas de la Fangassosa Amazona, e que s'avidava de mollusques e d'expedients.

Testuda-Tartuga-Lanternejaira.

Aviá una amiga, una Testuda Tartuga Lanternejaira que viviá tanben sus las broas de la Fangassosa Amazona e que s'avidava de lachugas verdas e d'expedients. Tot anava donc pel melhor, ma Mai Aimada, es pas vertat?

Jaguar-Moscalhat.

Mas en mai d'aquò, a l'epòca, dins aquel Ancian Temps de la Nuèch del Tempses, i aviá un Jaguar Moscalhat que viviá tanben sus las broas de la Fangassosa Amazona e que s'avidava de tot çò que trapava.

Maire-Jaguar.

Quand podí pas trapar de monins o de cèrvis, se manjava de granhòtas e de babaus; e anava trobar sa Maire Jaguar que li disiá consí caliá far per manjar d'erices e de tartugas. Li diguèt, mantun e mantun còp, er! remenant la coa doçamenton:

— Ó meu, quand tombas sus un Eriç, lo te cal trempar dins l'aiga; e alara se desenròtla. E quand trapas una Tartuga, la te cal, amb la pata, traire de sa coiraça.

L'Encontre.

Tot anava donc pel melhor, ma Mai Aimada... Per una polida nucch sus las broas de la Fangassosa Amazona, Jaguar-Moscalhat encontrèt jos un rol Eriç-Rends-Eriçat-de-Ponchons e Testuda-Tartuga-Lanternejaira. Se poguèron pas enfugir.

Tanben, Eriç-Renós-Eriçat-de-Ponchons, vist qu'èra un eriç, se metèt en bòla. E Testuda-Tartuga - Lanternejaira, vist qu'èra una Tartuga, reclamèt lo cap e las patas dins sa coiraça. Tot anava donc pel melhor, ma Mai Aimada, es pas vertat?

Lo dialòg.

— Ara, escotatz-me, diguèt Jaguar-Moscalhat, qu'es fòrt important. La Mamà me diguèt que se tombavi sus un Eriç, lo me caliá trempar dins l'aiga, e qu'alara se desenrotlariá; e que se tombavi sus una Tartuga, deviái, amb la pata, la traire de sa coiraça. Per véser, qual de vosautres es l'Eriç, e qual la Tartuga? Per çò que, per mas Tacas! ne sabí pas res.

— Siás solid de çò que te diguèt la Mamà? demandèt Eriç-Rends-Eriçat-de-Ponchons. Ne siás plan solid? Benlèu que te diguèt: Se desenròtla una Tartuga, la te cal desencoiraçar fòra l'aiga amb una poseta; e se balhas de còps de patas a un Eriç, lo te cal laisser tombar sus la coiraça?

— Siás solid de çò que te diguèt la Mamà? Ne siás plan solid? demandèt TestudaTartuga-Lanternejaira. Benlèu que te diguèt: Quand asagas un Eriç, lo debes far cabussar dins ta pata; e quand tombas sus una Tartuga, la te cal descoiraçar entrò que se desenròtle?

— Pensi pas que foguèsse brica aital, respondèt Jaguar- Moscalhat (se sentissiá un pauc enrambolhat): sens vos comandar, tornatz-o dire pus clarament.

— Se desemposas l'aiga amb la pata, la desenrtlas amb un Eric, respondèt Rends-Eriçat-de-Ponchons. Oblides pas aquò, qu'es important.

— Mas, diguèt la Tartuga, quand lo tustejas amb ta pata, lo teu bistèc, lo laissas tombar amb una poseta dins una Tartuga. Es de bon comprene, pr'aquò!

— Me fasètz dòlre mas tacas! diguèt Jaguar-Moscalhat. E de mai, vos demandavi pas brica lo vòstre amèn, que voliái saber qual de vosautres dos es l'Eriç, e qual la Tartuga, pas mai.

— O te dirai pas, diguèt Renós-Eriçat-d-e Ponchons, mas pòdes, se vòls, amb la pata, me traire de ma coiraça.

— Aaa! s'exclamèt Jaguar-Moscalhat: ara sabi que siás tu, la Tartuga! Comptavas que o saupriái pas? Ara o sabi!

Pata fissada, o clòsca asclada?

E Jaguar-Moscalhat alonguèt sa pata feutrada just al moment que Renós- Eriçat-de-Ponchons se metiá en bòla; e, plan solid, la pata feutrada del Jaguar foguèt ni mai ni mens plena de ponchons. Çò pièger foguèt que lo còp portat a Renós-Eriçat-de-Ponchons mandèt aqueste al diable, en plen dins los bòsques e la boissonalha ont fasiá tròp negre per lo tornar dessobtar.

Alara, Jaguar-Moscalhat se prenguèt dins la boca sa pata feutrada e, plan solid, los ponchons lo ponchèron mai que jamai. Tanlèu que poguèt parlar, declarèt:

— Ara o sabi, es pas brica la Tartuga! Mas, (se gratussèt la clòsca amb l'autra pata sens ponchons), mas consí saber se l'autre es la Tartuga?

— Òc-òc-ben que soi la Tartuga! diguèt Testuda-Lanternejaira. Avia plan rason la teuna mamà, que te diguèt de me desencoiraçar d'un còp de pata. Fai, fai!

— As pas dich totara qu'aviá dich aquò! diguèt Jaguar-Moscalhat en desrabant los ponchons de sa pata feutrada a força de los chucar. As dich qu'aviá dich plan quicòm mai!

— Bon, admetent que digas que disiái qu'aviá dich plan quicòm mai, vesi pas la diferéncia. Que s'aviá dich çò qu'as dich qu'ai dich qu'aviá dich, es exactament çò meteís que se disiái çò que disiá... De mai, se creses qu'a dich que me deuriàs desenrotlar amb una poseta, allòc de me far rajar dins una coiraça amb ta pata, ieu i pòdi pas res. vertat?

— Mas me disiás que voliás èsser desencoiraçada d'un còp de pata! diguèt Jaguar-Moscalbat.

— Torna soscar, e veiràs qu'ai pas brica dich aquò. Disiái que ta maire disiá que me deviás desencoiraçar d'un còp de pata de ma coiraça, diguèt Testuda-Lanternejaira.

— E s'o fasiái, qual sap? diguèt lo Jaguar tot enfleumat e tot circonspecte.

— O calriá véser! Soi pasjamai estadadesencoiraçada, mas te dirai francament que se me vòls véser partir a la nada, as pas qu'a me laissas tombar dins l'aiga.

— Mentisses! diguèt Jaguar-Moscalhat. As enrambolhat tot çò que ma maire me diguèt de far, amb las questions que m'as pausadas per me demandar s'èri solid qu'auriá pas dich aquò e aquò! Tant i a que sabi pas ont ai mon cap, ni mai ont ai ma coa moscalhada! E aquí que me venes dire quicòm que compreni, çò que m'enrambolha encara que mai! Ma maire me disiá que deviái far cabussar dins l'aiga un de vosautres dos, e coma semblas dire que vòls plan far la cabussada, ieu me pensi que vòls pas far la cabussada Cabussa donc dins la Fangassosa Amazona, despacha-te!

— T'avertissi que la teuna mamà serà pas contenta. I anèsses pas dire que t'aviái pas assabentada! diguèt Testuda-Lanternejaira.

— Se dises un autre mot de çò que m'a dich... respondèt lo Jaguar... (Mas abans d'aver acabada sa frasa, Testuda-Lanternejaira, sens ne polsar una, trescolèt dins la Fangassosa Amazona, nadèt un brieu entre doas aigas, e sortiguèt sus la riba aquí ont Renós-Eriçat-dePonchons l'esperava).

— Èra mens una! diguèt Renós-Eriçat-de-Ponchons. Aimi pas Jaguar-Moscalhat. Qué li as escalcit sul teu compte?

— Li ai escalcit francament qu'èri francament tartuga, mas m'a pas creguda; e m'a facha cabussar dins lo fluvi perverificar s'èra vertat. E mai èra vertat. E n'es perprés. E ara es partit o contar a sa maire: ausís-lo!

Lo Jaguar de sa Mamà.

Podían ausir Jaguar-Moscalhat que bramava, que fasiá vai e vèni dins la brossa e dins lo bòsc, lo long de la Fangassosa Amazona. Sa mamà arribèt alara:

— Ô meu, ò meu, li diguèt sa maire mantun e mantun còp, en remenant la coa doçamenton, qu'as fach de travèrs?

— Ai assajat de desencoiraçar quicòm que disiáque voliá èsser desencoiraçat amb ma pata, e ma pata es crivelada de ponchons! diguèt Jaguar-Moscalhat.

— Ô, meu, ò meu, li diguèt sa maire mantun e mantun còp, en remenant la coa doçamenton: als ponchons de ta pata feutrada, vesi que deviá èsser un èriç. L'auriás degut far cabussar dins l'aiga.

— Es çò qu'ai fach a l'autre daquòs. Pretendiá èsser la tartuga e l'ai pas cregut; e èra vertadièrament la tartuga; e a trescolat dins la Fangassosa Amazona; e mai tornarà pas montar; e ai pas res de tot per manjar; e cresi que fariàm plan de nos mudar endacòm mai, que son tròp desgordits per mon paure ieu, sus la Fangassosa Amazona!

— Ô meu, ò meu, li diguèt sa maire mantun e mantun còp, en remenant la coa doçamenton, ara escota-me e oblides pas çò que te disi: un Eriç se met en bòla e sos ponchons se quilhan tot a l'entorn; e es aital que reconeisses l'Eriç...

La dòna vièlha.

— M'agrada pas brica, la dona vièlha, diguèt Rends-Eriçat-de-Ponchons a l'ombra d'una granda fuèlha. Qual sap çò que sap, encara?

— Una Tartuga se pòt pas metre en bòla, contunhèt Maire-Jaguar mantun e mantun còp en remenant la coa doçamenton: fa pas que retractar patas e cap dins sa coiraça; e es aital que reconeisses la tartuga...

— M'agrada pas brica, la dòna vièlha, diguèt Testuda-Lanternejaira, que lo quiti Jaguar Moscalhat oblidariá pas sas indicas... Quin gròs pecat que sàpiás pas nadar, Renós-Eriçat-de-Ponchons!

— Cala-te, diguèt Renós-Eriçat-de-Ponchons. Acontenta-te de soscar consí anariá encara que mai se te podiás metre en bòla. Quin damatge!... Ausís Jaguar-Moscalhat!...

La Transformacion.

Jaguar-Moscalhat èra segut sus las broas de la Fangassosa Amazona, a tirar los ponchons de sa pata en los chucant e se disent:

Pas en bòla, mas va dins l'aiga:

Lanternejaira, aquò's aquò!

Qui fa la bòla, mas pas dins l'aiga:

Eriç-Renós, aquò's aquò!

— O doblidarà pas jamai pus de sa vida! diguèt Renós-Eriçat-de-Ponchons... Solèva-me lo barbòt, Testuda-Lanternejaira; vai assajar d'aprene a nadar: aquò pòt servir.

— Osca! diguèt Testuda-Lanternejaira. (E de solevar lo barbòt de Renós-Eriçat-de-Ponchons, mentre que Renós-Eriçat-de-Ponchons arpatejava dins las aigas de la Fangassosa Amazona).

— Faràs un brave nadaire, diguèt Testuda-Lanternejaira... Per véser, se me podiás desjuntar qualche pauc ma coiraça dorsala, veiriái çò que pòdi far per assajar de far la bòla, qu'aquò pòt servir.

Rends-Eriçat-de-Ponchons ajudèt la Tartuga a desjuntar sa coiraça dorsala e, de serpeatejar e de s'esperforçar, Testuda-Lanternejaira capitèt de se plogar d'un pas res de tot.

— Excellent! diguèt Renós-Eriçat-de-Ponchons, mas tant val s'arrestar aquí pel moment, que siás tota congestionada... Sens te comandar, ajuda-me tornarmai a nadar, e assajarai aquela nada marinièira a çò que dises tant aisida.

E Renós-Eriçat-de-Ponchons assagèt. E Testuda-Lanternejaira de nadar de consèrva.

— Excellent! diguèt Testuda-Lanternejaira. Un pauc de practica farà de tu una vertadièira balena... Ara, se te pòdi demandar de me desjuntar de dos grases de mai ma coiraça ventrala e ma coiraça dorsala, assajarai aquela famosa bocla a çò que dises tant de bon far. Aquò's Jaguar-Moscalhat que sera moquet!

— Excellent! diguèt Renós-Cobèrt-de-Ponchons, tot banhat al sortir de la Fangassosa Amazona, que te prendriái, maparaula! perun membre de ma familha!... As ben dich de dos grases, è? Un pauc mai d'expression, sens te comandar! E repotègues pas de tot tant, si que non Jaguar-Moscalhat nos poiriá ausir... Quand auràs acabat, vòli assajar la granda cabussada a çò que dises tant de bon far. Aquò's Jaguar-Moscalhat que serà moquet!

E Rends-Eriçat-de-Ponchons de cabussar. E Testuda-Lanternejaira de nadar de consèrva.

— Excellent! diguèt Testuda-Lanternejaira. Un pauc mai d'aplicacion per retèner ton buf, e seràs capable de t'establir al fons de la Fangassosa Amazona... Ara, ieu assajarai aquel exercici d'enrotlament

de las pèrnas darrièr las avelhas a çò que dises tan confortable. Aquò's JaguarMoscalhat que serà moquet!

- Excellent! diguèt Rends- Eriçat-de-Ponchons. Mas aquò te trabalha un pauc las plaissas, que se cavalejan, ara, allòc d'èsser de còsta.

— Ô! aquò's la resulta de l'exercici, diguèt Testuda-Lanternejaira... Ieu ai remarcat que los teus ponchons semblan se fondre los uns dins los autres, e que te metes arevertar mai a una pinha, e mens a un pelós que non pas de per abans.

— A òc? diguèt Renós-Eriçat-de-Ponchons: aquò's a dich de demorar dins l'aiga. Es Jaguar-Moscalhat que serà moquet!

Contunhèron lor entraïnament, en se fasent prodèl, entro al matin. E quand lo solelh foguèt naut, se pausèron e se sequèron. Se vegèron alara totes dos completament diferents de çò qu'èran estats.

— Eriçat-de-Ponchons, diguèt la Tartuga après lo dejunar, soi pas mai çò qu'èri ièr, mas cresi que pòdi encara enganar Jaguar-Moscalhat.

— Es exactament çò que me pensavi just a la minuta, diguèt Eriçat-de-Ponchons. Cresi que d'escatas son un progrès extraordinari per comparason amb de ponchons -sens parlar de saber nadar. Ô! aquò's Jaguar-Moscalhat que serà moquet! Anem-lo trobar.

Jaguar Moscalhat tornarmai.

Tombèron lèu sus Jaguar-Moscalhat, totjorn a manhagar sa pata feutrada, nafrada de la nuèch d'abans. Foguèt tament estabosit que ne tombèt tres còps d'esquinas sens s'arrestar sus sa quítia coa moscalhada.

— E mai bonjorn! diguèt Eriçat-de -Ponchons... E consí va ton amistosa mamà, aqueste matin?

— Fòrt plan, mercés, diguèt Jaguar-Moscalhat, mas desencusatz-me se vos fa pas res, que lo vòstre nom, pel moment, m'escapa.

— Aquò's pas amistósde ta part, diguèt Eriçat-de-Ponchons, vist qu'arser, d'aquesta ora, assajavas de me desencoiraçar amb ta pata.

— Mas aviás quitament pas cap d'escata! Tot èra pas que ponchons! diguèt Jaguar-Moscalhat. O sabi! as pas qu'a agachar ma pata!

— Me diguèras de cabussar dins la Fangassosa Amazona e de me negar, diguèt Testuda Lanternejaira. Consí siás tan malensenhat e tant oblidaire, uèi?

- Te sovenes pas de çò que te diguèt ta maire? demandèt Eriçat-de-Ponchons: Pas en bòla, mas va dins l'aiga.

Eriç- Renós, aquò's aquò!

Qui fa la bòla, mas pas dins l'aiga:

Lanternejaira, aquò's aquò!

Totes dos, alara, de se metre en bòla, e de rodolar, rodèla que rodolaràs, a l'entorn de JaguarMoscalhat, entrò que sos uèlhs li sortiguèssen del cap. S'enanèt alara quèrre sa maire.

Los Tatós.

— Maire, diguèt, uèi, pels bosques, i a doas bèstias novèlas. La que disiás que podiá pas nadar, nada. La que disiás que se podiá pas metre en bòla, se met en bòla. E me pensi que se son partidas los ponchons, que totes doas son cobèrtas d'escatas, allòc d'èsser aquesta lisa, l'autra pas que ponchons. E per subrepés, redolan en rond, redola que redolaràs, e me sentissi tot daquòs!

— Ô meu, ò meu, diguèt Maire-Jaguar mantun e mantun còp en remenant la coa doçamenton, un Eriç es un Eriç e pòt pas èsser res pus qu'un Eriç. E una Tartuga es una Tartuga e pòt pas èsser res pus.

— Mas es pas un Eriç! E es pas una Tartuga! Es un pauc de cadun e sabi pas lo seu nom vertadièr.

— Quina asenada! diguèt Maire-Jaguar: cada daquòs a son nom vertadièr. Sonariái aquò Tató entro aver trobat lo nom vertadièr. E laissariái córrer.

Adonc, Jaguar-Moscalhat faguèt çò que li disián, subretot sul sicut de laisser córrer. Mas, causa curiosa, a partir d'aquel jorn entro a uci, ò ma Mai Aimada, degun sus las broas de la Fangassosa Amazona a pas jamai apelat Renós-Eriçat-de-Ponchons e Testuda-Lanternejaira autrament que Tatós . I a d'Erices e de Tartugas endacòm mai, naturalament, (i n'a dins l'òrt meu). Mas los vertadièrs especimèns intelligents d'autres còps, amb d'escatas que se cavalejan coma las escatas d'unapinha, e que vivián sus las broas de la Fangassosa Amazona, dins l'Ancian Temps de la Nucch del Temps, se sonan totjorn de Tatós, estant qu'èran tan desgordits.

Tot va donc pel melhor, ò ma Mai Aimada, es pas vertat?

Aicí una mapa apassionanta,
en blanc e negre,
de la Fangassosa Amazona.
A pas a véser res amb aiceste conte,
part que i a dos tatós
cap a la cima...
Çò que i a d'apassionant
son las aventuras
qu'arribèron als òmes
que se prenguèron lo camin marcat...
Quand comencèri aicesta mapa,
voliái far de tatós.
e voliái far de serenassas,
e de moninas de la coa d'aranha,
e de serpatasses,
e tot un fum de jaguars,
mas èra mai apassionant
de far la mapa
e las aventuras
extraordinàrias
en roge...
Començas dins l'enbàs,
sul canton esquèr,
e seguisses las pichonas flèchas
pertot,
puèi,
après far lo torn,
tornas a l'airal
d'ont los aventurièrs
s'entornèron.
sus un batèu que se sonava
Tigre-Reial...
Es una mapa
d'aventuras
totes azimuts.
e totes aquelas aventuras
i son contadas
per escrich;
pòdes donc èsser solid
de çò qu'es una aventura
e de çò qu'es
un arbre, o un batèu.

Aicí l'imatge
de tota l'istòria
del Jaguar,
e de l'Eriç
e de la Tartuga,
e del Tató,
totes amontetats.
Es un pauc parièr
de quin biais que lo revire...
La Tartuga es al mitan
e apren a venir plegadissa;
aquí perquè las plaissas d'escatas
Es sus l'Eriç
qu'es a l'espèra
per aprene a nadar...
L'Eriç es un eriç japonés,

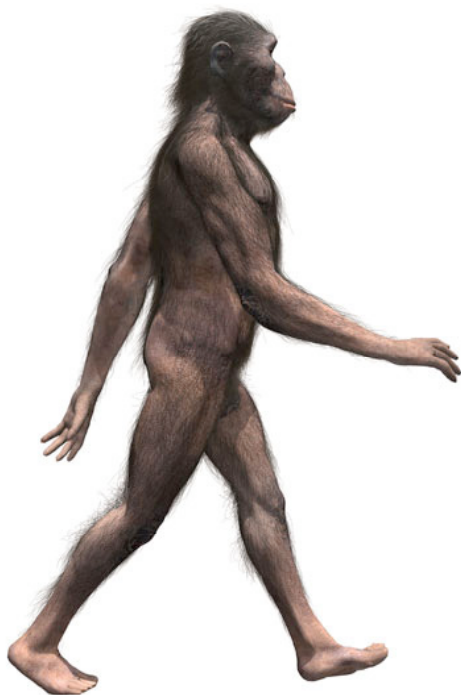
que poguèri pas
dessobtar los nòstres
dins l'òrt
quand los volguèri dessenhhar,
que fasiá jorn
e qu'èran jaguts jos las dàlias...
Jaguar-Moscalhat
agacha de per dessús.
A una popèia
facha per la Mamà a sa pata feutrada,
que s'es ponchat per trapar l'Eric.
Es estabosit
de véser çò que fa la Tartuga;
e sa pata li dòl...
Lo daquós del morre gròs
e de l'uèlh pichon que
que Jaguar-Moscalhat
es a escalar,
aquò's lo Tató
en qué se van mudar
la Tartuga amb l'Eriç,
quand auràn acabat
de se plegar e de nadar...
Lo tot es un dessenh magic,
e aquò's una de las rasons
perqué ai pas fachas
las mostachas del Jaguar.
L'autra rason,
es qu'èra tant jove,
que sas mostachas
avián pas encara crescut...
Lo nom familiar d'aquel jaguar per la seuna Mamà èra: Rigobèrt.

Soi pas jamai anat
sus Amazona,
soi pas jamai anat
fins a Brasil,
mas Lo Ventolin
e La Polissona
podòn totes dos
i trobar asil.
Òc-ben,
d'empr'aicí,
un còp per setmana,
aqueles batèus
se'n van sus la mar.
balin-balant-balin
fins a Riò,
fins a Riò
balin-balant-balin
M'agradariá
d'anar balin-balant
fins a Riò
abans d'èsser
tròp caumosit.
Ai pas jamai vist
de Jaguar,
ai pas jamai vist
de Tató
lanternejar

dins sa coiraça,
e ne veirai pas jamai cap,
levat s'un jorn vau a Riò
per contemplar
aquelas maravilhas,
balin-balant,
dessús la mar,
balin-balant,
fins a Riò.
M'agradariá,
balin-balant,
d'anar a Riò,
un jorn,
abans d' èsser
tròp
caumosit.

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada)

VIII - LA PRIMIÈIRA LETRA

(Per Dòna e Sénher Miquèl de Combas)

Tegomai.

Un còp èra, autres còps, autres còps, i aviá un òme Neolitic. Èra pas ni Breton, ni Gascon, ni mai Roergàs, çò qu'auriá fòrt plan pogut èsser, ma Mai Aimada, mas la rason, que s'acomòde!

Èra un Primitiu que viviá cavernicòlament dins una cauna, e que portava fòrt pauc de vestits, e que sabiá pas ni mai legir ni mai escriure, e que n'aviá pas la mendre enveja, e que s'estimava fòr aürós, part quand son ventre romegava.

Se sonava Tegomai Bopsolai, çò que vòl dire: l'òme-que-met-pas-un-pè-davant-l'autre-consí-que-siá; mas nosautres, ò ma Mai Aimada, lo sonarem pas que Tegomai.

Techomai.

E sa femna se sonava Techomai Tewindrow, çò que vòl dire: la-Dòna-que-pausa-tot-un-fum-de-questions; mas nosautres, ò ma Mai Aimada, la sonarem pas que Techomai.

Tafimai.

E sa filhonèla se sonava Tafimai Metallomai, çò que vòl dire: PichonPersonatge-sens-faiçòns-e-que-se-merita-l'ancal; mas la te vai sonar Tafí. Èra la mai aimada de Tegomai Bopsolai, e trapava pas la mitat dels ancals que se meritava. E Tegomai, Techomai amb Tafimai vivián ensemble plan aüroses.

Tanlèu que Tafí foguèt capabla de caminar, seguèt pertot lo seu papà Tegomai; e de còps tornavan dintrar a la cauna pas que quand èran adels. E alara, Techomai Tewindrow s'exclamava:

— Ont diàble vos sètz anats rebalar, totes dos, per èsser tan vergonhablement fan goses? Maparaula! mon Tegomai, as pas mai de biáis que ma Tafimai!

La bigatana copada.

Ara, escota-me plan! Un jorn, Tegomai Bopsolai davalèt a la Sanha dels Vibres e la traversèt fins a la Ribière Wagai per arponar de carpas per dinnar. E Tafí tanben.

La bigatanade Tegomai èra de fust, amb unaponcha-dentde verdon. E abansd'averfacha una sola presa, la copèt còp sec, per malastre, en l'afonzant d'un còp tròp fòrt dins lo lièch de la ribière. Èran a de milas e de milas de la cauna; s'èran preses lo repais de miègjorn dins un saconèl; e Tegomai aviá doblidada tota bigatana de passa.

— Sèm plan atelats! diguèt Tegomai: me calrà una mièja jornada per petaçar!

— I a ta bigatana bèla, dins la nostra cauna: la negra. Laissa-me tomar lèu fach a l'ostal e demandar a la mamà de la me balhar.

— Es tròp luènh per tas cambotas repotelòtas, diguèt Tegomai. De mai, poiriás cabussar dins la Sanha dels Vibres e i te negar. Nos cal accontentar de çò qu'avèm e far pel melhor.

S'assetèt. Sortiguèt son estuget de cuèr claufit de nèrvs de rên, de correjòlas de cuèr, de bòlas de bodosca e de peresina, e se metèt a reparar la bigatana. Tafí s'assetèt atanben, los artelhs dins l'aiga, lo menton dins la man, e sosca que soscaràs. Puèi, diguèt:

— Diga-ma, papà, es plan emmerdant que tu e ieu sapiàm pas escriure, es pas vertat? Se sabiam escriure, poiriam mandar un mot per demandar la bigatana de passa.

— Tafí, diguèt Tegomai, quantes de còps t'ai pas dich de parlar coma cal? Emmerdant es pas polit... mas òc, seriá comòde, ara qu'o dises, se podiam escriure a la nòstra cauna.

L'Estrangièr.

Just alara, se presentèt un estrangièr lo long de la ribière. Mas èra d'una tribú luènh, los Tewart, e compreniá pas lo mendre mot de la lenga dels Tegomais. Se teniá plantat sus la riba. Sorisiá a Tafí, qu'aviá, el tanben, una filhonèla seu a l'ostal. Tegomai sortiguèt un plenponh de nèrvs de rên de son estug, e se metèt a reparar sa bigatana.

— Vèni ençà! Sabes ont demòra la meuna mamà?

L'Estrangièr respondèt: — Èm!, que coma o sabes, èra un Tewart.

— Fotre! diguèt Tafí en tustant del pè, que vesia un banc de carpassas que nadavan a subèrna, just al moment que lo seu paire se podia pas servir de sa bigatana.

— Embèsties pas las grandas personas, diguèt Tegomai, tament atissat a reparar que se revirèt quitament pas.

— Mas non, diguèt Tafí: vòli solament que faga çò que vòli que faga; e vòli pas comprene!

— Alara, deixa-me tranquil! diguèt Tegomai. E contunhèt de tirar e de forçar suls nèrvs de rên, la boca plena de retalhs.

L'Estrangièr, un vertadièr Tewart, s'assetèt dins l'èrba, e Tafí li mostrèt çò que son paire fasiá.

L'Estrangièr se diguèt:

— Aquela dròlla es vertadièrament estonanta, que trepeja contra ieu e que m'escarnís: deu èsser la filha d'aquel nòble capmèstre. Es tament nòble que, de cap de biáis, me vòli pas agochar.

Atanben se metèt a sorire pus civilament que jamai.

— Bon! diguèt Tafí, vòli qu'anes a cò de la meuna mamà, que tas cambas son pus longas que non pas las meunas, e que cabussaràs pas dins la Sanha dels Vibres. Demandaràs, pel meu papà, l'autra bigatana, la marguenegra que penja al dessús del fuòc.

L'Estrangièr, (e èra un Tewart), se pensèt:

— Aquela dròlla, vertat! es vertadièrament estonanta, que braceja e que me repotega, mas comprent pas un mot de çò que ditz. Se fau pas çò que vòli, ai plan paur qu'aquel Capmèstre Ufanós, l'òme-que-vira-l'esquina-a-sos-visitaires, ai plan paur que se meta en colèra.

Se levèt, traguèt una brava lesca plata de rusca de beç e la balhèt a Tafi. Fasiá aital, ma Mai Aimada, per far véser que lo seu còr èra tan blanc coma aquela rusca de bec, e qu'aviá pas d'intencions calhòlas. Mas la Tafi comprenguèt pas plan.

La dent de verdon.

— Ô! diguèt, ara o vesi: vòls l'adreça de la Mamà? Naturalament, sabi pas escriure, mas sabi far d'images, mas qu'aja quin daquòs ponchut que siá per gratussar. Prèsta-me, sens te comandar, la dent de verdon de sul teu colar.

L'Estrangièr, (e èra un Tewarà), respondèt pas. Tafi levèt donc sa manòta e tirèt sul polit colar de pèrlas, de granas e de dent de verdon que portava al còl. L'Estrangièr, (e èra un Tewarà), se pensèt:

— Aquesta dròlla, vertat! es vertadièrament estonanta! La dent de verdon del meu colar es una dent de verdon emmascada; e m'an totjorn dich que se qualqu'un i tocavasens ma permission, se conflarid sul pic, o espetariá. Mas aquela dròlla se confla pas, ni mai espeta pas! E aquel Important Capmèstre, l'Òme-que-s'ocupa-pas-que-de-sos-afars, e que fa pas brica atencion a ieu, sembla pas crentar que la filha se confle, ni mai que s'espete: farid i melhor d'èsser pas civil.

La letra-dessenh.

Atanben, balhèt a Tafi la dent de verdon. Tafi s'aplatussèt, las cambas en l'aire, (coma d' unes, sul ponde del salon, quand vòlon dessenh), e diguèt:

— Ara, vau far quelques images polits. Pòdes agachar de per dessus mon espatla, mas me fagas pas bolegar. D'en primièr, vau far lo Meu Papà qu'es a pescar... Aquò lo revèrta pas gaire, mas la Mamà comprendrà, vist qu'ajà facha la bigatana tota copada. Va plan! ara vau far l'autra, la que vòl, la bigatana del margue negre... Sembla plantada per l'esquina del Papà Meu, mas aquò ven de çò qu'aquel flòc de rusca es pas pro bèl. Es la bigatana que vòli que, tu, anes quèrre. Adonc, fau un image de ieu que soi a t'explicar... Lo meu pel es pas quilhat coma o es dins aquel image, mas es pus aisit de far aital. Ara, te vau far tu. Me pensi que siás vertadièrament fòrt amistós, mas te pòdi pas far polit dins l'image. Adonc, cal pas qu'aquò te faga venir renós. Siás inquiet?

L'Estrangièr, (e èra un Tewarà), soriguèt, que se pensava:

— I deu aver una granda batalha en preparacion endacòm, e aquela dròlla extraordinària que se pren ma dent de verdon emmascada, mas que se confla pas, ni mai qu'espeta pas, aquela dròlla es a me dire d'anar apelar al socors la tribú de l'Illustre Capmèstre. Es vertudièrament un Illustre Capmèstre, si que non m'auriá remarcat...

— Escota, diguèt Tafi que dessenhava de contunh e amb tot un fum d'escafaduras, ara ttai fach tu; e la bigatana que lo Meu Papà n'a besonh, la t'ai mesa dins la man, pas que per te remembres d'oblidar pas que la debes portar...

Ara, te vau far véser consí trobar l'adreça de la Mamà. Contunhas fins a dos arbres, (aquò son d'arbres), puèi arrapas sus un puèg, (aquò's un puèg), puèi dintras dins una sanha de vibres claufida de vibres. Ai pas mesas los vibres, per çò que sabi pas far los vibres, mas n'ai fach lo cap, qu'es tot çò que se vei d'elles quand travèrsas la Sanha dels Vibres. Atencion! i cabusses pas dedins!

Puèi, la nòstra cauna es just après aquela Sanha del Vibres. Es pas tan nauta coma los puèges, en realitat, mas sabi pas far las causas pichonèlas... Aquò, es la Mamà, defòra. Es polidà, la Meuna Mamà, qu'es la pus polida qu'aja jamai existit, mas serà pas inquièta quand veirà que l'ajà facha tan laida, que serà contenta de ieu per çò que sabi far d'images... Ara, per encàs que la doblidèsses, ai facha la bigatana que lo Meu Papà n'a besonh (en defòra de la cauna). En realitat, es en dedins, mas faràs véser lo dessenh a la Mamà, e la te balharà. L'ajà facha los braces en l'aire, per çò que sabi que serà plan contenta de te véser... Es pas un polit dessenh, aquò? E lo comprenes coma cal? Si que non tornarai explicar...

L'Estrangièr, (e èra un Tewarà), agachèt lo dessenh e capegèt bravament, que se pensava:

— Se vau pas demandar socors a aquela tribú de l'Illustre Capmèstre, serà tuat per sos enemics que venon de tota part amb de bigatanas. Ara compreni perquè l'Illustre Capmèstre fasiá lo semblant de me véser pas, que crentava que sos enemics sián estremats dins la brossa e lo vejan me balhar un messatge. Aquí perquè me virava l'esquina e laissava la sàvia e estonanta dròlla dessenh lo terrible dessenh que m'explicava sus dificultats. Vau anar quèrre de socors dins sa tribú.

Demandèt solament pas a Tafi quin camin seguir, mas partiguèt al mai córrer, s'enfonzèt dins la brossa coma lo vent, la rusca de beç dins las mans. E Tafi de s'assetar, plan contenta. Ara, aici lo dessenh que Tafi li aviá dessenh:

— Qué fasiás, Tafi? demandèt Tegomai. (Aviá reparada sa bigatana e la brandissiá de naut en bas).

— Es un pichon daquòs meu, Papanon, respondèt Tafi Se te fa pas res de me pausar pas de questions, saupràs tot sus aquel sicut dins un momenton, e seràs atrapat. Pòdes pas comprene consí seràs atrapat, Papà. Te prometi que seràs atrapat.

— Fòrt plan! diguèt Tegomai; e contunhèt de pescar.

L'Estrangièr, (o sabíás qu'èra un Tewarà?) s'alunhava a la buta-buta. Percorreguèt qualques milas fins al moment que, complètament per còp d'astre, tombèt sus Techomai Tewidthrow davant la pòrta de sa cauna, que picava dalha amb qualques autras Dònas Neolíticas qu'èran vengudas per un Vespertin Primitiu.

La Tafi revertava Techomai, subretot per l'ennaut de la figura e pel uèlhs. Atanben, l'Estrangièr, (totjorn un Tewarà de pura raça), soriguèt civilament e balhèt a Techomai la rusca de beç. Avia corregut coma un desmelsat e cleussava; avia las cambas escarraunhadas per las rómecs, mas s'esperforçava per èsser pas lord.

Paure factor!

Tanlèu véser lo dessenh, Techomai se metèt a sisclar, siscla que sisclaràs, e se precipitèt sus l'Estrangièr. Las autras Dònas Neolíticas l'aplatussèron sul pic e i s'assetèron dessus, en longa tièira de sièis, mentre que Techomai li tirava lo pel e disiá:

— Es clar coma lo nas al mièg de la figura d'aquel Estrangièr: a crivelat lo meu Tegomai amb tot un fum de bigatanas! A tament englajada la paura Tafi que lo seu pel s'es tot quilhat! E per subrepés, me phrta un dessenh afrós de tota la scèna! Agachatz!

Faguèt véser lo dessenh a totes las Dònas Neolíticas pacientosament segudas sus l'Estrangièr:

— Aquí lo meu Tegomai amb un braç copat! Aquí una bigatana espintada dins son esquina! Aquí un autre òme prèst a largar la bigatana seu a partir d'una cauna! E aquí tot un fum de pòble (en realitat, èran los vibres de Tafi, mas revertavan de personas) qu'apareisson darrièr Tegomai! Es pas quicòm d'afrós?

— Afrós que jamai! diguèron las Dònas Neolíticas.

E d'emplenar de fanga lo pel de l'Estrangièr! (Çò que lo susprenguèt). E de tamborinar sus Tronadisses Tambors Tribals! E d'amassar totes los capmèstres de la Tribú dels Tegomais, amb los Hetmans e los Dolmans, totes los Neguses, Woons e Akhoons de l'Organizacion, en mai dels Warlocks, dels Angelochs, dels Jujuses, del s Bonzes e autres, que decretèron qu'abans d'escabassar l'Estrangièr, aqueste los deviá menar a la ribièira e lor far véser ont avia amagada la paura Tafi.

L'Estrangièr, (e mai foguèsse un Tewarà), foguèt alara fòrt embestiát. Tot lo seu pel èra pas qu'una ganga de fanga; las Dònas Neolíticas l'avián fach rodelar de naut en bas sus la grava tota rascanhuda; s'èran assetadas sus el en longa tièira de sièis; l'avián tustassat que n'aviá l'alèn copat; e, e mai compreguèsse pas lor parlar, èra gaireben solid que los noms que lo ne titolavan èran pas dels pus femenins.

Mas levèt pas lenga entrò que tota la tribú dels Tegomais s'amassèsse. Los menèt alara fins a las broas de la Ribière Wagai. Aquí, trobèron Tafi que garlandejava de margaridetas, e Tegomai que, prudent, arponava pas que de carpillhòtas amb sa bigatana petaçada.

— Per ma fe! te siás bograment afanat! diguèt Tafi. Mas perquè menar tant de pòble?... Papà! es una suspresa! Siás susprés, Papà?

— Òc-òc-ben! diguèt Tegomai, mas tota ma pesca n'es arroïnada per la jornada! Ma paraula, tota la quitia carida gentona aimabla tranquilla tribu es aquí, Tafi!

La Tribú.

E mai aquò rai! D'en primièr venián Techomai Tewidthrow e las Dònas Neolíticas que tenián sarrat l'Estrangièr qu'aviá lo pel plen de fanga, (e mai foguèsse un Tewarà).

Puèi, venián: lo Capmèstre Majoral, lo Capmèstre en Segond, los Deputats Majorals e los Assistents Majorals, (totes armats fins a las dents de dessus); puèi los Hetmans e los Centurions, los Platoffs amb los pelotons, e los Dolmans amb lors destacaments.

Darrièr eles, (e tanben armats fins a las dents), los Woons, los Neguses e los Akhoons.

De per darrièr venia la Tribú, per òrdre ierarquic: dels proprietaris de quatre caunas (una per cada sason) e d'un pargue de rèns e de doas escalas per salmons; en passant pels Prognats Vilans qu'avián drech per mitat, las nuèches d'ivèrn, a una mitat de pèl d'ors, a quatre canas del fuòc; fins als Sèris Adscriches, amb la reversion d'un òs mesolhós rascalat, amb drech de melhor cabal. (Es pas plan estipulat, aquò, ma Mai Aimada?)

Èran totes aquí a far la ròda e a bramar, englajant totes los peisses fins a quatre logas. E Tegomai los mercegèt dins una fluida Allocucion Neolitica.

L'explicacion.

Puèi, Techomai Tewindrow davalèt potonejar e abraçar Tafí de totas sas fòrças, mas lo Capmèstre Majoral de la Tribú dels Tegomais trapèt Tegomai per las plumas de son tufet e lo saquegèt de vam:

— Explica! Explica! Explica! bramèt tota la Tribú dels Tegomais.

— Per l'amor dels dieus! diguèt Tegomai, laissatz-me lo meu tufet tranquil! Òm pòt pas copar sa bigatana sens que tot lo país vos tombe dessus? Venadièirament, metètz lo nas aquí ont cal pas!

— Cresi pas qu'ajatz portada la bigatana marguenegra del Papà Meu, fin finala... E qué fasètz al meu amistós d'Estrangièr?

Èran a lo tustassar, de dos, de tres, de dètz, tament que los uèlhs li sortián del cap. Podiá pas far res que de cleussar e de guinhar la Tafí del det.

— Ont son los paucvals que t'an bigatanat, ò Meu? demandèt Techomai Tewindrow.

— I aviá pas cap de paucval! diguèt Tegomai, que mon sol visitaire, uèi matin, foguèt aquel paure diable qu'assajatz d'estrangolar. Avètz quicòm que truca dins lo cap? Sètz calucs, ò Tribú dels Tegomais?

— S'es presentat amb un dessenh afrós, diguèt lo Capmèstre Majoral: un dessenh qu'indicava qu'èras crivelat de bigatanas...

— È ...èm ... benlèu que seriá lo plan de dire que soi ieu que li balhèri aquel dessenh, diguèt Tafí. (Mas èra pas lèu geinada).

— TU! s'exclamèt d'una sola votz la Tribú dels Tegomais. Pichon-Personatge-sens faïçons-e-que-se-merita-l'ancal! TU?

— Ma cara Tafí, ai plan paur qu'ajam un pichon reverdaci, diguèt lo Papà. (E enrodèt Tafí amb lo braç, çò que la rassegurèt complètament).

— Explica! Explica! Explica! diguèt lo Capmèstre Majoral de la Tribú dels Tegomais. (E sautejava sus una sola camba).

— Vòliái que l'Estrangièr anèsse quèrre la bigatana del meu Papà. Alara, l'ai dessenhada. I aviá pas un fum de bigatanas! I aviá pas qu'una bigatana! L'ai facha tres còps per encàs. L'ai pas pas poguda empachar de semblar espintada pel cap del Papà, que i aviá pas de plaça sus la rusca de beç. E aqueles daquòs que la Mamà a titolat de paucvals, son mos vibres. Los ai faches per far véser a l'Estrangièr ont traversar la sanha. E ai facha la Mamà a l'intrada de la Cauna, tota contenta per çò qu'es un Estrangièr amistés. E ieu me pensi que sètz bèstias que trucatz! ajustèt Tafí, qu'es un plan brave Monsen! Perqué li avètz claufits lo pel de fanga? Netejatz-lo.

Degun levèt pas lenga d'un moment, entrò que lo Capmèstre se metèsse a rire. Puèi l'Estrangièr (que, el, èra un Tewarà) se metèt a rire. Puèi Tegomai se metèt a rire, fins a s'aplatussar sus la riba. Puèi tota la Tribú se metèt a rire, encara, encara mai e encara pus fòrt. Las solas personas que se risián pas èran Techomai Tewindrow e totas las Dbnas Neolíticas. Èran fòrt onèstas per totes lors òmes e quitavan pas de los titular de piotasses.

L'Invencion.

Puèi, lo Capmèstre Majoral de la Tribú dels Tegomais cridèt, bramèt e clamèt:

— Ò, Pichon-Personatge-sens-faïçons-e-que-se-merita-l'ancal, venes de far una invencion granda!

— O ai pas fach exprès, que voliáu pas que la bigatana marguenegra del Papa Meu.

— Que s'acomòde! Es vertadièirament una invencion granda. Los òmes, un jorn, sonaràn aquib l'Escriptura. Pel moment, son pas que d'images e, coma o avèm vist uèi, los images son, de còps, compreses a l'arrevèrs. Mas un jorn vendrà, ò Drolleta de Tegomai, que dessenharem de letras, 26 entre tot, e que serem capables de legir coma d'escriure. E alara, poirem totjorn dire çò que voldrem sens brica nos enganar... Que las Dbnas Neolíticas netegen la fanga de pel pel de l'Estrangièr!

— Aital si! diguèt Tafí, per çò que, après tot, e mai ajatz portadas totas las bigatanas de la Tribú dels Tegomais, avètz oblidada la bigatana marguenegra del Papa Meu.

Alara, lo Capmèstre Majoral cridèt, bramèt e clamèt:

— Cara Tafí, lo còp que ven que mandaràs una letra en images, fariás melhor d'enviar un òme que pòsca parlar lo nòstre parlar pr'amor d'explicar çò qu'aquela letra vòl dire. A ieu m'es egal, que soi lo Capmèstre Majoral, mas es fòr damatjós pel restant de la Tribú dels Tegomais; e, coma o pòdes constatar, aquò estona l'Estrangièr.

Puèi, adoptèron aquel Estrangièr, (un autentic Tewarà de Tewel), e l'integrèron a la Tribú dels Tegomais, per çò qu'èra un bme coma cal e que s'èra pas for nalizat a propaus de la fanga que las Dònas Neolíticas li avián porgida pel pel.

Mas d'aquel jorn al jorn de uèi, (e supausi qu'es Tafi que n'es la causa), fòrt pauc de drolletas an jamai volontat l'apreneir d'escruiure e lo legir, que la màger part aïman mai far d'images e s'amuser amb lor Papà, coma la Tafi.

Aicí l'istòria de Tafimai Metallomai gravada sus una defensa vièlha,
i a d'aquò plan bèl brieu.
pels pòbles ancians.
Se logisses mon istòria,
o se la te fas legir,
veiràs consí tot aquò es contat sus aquela defensa.
Aquesta defensa fasiá partida d'una vièlha trompeta tribala
qu'aperteniá a la Tribú dels Tegomais.
Los images foguèron gravats sus la defensa
amb las onglas, o amb quicòm mai.
Puèi, las gravaduras foguèron emplenadas de cira negra,
mas totes los intersticis
e los cinc ronds pichonèls del fons
foguèron emplenats de cira roja.
Quand aquò èra nòu,
a un cap,
i aviá una mena de fialat de pèrlas,
de clòsques e de brillhants,
mas ara tot es bresat e perdut;
tot, levat lo bocinon que veses.
Las letras qu'enròdan la defensa son magicas:
de runas magicas.
E s'arribas a las legir,
trobaràs quicòm de puslèu novèl.
La defensa es d'ivòri vengut tot rossèl e fòrt raiat.
Mesura seissanta un centimètres de long
e seissanta un centimètres de torn.
Pesa
dins las dotze liuras.

En Roergue e en Albigés,
i aviá pertot de salvatges,
de salvatges en Carladés,
e pertot i aviá de mainatges.

Pas de cònsol, pas de curat,
pèdescauces, sens res sul cap,
plan sovent lo ventre curat;
quant als autres vestits, pas cap.

Pas de carris, totes al pas,
pas de ràdio, pas de frigò,
pas de télé e pas de gas,
e d'argent, parlem pas d'aquò.

E pr'aquò, dins cada familha
de Roergue o d'endacòm mai,
i aviá totjorn una filha
coma Tafi de Tegamai.

Aviá benlèu un autre nom,
un autre pel, un autre anar,
una autre rire, un autre front,
mas totjorn aviá sa mamà,

coma tu, ma brava Marià.
Era tant o mai amistósa
coma tu amb lo teu papà;
e èra tant o mai renosa.

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada) .

IX - CONSÍ SE FAGUÈT L' ALFABET

(Per Dòna e Sénher Andrieu de Solièr)

Matin de pesca.

La setmana après que Tafimai Matalloimai, (la sonarem encara Taf', ma Mai Aimada), la setmana après que se foguèt un bocin enganada a propaus de la bigatana del Papà Seu, e de l'Estrangièr, e de la letra en images, e de tot çò autrè, Tafí anèt pescar de carpas tornarmai amb lo seu papà.

La mamà l'auriá plan gardada amb ela per se far donar un còp de man per expandir las pèls, per las far secar suls grands pals secaires exprès, davant lor Cauna Neolitica.

Mas la Tafí s'escapèt, fòrt debonorièira, per rejónher lo seu Papà. E pescavan. Ela, se metèt lèu a espofinar, e lo papà li diguèt:

— Fagas pas la piòta, drolleta!

— Mas èra tament apassionant! diguèt Tafí. Te sovenes consí lo Capmèstre Majoral conflava las maissas? E consí èra estonant, l'Estrangièr, amb la fanga pel pel?

— Se me'n soveni? diguèt Tegomai: me calguèt balhar doas pèls de cèrvi -de las moflas, amb de franjas- a l'Estrangièr per çò que li aviàm fach!

— Li aviàm pas fach res, nosautres, diguèt Tafí, qu'èra la Mamà e las autras Dònas Neolíticas, e la fanga!

— Ne parlem pas mai, diguèt lo Papà. Mangem.

Tafí se prenguèt un òs mesolhós e, discreta coma una mirga, demorèt assetada pendent dètz bravas minutas, mentre que lo Papà rasclava de clapas de rusca de beç amb una dent de verdon. Tafí diguèt alara:

Lo bruch A!

— Papà, ai soscat a una suspresa secrèta. Fai un bruch, quin que siá.

— A! faguèt Tegomai. Aquò farà, per començar

— Òc! diguèt Tafí: revèrtas una carpa la boca dubèrta. Tornarmai, sens te comandar.

— A! A! A! faguèt lo Papà. Fagas pas la lorda, ma filha.

— Ai pas volgut far la lorda, vertat de vertat, diguèt Tafí: aquò fa partida de mon idèa de suspresa secrèta. Fai: A, fai: -A, Papà, e lascia la boca dubèrta, après. E prèsta-me aquela dent, que vau far l'image de la boca alandada d'una carpa.

- Per qué far? li demandèt lo papà.

- O endevinhas pas? diguèt Tafí, totjorn a dessenhà sus la rusca: aquò serà la nostra pichona suspresa secrèta. Quand farai una carpa la boca dubèrta, sus la paret enfumada del fons de la cauna -se la mamà o me defend pas- aquò te remembrarà lo bruch d'aquel A! Alara, poirem jogar al jòc que soi ieu que te sauti dessus dins l'escur e que te fau subte amb aquel bruch -coma dins la Sanha dels Vibres, l'ivèrn passat.

— A òc? diguèt lo Papà amb la votz de las grandas personas quand escotan vertadièrament. Contunha, Tafí.

— Fotre! diguèt: sabi pas far una carpa, mas sabi far quicòm que vòl dire una boca de carpa. Sabes ben que fan l'arbre drech, quilhadas sul cap, per fosigar dins la sorra? È ben, aici un semblant de carpa: podèm supausar que lo restant es dessenhà. Aquò, aquí, es la boca; e aquò vòl dire A! (E faguèt aquel dessenh):

La mostacha

— Pòt anar, diguèt Tegomai (e gravèt el tanben la clapa de rusca seu). Mas, as oblidada la mostacha que pendigolha en travèrs de la gola.

— Mas la sabi pas far, papà!

— As pas besonh de far quicòm de mai que la dintrada de la gola, amb la mostacha en travèrs. Alara, sauprem qu'es una carpa, que las pèrcas e las trochas an pas de mostachas. Agacha, Tafí. (E faguèt aiçò):

— Ara, la vau còpiar. Comprendràs aquò, quand o veiràs? (E fuguèt aiçò):

— Òc-òc-ben, diguèt lo papà. E serai tant atrapat, quand o veirai ont que siá, coma s'aviás sautat de darrièr un arbre en fasent A!

Lo bruch YA!

— Ara, fai un autre bruch, diguèt Tafí, tota ufanosa.

— Ya! faguèt lo papà de tota sa votz.

— Èm! diguèt Tafí, aquò's un bruch enrambolhat. La fin, es plan lo A-boca de carpa. Mas qué far de la debuta? Ye - ye - ye plus A: ya!

— Aquò revèrta fòrça lo bruch-gola-de-carpa. Gravem un autre tròc, d'aquela carpa e fagam tocar los dos tròcs, diguèt lo papà. (El tanben èra tot estrambordat).

— Non! que se se tòcan me'n sovendrai pas: fai-los un per un. Fai la coeta, que se la carpa fa l'arbre drech, es la coeta que se vei primièira. E de mai, cresi que podi far de coetas pus aisidament, diguèt Tafí.

— As plan rason, diguèt Tegomai. Aici una coa de carpa pel bruch Ye. (E fuguèt aiçò):

— Ara, ieu vau assajar. Oblides pas que sabi pas dessenhà coma tu, Papà. Aquò fatà, se fau pas que la partida fenduda de la coeta, amb una rega que davala e que revèrta tun baston, per aquí ont se toca? (E fuguèt aiçò):

Lo Papà capegèt que òc; e sos uèlhs lugardejavan de subrexcitacion.

Lo bruch Ò!

— Es polit, diguèt Tafí. Ara, fai un autre bruch, Papà.

— Ò! faguèt lo Papà de tota sa votz.

— Es fòrt de bon far, diguèt Tafí: metes ta boca tota redonda coma un uòu o un calhau. Adonc, un uòu o un calhau faràn l'afar.

— Òm troba pas totjorn d'uòus o de calhaus: calrà far quicòm de redond coma eles. (E fuguèt aiçò):

— Jès! diguèt Tafi. Quin montet d'images-bruches avèm pas fach aquí: boca de carpa, coeta de carpa e uòu! Ara, fai un autre bruch, Papà.

Lo bruch ssh!

— Ssh! faguèt lo Papà qu'ussejava, mas la Tafi èra tròp apassionada per o remarcar.

— Es de bon far que jamai, diguèt en gratussant la rusca.

— È!... Qué ... demandèt lo Papà. Voliái dire qu'èri a soscar e que voliài pas èsser desrengat.

— Es un bruch atanben! Es lo bruch que fa una sèrp, Papà, quand sosca e que vòl pas èsser desrengada: per aquel ssh, fagam una sèrp. (E fuguèt aiçò):

— Aital! diguèt. Es un autre secrèt-suspresa: quand faràs una sèrp que sibla, al pè de la pòrta de la rèirecauneta ont petanças tas bigatanas, comprendrai que siás a soscar bravament, e dintrarai doçamenton, coma una mirga. E se la fas sus un arbre, a la broa de la ribièira, quand siás a pescar, comprendrai que vòls que camine dapassetonèl, dapassetonèl, coma una mirga, per far pas tremolar la riba.

— Aquò's aquò, diguèt Tegomai. E i a dins aquel jòc mai que non pas çò que creses, ma cara Tafi, qu'ai idèa que la filha del papà seu a descobèrta la pus polida causa que siá, despuèi que la Tribú dels Tegomais se metèt a utilizar de dents de verdon allòc de silèx per lors bigatanas. Cresi qu'avèm dessobtat Lo Grand Secrèt de l'Univèrs.

— Consí aquò? demandèt Tafi. (E sos uèlhs beluguejavan d'exaltacion).

— O te vau far véser, diguèt lo Papà... Consí se ditz aiga en lenga tegomai?

— Ya, naturalament; e aquò vòl dire tanben ribièira . Per exemple: Wagaiya: la Ribièira Wagai.

— Quin es lo mot per l'aiga poidada que balha de febre quand òm ne beu: l'aiga negrosa, l'aiga de las sanhas?

— YO, naturalament.

— Ara, agacha, diguèt lo Papà. Supausa que vejas aiçò, gravat a costat d'una sompa, dins la Sanha dels Vibres? (E faguèt aiçò)

Lo bruch YÒ!

- Coeta de carpa, uòu arredondit: dos bruches enrambolhats! Yo: aiga poidada, diguèt Tafi. Naturalament, beuriái pas d'aquela aiga, que saupriái qu'as dich qu'èra chorrassa.

- Mas auriái pas brica besonh d'èsser aquí, que poidiás èsser a de quilomètres d'aquí, e ni per tot...

— E ni per tot, seriá çò meteís que s'èras aquí per me dire: Dembres pas aquí, Tafi, si que non vas trapar la febre. Tot aquò dins una coeta de carpa e dins un uòu arredondit! Ò! Papà, o cal dire a la Mamà sens esperar mai! (E la Tafi dançava en l'enrodant).

Lo bruch Sò!

— Pas encara, diguèt Tegomai: pas abans d'aver avançat un pauc rai. Per véser, Yò vòl dire: aiga poidada; mas So vòl dire: mangisca cuècha sul fuòc, vertat (E faguèt aiçò):

— Òc, una sèrp amb un uòu, diguèt Tafi. Alara, aquò vòl dire: Vèni dintrar. Se vesiás aquò gravat sus un arbre, saupriás qu'es ora de dintrar. Ieu tanben.

— Ma paraula! diguèt Tegomai, e mai es vertat! Mas espèra-te, que i vesi un empachament: So vòl dire: Vèni dintrar, mas Shò vòl dire: lo pal que i fasèm secar las pèls.

— Aqueles palsasses! diguèt Tafi. M'agrada pas brica de donar un còp de man per i estirar dessus de vilanas pèls pesugas e peludas! Se fasiás la sèrp e l'uòu, que creguèsse qu'aquò vòl dire: Vèni dintrar, e que tomèsse del bòsc, e que me mainèsse qu'es per donnar un còp de man a la Mamà per estirar las pèls suls pals, seriá ben quicòm!

- Seriás pas rossèla. La Mamà tanpauc. Nos cal donc far un autre image per Shò: calrià far una sèrp moscalhada que fa sh -sh, e convendriàm que la sèrp sens tacas fa pas que ss- ss.

Lo bruch Shò!

— Saupriái pas consí metre las tacas, diguèt Tafi. E benlèu que tu, s'èras pressat, las poidiás oblidar, e alara, ieu comprendriái sò quand seriá shò. E la Mamà me cridariá parièr. Non! cresi que fariàm melhor de far un image d'aqueles òrres pals secaires, pr'amor d'èsser complètament solides. Los vau metre just après la sèrp que sibla. Agacha! (E faguèt aiçò):

Lo bruch Shi!

— Benlèu qu'es pus segur. Aquò revèrta fòrça, de tot biais, los nòstres pals secaires, diguèt lo papà risolièr. Ara, vau far un autre bruch amb una sèrp e un pal. Dirai Shi qu'es lo mot tegomai per bigatana, Tafí! (E de rire!)

— Te trufes pas de ieu! diguèt Tafí que soscava a sa letra d'images e a la fanga pel pel de l'Estrangièr. Dessenha-lo, tu, Papà.

— Aurem pas ni vibres, ni puèges, aqueste còp, è? diguèt lo Papà. Vau far pas qu'una rega drecha per ma bigatana. (E fuguèt aiçò):

E mai la Mamà, creiriá pas qu'aquò volga dire que soi estat tuat!

— Cala-te, Papà, qu'aquò me bolèga lo vergonhum. Fai puslèu d'autres bruches, que no'n tiram pas tròp mal.

Lo bruch Shu!

— È... èm! faguèt Tegomai, lo nas levat. Direm: Shu! çò que vòl dire: cèl. Tafí faguèt una sèrp e lo pal secaire. Puèi s'arrestèt:

— Cal far un autre image pel son de la fin, vertat?

— Shu - shu - u - u - u! faguèt lo Papà. Per ma fe, revèrta complètament lo son de l'uòu, en pus magre.

— Alara, supausa que fagam l'arredondiment d'un uòu magre e que jogam al jòc qu'es una granhóta qu'a pas manjat res despuèi d'annadas?

— N-non! diguèt lo Papà, que s'òm dessenhava aquò tròp lèu fach, se poiriá confondre amb l'uòu meteís. Shu -Shu -Shu!... Te vau dire çò qu'anam far. Farem un trauquilhon a la poncha de l'uòu arredondit, per far véser consí lo son U ne sortís tot magrostin: uuu-uu-uu, aital. (E lo faguèt):

— Ô! es polidonèl! Plan mai qu'una granhóta magra! Contunha! diguèt Tafí en utilisant sa dent de verdon. Lo Papà contunhèt de dessenhar, e sa man tremolava d'exaltacion. Contunhèt entrò qu'agèsse fach aiçò:

Shuyà.

— Duguèsses pas, Tafí, diguèt: assaja de comprene çò qu'aiçò vòl dire, que se i capitas, aurem trobat Lo Secrèt.

— Sèrp... pal... uòu escabassat... cocta de carpa ... e boca de carpa, diguèt Tafí. Aquò vòl dire shuyà: aiga del cèl. (Just alara una gota li tombèt sus la man, que lo cèl s'èra nivòlat) Tè, Papà, plòu. Èra çò que me voliás dire?

— Naturalament, diguèt lo Papà. E o t'ai escalcit sens levar lenga, vertat?

— Per ma fe, cresi qu'o auriái trobat dins un pas res, mas aquela gota de pluèja o m'a assolidat. Ara me'n remembrarai: shuyà vòl dire pluèja, o vòl plòure. Francament, Papà! (Se levèt e dançèt en l'enrodant)... A supausar que sortigas abans que siá desrevelhada, e que fagas shuyà sus la paret negra de fum, sauprai que vòl ploure e prendrai mon capuchon de pèl de vibre. Es la mamà que sera atrapada, è? (Tegomai se levèt e se metèt a dançar. Los papàs, al jorn de uèi, farián pas aquò).

Shuyà las, ya maru.

— Mai qu'aquò! Mai qu'aquò! diguèt. Supausem que te vòlga dire que plòura pas gaire e que debes davalat a la ribièira, quines images fariám? Diga los mots, d'en primièr, en lenga tegomai!

— Shu - yà - las, ya maru: pluèja venir, a ribièira venir. Quina cordelada de sons novèls; Sabi pas consí los far.

— Ieu o sabi! Ieu o sabi! diguèt Tegomai. Escota-me l'afar d'una minuta, Tafí, e nos arrestarem per uèi. Avèm Shu- yà qu'es impeccable, vertat? Mas aquel las es un problèma! La...la...la! (E brandissiá sa dent de verdon).

— A la fin del mot, i a la sèrp que sibla ... e davant la sèrp, la boca de carpa: as...as...as...; nos manca pas que la...la... diguèt Tafí.

— O sabi, mas nos cal far aquel la...la. E sèm los primièrs dins lo mond a aver jamai assajat d'o far, Tafimai!

— Per ma fe, diguèt Tafí en badalhant, qu'èra pro lassa, las vòl dire còpar, o finir, o se copar, vertat?

— Ôc-ben, diguèt Tegomai: ya - la vòl dire que i a pas pus d'aiga dins la sèrva, pel cosinar de la Mamà... just al moment que metn vau caçar!

— E shi - las vòl dire que ta bigatana es copada. I agèsse solament soscat, allòc de far aqueles piòtasses de caps de vibres per l'Estrangièr!

— La...la...la! faguèt Tegomai en brandissent son baston e en fasant las ussas. Ô! Fotre!

— Auriái pogut far shi fòrt aisidament, contunhèt Tafí. Puèi, auriái facha ta bigatana copada... aital! (E fuguèt aiçò):

— Aquò's plan aquò, diguèt Tegomai. Es plan lo la. E revèrta pas cap dels autres images. (E faguèt aiçò):

Ara, passem a ya... Ò! I'avem ja fach. Passem a maru: mm...mm...mm... Mm, aquò fa tampar la boca, vertat? Anam far una boca tampada, aital... (E fuguèt aiçò):

Puèi la gola de carpa dubèrta. Aquò fa ma...ma...ma. Mas consí far lo daquòs en rrrrr, Tafi?

— Aquò raspa e aquò copa, coma ta rèssa en dents de verdon quand copas una postassa per la piroga, diguèt Tafi.

— Vòls dire tot ponchut suls caires, aital...? demandèt Tegomai. (E fuguèt aiçò):

— Aquò's plan aquò! diguèt Tafi. Mas totas aquelas dents fan pas besonh: metne pas que doas.

— Ne metrai pas qu'una, diguèt Tegomai, que se lo nòstre jòc deven çò que me pensi, d'ont mai farem de sons-images aisits, e d'ont mai seràn de bon far per tot un cadun. (E faguèt aiçò):

Ara o tenèm, diguèt Tegomai, quilhat sus una sola camba. Los vau dessenhàr totes encordelats, coma de peisses.

— Anariá pas melhor que metèssim una clapa, o autre, entre cada mot, per que se toquèssim pas e se cavalegèssim pas, coma s'èran de carpas?

— Ò! laisserai un quicòmper aquò. diguèt lo Papà. (E, fòrt estrambordat, los dessenhèt totes sens s'arrestar, sus una altra clapa de rusca):

— SHU - YÀ - LAS - YA - MARU, diguèt Tafi en legissent a nauta votz, son après son.

— Aquò sufirà per uèi, diguèt Tegomai. Ça que la, siás lassa, Tafi. Te'n fagas pas, ò meuna, que deman acabarem d'o far tot; e après, se sovendràn de nosautres, d'annadas e d'annadas après que los arbres pus nauts que veses aquí seràn estats copats per far fuòc.

Adonc, dintrèron a la cauna; e tot aquel ser, Tegomai demorèt segut d'un costat del fuòc, e Tafi de l'autre, a dessenhàr totes dos de yas e de yòs, de shus e de shis sus la paret negra de fum, e a espofinar, mentre que la Mamà de Tafi disiá:

— Vertadièrament, Tegomai, as encara mens de biáis que non pas Tafi!

— T'enfusques pas, sens te comandar, diguèt Tafi, qu'es pas que la nòstra suspresa secrèta, cara Mamà; e o te direm tot la quítia minuta que serà acabada, mas, sens te comandar, me demandes pas çò qu'es, pel moment, si que non calrà qu'o te diga.

Tanben, la Mamà se gardèt plan de demandar res... L'endeman, de bon matin, Tegomai, I l'esperit viu, davalèt a la ribièira per soscar a de novèls images-sons.

Quand Tafi se levèt, vegèt ya - las (aiga finir, o aiga fugir) escrich a la greda, sul l'òrle de la granda sèrva de pèira, al dintrar de la Cauna:

— Èm! faguèt Tafi. Fotre per aqueles sons-images! Es coma se lo Papà èra vengut aici en persona per me dire d'anar quèrre d'autra aiga per que la Mamà faga la cosina!

Anèt a la font, darrièr la Cauna, e emplenèt la sèrva amb un ferrat de rusca. Puèi davalèt a la ribièira al mai córrer e tirèt l'orelha del Papà seu, l'esquerra: la qu'avià lo drech de firar quand èra pas estada aissa.

— Ara, vèni, qu'anam far totes los autres images-sons, li diguèt lo Papà.

I passèron una jornada apassionanta, amb una brava pausa per dinnar d'espingadas.

Quand arribèron a T, Tafi decretèt que, vist que lo seu nom, e lo de son paire, e lo de sa maire començavan totes per aquel son, se devián dessenhàr eles dins una mena de cordèla familiala que se donariá la man.

Aquò anèt plan per un parellhat d'images, mas al cap de cinc o sièis còps, Tafi

Tegomai l'escarraunhèron de mai en mai, tament qu'a la fin, lo son T èra pas pus qu'un grand Tegomai, braces en crotz per donar la man a Tafi e a Techomai. A partir d'aqueles tres dessenhhs, auràs una idèa del consí aquò se faguèt:

Lo son T.

Fòrça d'autres images, d'en primièr, èran fòrça trop plan lecats, mai que mai los de la matinada? Mas a dich de los tornar far sus la rusca de beç, venián pus simples e pus aisits, tament qu'a la fin, lo quiti Tegomai disiá qu'èran impecables.

Le son Z.

Per far lo son Z, virèron de part la sèrp que siblava, per far véser que siblava a l'arrevèrs, doçamenton e amistosamente:

Le son E.
S'acontentèron d'una bocla pel, E, que tornava sovent dins lo images:

Le son B.
Pel son B, faguèron d'images del Vibre Sacrat dels Tegomais

Le son N.
Pel son N, coma èra un bruch de nas bravament desplasent, faguèron pas que d' images de nases:

Le son G.
Pel son golard del G, faguèron la granda boca del bechet del lac:

Le son K.
Pel son K que raspa e que nafra, faguèron tornarmai la boca del bechet amb una bigatana de per darrièr:

Le son W.
Pel polit son W que vira e que revira, faguèron un tròç de la serpatejaira Ribière Wagai:

E aital, apertière, entrò qu'agèssen faches e dessenhats totes los images-sons que n'avián besonh. E alara, i agèt l'Alfabet, tot l'Alfabet.

E après de milas e de milas de milas d'annadas, après los ieroglifs, après los demotics, après los nilotics, après los criptics, après los cofics, après los runics, après los dorics, après los ionics e tota mena d'-ics e de -tics, (estant que los Woons, los Neguses, los Akhoons e los Depositaris de la Tradicion pòdon pas jarnai laisser las causas tranquillas quand las veson), lo brave vièlh Alfabet facil e que sauta als uèlhs: A B C D E e tota la seguida, aquel brava vièlh Alfabet es tornat a sa forma anciana, per èsser après per totes las Mai Aimadas quand son pro bèlas.

Mas ieu, me soveni de Tegomai Bopsolai, e de Tafimai Metallomai, e de Techomai Tewindrow, sa brava mamà, e de tot l'Ancian Temps.

Aquò se passèt aital, òc-òc-ben, i a un brava brieu, sus las broas de la Granda Ribière Wagai.

Un pauc çò primièr
que faguèt
Tegomai Bopsolai
un còp qu'agèron,
el amb Tafí,
compausat l'alfabet,
aquò foguèt de far,
amb totes las letras,
un Colar-Alfabet Emmascat,
per lo poder metre
dins lo Temple
dels Tegomais
e per lo poder servir
per tot jamai.
Totes los Tegomais de la Tribú
portèron lors pèrlas pus preciosas
e lors daquòs pus polits.
E la Tafí amb lo seu Papà
passèron cinc annadas entièiras
a lo montar coma cal.
Aicí lo Colar-Alfabet Emmascat
(la cordèla
foguèt facha
amb los nèvis de rèns

pus fins e pus solides
entornejats amb de fil de coire fin).

A partir d'ennaut,
lo primièr element
es una pèrta en argent vièlh
qu'apertení al Grand Prèire
de la Tribú dels Tegomais.
Venon après,
tres pèrlas de muscles
(negras);
puèi una pèrta d'argila
(blava e grisa);
puèi una pèrta rascanhuda,
en aur,
mandada
coma present
per una tribú
que l'aviá sortida
d'Africa,
(mas en realitat
deviá èsser indiana).
L'element d'après
es un tròç de veire longarut
e planièr per costat
que ven d'Africa.
(La Tribú dels Tegomais
se n'apoderèt coma butin);
puèi venon doas pèrlas d'argila
(blancas e verdas),
amb de punts sus la primièira,
e de punts e de raïas sus la segonda;
tres pèrlas d'ambra
pro plan talhadas;
puèi tres pèrlas d'argila
(rojas e verdas):
doas amb de punts,
e la bèla,
al mièg,
en forma de dent.
Puèi
començan las letras,
e entre cada letra,
i a una pichona pèrta
d'argila
que retipa la letra
en pus pichon .

Aicí las letras:

A es gravat sus una dent (una dent ulhal d'elan, que ieu crega).
B es lo Vibre Sacrat dels Tegomais sus un tròç d'ivòri vièlh).
C es lo clèsc d'una ustra perlièira (fàcia intèrna).
D deu èsser una mena de clèsc de muscle (fàcia extèrna).
E es una bòla de fil d'argent.
F es copat, mas çò que ne demòra es un troç de bana de cèrvi.
G es pintorlat en negre sus un tròç de fust. (La pèrta après lo G es un pichon clèsc, pas una pèrta d'argila. Sabi pas perqué fuguèron aquò).
H es una mena de clèscs de porcelana bruna.

I es l'endedins d'un clèsc longarut trabalhàt a la man. (Calguèt tres meses a Tegomai per lo definir).
 J es un am de nacre.
 L es una bigatana copada, en argent. (K deuriá venir après J, naturalament, mas lo colar foguèt copat e mal adobat).
 M es un clèsc gris palle.
 N es un tròç de çò que sonan de porfir, amb un nas gravat dessus. (Tegomai metèt sièis meses per alisar aquela pèira)
 P e Q i son pas. (Se perdèron, i a bèl brieu, dins una guèrra grand, e la Tribú adobèt lo colar amb las esquilas secas d'una sèrp esquilaira, mas degan trobèt pas jamai P e Q. D'aquí lo provèrbi anglés: — Cal agachar fin!
 R naturalament, es pas qu'una dent de verdon.
 S es una pichona sèrp en argent.
 T es la cima d'un ossilhon, patinat e lulent.
 U es un tròc, de clèsc d'ustra.
 W es un tròç de nacre tòrt, trobat dins un clescàs de nacre e ressat amb un fil metallic trempat dins la sabla e dins l'aiga. (Calguèt un mes e mièg a Tafí per l'alisar e lo pertusar).
 X es un fil d'argent, sarrat al mitan amb un granat brut. (Es la Tafí que trobèt lo grarat).
 Y es la coa de carpa, en ivòri.
 Z es un tròç d'agata que revèrta una campana. Es imprimit en bendas en forma de Z. An fach lo Z-sèrp sus una de las bendas en gravant la pèira tendra, puci en emplenat las gravaduras amb de sabla roja e de bodosca. Dins la quítia boca de la campana, pòdes véser lo tròç d'argila que repren la letra Z.
 Aquí per las letras.

L'element d'après
 es un bocinèl arredondit
 de mineral de coire.
 Lo d'après
 es un tròç de turquesa bruta.
 Lo d'après,
 una pepita d'aur brut
 (çò que sonan water-gold .
 Lo d'après
 es una pèrle d'argila
 en forma de melon
 (blanca
 amb de tacas verdas).
 Puèi,
 venon
 quatre troces d'ivòri
 aplatussats,
 amb de punts,
 coma los dominòs.
 Puèi tres pèrlas de pèira,
 plan afrabadas.
 Puèi doas pèrlas de fer doç,
 amb de traucs rovilhats suls bòrds.
 (Aquelas pèrlas
 devián èsser emmascadus,
 que pareisson fòrt banalas).
 Fin finala,
 i a una rèirerèirevièlha
 pèrle africana
 (blava, roja, blanca, negra e rossèla).
 Puèi ven la bocla de fèr, de far navigar sul botonàs d'argent de l'autre cap.
 Aquò's tot.
 Lo colar
 pesa mai d'una liura.

De la Tribú dels Tegomais
avèm pas pas qu'aquel colar,
aqueles signes, e pas mai:
tot çò autre es partit enlà.

Mas quand soscam del temps passat,
nos sovenèm de Tafimai
e d'aquel polit temps mannat
que nos tornarà pas jamai.

Tafimai faguèt l'Alfabet,
de jogar amb lo seu Papà,
e desempuèi, aquel joguet
a nosautres nos ven tan plan.

Es a causa de Tafimai
que sabèm escriare e legir;
jamai son nom va pas morir:
perdurarà per tot jamai.

È ben ara, qué dire mai,
si que non que te mercejam,
meravilhosa Tafimai,
per ton èime beluguejant?

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada)

X - LO CRANC QUE S'AMUSAVA AMB LA MAR

(Per la familha Marc de Galtier)

Los jòcs.

Fòrça abans la Nuèch dels Tempsets, ò ma Mai Aimada, i agèt lo Temps dels Tot Primièrs Començaments: quand lo Pus Ancian dels Fachilhièrs aprestava tota causa.

D'en pmièr aprestèt la Terra, puèi la Mar. Diguèt alara a todas las bèstias que se podían venir amuser. E todas las bèstias demandèron:

— S'amusar a qué, o Pus Ancian dels Fachilhièrs?

— O vos vau far véser.

Prenguèt l'Elefant -totes los Elefants- e diguèt:

— Amusatz-vos a far l'Elefant!

Totes los Elefants s'amusèron donc... Prenguèt lo Vibre -totes los Vibres- e diguèt:

— Amusatz-vos a far lo Vibre!

diguèt:

Totes los Vibres s'amusèron donc... Prenguèt la Vaca -totas las Vacas- e diguèt:

— Amusatz-vos a far la Vaca!

Totas las Vacas s'amusèron donc... Prenguèt la Tartuga -totas las Tartugas- e diguèt:

— Amusatz-vos a far la Tartuga!

Totas las Tartugas s'amusèron donc... Un per un, se prenguèt todas las bèstias, e totes los aucèls, e totes los peïsses, e lor diguèt a qué s'amusar.

Mas, sul ser, quand personas e causas son aïssas e lassas, l'Òme se presentèt, amb sa drolleta per el tot sol (?); òc-ben, amb sa filheta Mai Aimada per el tot sol, d'escambarlons sus son espatla, e demandèt:

— Qu'es aquel jòc, ò Pus Ancian dels Fachilhièrs?

— Ô Filh d'Adam, respondèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs, aquò's lo jòc dels Tot Primièrs Començaments, mas siás tròp savi per aquel jòc.

L'Òme saludèt. Puèi declarèt:

— Òc-ben, soi tròp savi per aquel jòc, mas arrença-te per que todas las bèstias m'escoten!

Lo Cranc Pau Ammà.

Mas del temps que discutissían, lo Cranc Pau Ammà qu'èra son torn de passar, se tirèt de pels passes, tot de galís, e dintrèt dins la mar en se disent:

— M'amusarai tot sol al meu pròpri jòc, dins los abisses; e jamai escotarai pas aquel Filh d'Adam!

Degun lo vegèt pas quand s'enavanava, part la drolleta, de per dessus l'espatla de l'Òme... E lo jòc contunhèt entrò que i agèsse pas mai de bèstias qu'avián pas encara de directives.

Kun? - Payah ku!

Alara, lo Pus Ancian dels Fachilhièrs bois sèt lo pulverum de per sas mans e se passegèt per la Tèrra tota per véser consí s'amusavan las bèstias.

S'encaminèt cap al Nòrd, ma Mai Aimada, e i trobèt totes los Elefants qu'èran a cavar amb los defenses, e a pompir la polida tèrra novèla aprestada per eles.

— Kun? demandèron los Elefants: Va plan?

— Payah kun! respondèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs: Va fòrt plan!

Los Himalayàs.

E de bufar de tot son buf suls ròccasses e sus las montanhas de tèrra que los elefants avián fosegut; e aquò faguèt las Montanhassas dels Himalayàs. (Las pòdes cercar sus la mapa).

Lo Saharà.

S'encaminèt cap a l'èst e i trobèt todas las Vacas qu'èran a pasturar pel pastural que lor èra estat aprestat: d'una lengada, envelopavan tota una selva a l'encòp, puèi l'engolavan, puèi se jasián per la romiar.

— Kun? demandèron todas las vacas.

— Payah kun! respondèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs.

E de bufar de tot son buf sus l'airal tot rasclat qu'avián pasturat e sus l'airal ont todas las Vacas s'èran jagudas. Lo primièr airal foguèt lo Grand Desèrt Indian; lo segond foguèt lo Saharà. (Los pòdes cercar sus la mapa).

Las Everglades.

S'encaminèt cap a l'oèst e i trobèt totes los Vibres qu'èran a bastir una restanca en travèrs de l'embocadura de las grandas ribièiras que lor èran estadas aprestadas.

Kun? demandèron totes los Vibres?

— Payah kun! respondèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs.

E de bufar de tot son buf suls arbres tombats sul plan d'aiga, e aquò faguèt las Everglades de Florida. (Las pòdes cercar sus la mapa).

Borneò.

Puèi s'encaminèt cap al sud e i trobèt totas las Tartugas qu'èran a raspar amb lors nadarèlas dins la sabla que lor èra estada aprestanda; e la sabla e los rocasses revolumavan dins l'aire e s'afonzavan fort luènh dins la mar.

— Kun? demandèron totas las Tartugas. - Payah kun! respondèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs.

E de bufar de tot son buf sus la sabla e suls rocasses, aquí ont èran tombats dins la mar, e aquò faguèt las polidonèlas illas de Borneò, de las Celèbas, de Sumatrà, de Javà e del restant de Malesiá. (E las pòdes cercar sus la mapa).

L'Òme.

Lèu après, lo Pus Ancian dels Fachilhièrs tombèt sus l'Òme, sus las broas del Perak, e li demandèt:

— Òu, Filh d'Adam, totas las bèstias t'escotan? - Òc-ben, diguèt l'Òme. - Tota la Tèrra t'escotan?

— Òc-ben, diguèt l'Òme.

— Tota la Mar t'escota?

— Non pas! diguèt l'Òme, qu'un còp per jorn e un còp per nuèch la Mar s'engola dins Perak e ne remolina l'aiga doca en plena selva, e lo meu ostal n'es banhat. Un còp per jorn e un còp per nuèch, torna davalar dins lo fluvi e carreja tota l'aiga amb ela. Alara, demòra pas que la sorra e ma piroga capvira. Es aquò lo jòc que li demandèras de jogar?

— Non pas, diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs, qu'es un jòc novèl pervèrs

— Agacha! diguèt l'Òme.

La Mar.

E coma parlava, la Granda Mar tornèt montar dins l'embocadura de Perak, fasant recuòlar las aigas fins a inondar las selvas negrosas, pendent de milas e de milas, e fins a inondar l'ostal de l'Òme.

— Aquò va pas! Met la piròga a l'aiga e trobarem qual s'amusa amb la Mar, diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs.

Sautèron dis la piròga, la drolleta amb eles. L'Òme s'emparèt de son criss, un ponhal incurvat, ondulat, amb una lama en forma de flamba, e s'avancèron sus Perak.

La mar se metèt alara a se retirar, a se retirar, e la piròga foguèt aspirada fòra l'embocadura de Perak, après Selangòr, après Malacà, après Singapor, totjorn cap a la plena mar, fins a l'illa de Bintang, coma s'èra estada tirada amb una cordèla.

Lo Pus Ancian des Fachilhièrs se quilhèt e cridèt:

— Òu! bèstias, aucelum e peissum, vosautres que prenguèri en man als Tot Primièrs Començaments, e a qual indiquèri lo jòc de jogar, quin de vosautres joga amb la Mar?

Totas las bèstias, tot l'aucelum, tot lo peissum, diguèron alara totes ensemble:

— Ò, Pus Ancian dels Fachilhièrs, jogam als jòcs que nos ensenhèras, nosautres e los enfants dels nostres enfants. Mas cap de nosautres jòga pas amb la Mar.

Lo Pescaire de sus la Luna.

Alara, la Luna se levèt, tota redonda, al dessús de las aigas, e lo Pus Ancian dels Fachilhièrs diguèt al vièlh croput, segut sus la Luna, e qu'èra a fialar una linha que comptava plan, un jorn, ne trapar la Tèrra:

— Òu! Pescaire de sus la Luna, jògas amb la Mar?

— Non pas! diguèt lo Pescaire, que soi a fialar una linha que, un jorn, ne pescarai la Tèrra; mas jogui pas amb la Mar. (E contunhèt de fialar sa linha).

Lo Rat de la Luna.

I a tanben un Rat, dins la Luna, que rosega la linha del Pescaire Vièlh per mesura qu'aqueste la fiala. E lo Pus Ancian dels Fachilhièrs li demandèt:

— Òu! Rat de la Luna, siás tu, que jògas amb la Mar?

— Soi tròp ocupat a rosegat la linha qu'aquel Pescaire Vièlh es a fialar, respondèt lo Rat: jògui pas amb la Mar.

La drolleta.

E de contunhar de rosegat la linha. Alara la drolleta levèt sos tendres braçonèls maurèls enrodats de polits braçalets de blancs clèsques e diguèt:

— Òu! Pus Ancian dels Fachilhièrs, quand lo meu paire qu'es aquí discutissiá amb tu, als Tot Primièrs Començaments, e qu'èri clinada al dessús de son espatla, mentre que las Bèstias èran a aprener lors jòcs, un polisson d'animal s'anèt amagar dins la Mar abans que li ensenhèsses son jòc.

— Consí son savis, los enfantons qu'agachan sens dire res! diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs. Qué revertava aquela bèstia?

— Èra redonda, e aplatussada, respondèt la drolleta, e sos uèlhs èran a cima de bastons, e caminava de galís, aital... e sas esquinas èran cobèrtas d'una fòrta coiraça.

— Coma son savis, los enfantons que son pas messorguièrs! diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs. Ara, sabi ont es Anat Pau Ammà. Balha-me l'aviron.

Pusat Tasek.

E prenguèt l'aviron. Mas l'aviron fasiá pas besonh, que las aigas s'escolavan de contunh, passavan totas las illas, per arribar fins a l'airal que se sona Pusat Tasek -lo Còr de la Mar- ont se tròba lo traucàs que davala al Còr de la Tèrra. Dins aquel traucàs buta l'Arbre Meravilhós Pauh Janggi que balha las doas noses emmascadas bessonas.

Alara, lo Pus Ancian dels Fachilhièrs enfonzèt lo seu braç, fins a l'espatla, a través las prigondas aigas calentas, fins a las raices de l'Arbre Meravilhós, e toquèt l'esquinassa del Cranc Pau Ammà.

E quand lo toquèt, Pau Ammà s'enfonzèt, e tota la mar s'enucèt, coma s'enuça l'aiga d'una cubeta quand òm i trempa la man dedins.

— A! diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs, ara, sabi qual s'amusava amb la Mar. (E cridèt d'una votz fòrta): Qué fas, Pau Ammà?

E Pau Ammà, de las prigondors dels abisses, respondèt:

— Un cop per jorn e un cop per nuèch, sortissi per quistar la meuna mangisca. Un còp per jorn e un còp per nuèch, torni dintrar. Laisse-me tranquil!

— Escota, Pau Ammà, diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs, quand sortisses de ton trauc, las aigas de la Mar se precipitan dins Pusat Tasek, totas las broas de las illas ne son denudadas, lo peisum pichon ne morfs, e lo Radjàh Moyang Kaban, lo Rei dels Elefants, sas patas ne son enfangadas! Quand te tornas installar dins Pusat Tasek, las aigas de la Mar s'enucan, la mitat de las illas pichonas ne son negadas, l'ostal de l'Òme n'es inondat, e lo Radjàh Abdullàh, lo Rei dels Crocodils, sa gola n'es emplenada d'aiga de mar!

Alara, Pau Ammà, de las prigondors dels abisses, se metèt a rire e a dire:

— Me cresiái pas tant important. A partir d'ara, sortirai sèt còps per jorn, e las aigas seràn pas jamai en repaus.

— Te pòdi pas far jogar al jòc que deviás jogar, Pau Ammà, diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs, que m'escapèras als Tot Primièrs Començaments. Mas s'as pas paur, monta, que ne parlem.

— Ai pas paur! diguèt Pau Ammà.

E montèt al dessus de l'aiga, dins lo clar de la luna. I aviá pas res de gros sus la Tèrra coma Pau Ammà, qu'èra lo Rei Cranc de totes los crancs. Non pas un cranc ordinari, mas un Rei Cranc: un costat de sa granda coiraça arribava fins a la plaja de Sarawak, l'autre a la plaja de Pahang. E èra pus naut que non pas lo fum de tres volcans!

La nose emmascada .

De s'arrapar per las brancas de l'Arbre Meravilhós, desrabèt una de las grandas fruchas bessonas -las noses emmascadas de las pèrnas quadraplas que fan tornar joves las personas. E la drolleta, aquela nose, la te vegèt puntejar lo long de la piròga. La se culhiguèt e se metèt a ne curar los uelhons amb sos talhants d'aur.

Lo Sortilègi.

— Ara, diguèt lo Fachilhièr, fai un Sortilègi, Pau Ammà, per provar que siás vertadièrament important! Pau Ammà tresvirèt los uèlhs, remenèt las patas, mas faguèt pas que bolegar la mar. E mai foguèsse Rei Cranc, èra pas qu'un cranc, e lo Pus Ancian dels Fachilhièrs se metèt a rire:

— Siás pas tant important qu'aquò, fin finala, Pau Ammà. A ieu de jogar, ara!

E faguèt un Sortilègi, de la man esquèrra, just amb lo det coïn de la man esquèrra e, ò meravilha! ma Mai Aimada, la dura coiraça negra-blava-verda se destaquèt d'el coma se destaca lo clòsc d'una nose de còco. E Pau Ammà demorèt tot mòl, mòl coma los crancons que trobas, de cops, sus la plaja, ma Mai Aimada.

— Siás bravament important! se trufèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs. Vòls que demande a l'Òme qu'es aquí de te descopar amb son criss? Vòls que mande quèrre la Radjàh Moyan Kaban, lo Rei dels Elefants, per t'empalar amb sas defenses? O alara, vòls que sone lo Radjàh Abdullàh, lo Rei dels Crocodils, per te mordre?

— Ai vergonha, diguèt Pau Ammà: torna-me ma coiraça e laisse-me tornar a Pusat Tasek. Sortirai pas qu'un còp per jorn e un còp per nuèch pel meu manjar.

- Non, Pau Ammà, diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs, non: te tornarai pas ta coiraça, si que non vendriás encara pus gròs, encara pus ufands, encara pus fòrt; e benlèu que ne desoblidariás ta promesa e que te tornariás amuser amb la Mar.

- Qué devendrà? diguèt Pau Ammà: soi talament gròs que me pòdi rescondre pas que dins Pusat Tasek. Se vau endacòm mai, tot mòl coma o soi ara, los verdons e los cans de mar me desfataràn. E se vau a Pusat Tasek tot mòl coma o soi ara, ne pòrai pas jamai sortir per ma mangisca; e alara perirai. (E remenèt sus patas e se lamentèt).

Los presents.

— Escota, Pau Ammà, diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs, te pòdi pas far jogar al jòc que deviás jogar, que m'escapèras, als Tot Primièrs Començaments. Mas se vòls, pòdi far de cada calhau, de cada trauc, de cada mata d'algas, dins totas las mars, un Pusat TasekRefugi, per tU e per tota ta descendéncia.

- Aquò's quicòm, diguèt Pau Ammà, mas soi pas encara decidit. Escota! Aquí l'Òme que te parlava, als Tot Primièrs Començaments. S'aviá pas acaparrada ton atencion, me seriái pas alassat d'esperar e me seriái pas enfugit, e tot aquò seriá pas jamai arribat. Qué farà per ieu, el?

Lo present de l'Òme.

— Se vòls, respondèt l'Òme, vau far un sortilègi per que las aigas prigondas, coma la tèrra seca, sián un Refugi per tu e par ta descendéncia, de biais que vos poscatz amagar a l'encòp sus la tèrra e dins la mar.

— Soi pas encara decidit, diguèt Pau Ammà. Escota! Aicí la filha que me vegèt escapar, als Tot Primièrs Començaments. S'aviá parlat alara, lo Pus Ancian dels Fachilhièrs m'auriá sonat, e tot aquò seriá pas arribat. Qué farà per ieu, ela?

Lo present de la drolleta.

— Es una bona nose que soi a manjar, diguèt la drolleta... Se vòls, vau far un Sortilègi e te balhar aquel parelh de talhants, plan agusats e plan fòrts, per que tu e ta descendéncia vos poscatz manjar de noses de còco coma aicesta, tota la jornada, quand montaretz de la mar sus la tèrra. O alara, amb aqueles talhants que son vòstres, vos poiretz cavar un Pusat Tasek quand i aurà pas ni calhau, ni trauc a posita. E quand la tèrra serà clavada, amb aqueles meteisses talhants, vos poiretz arrapar per un arbre.

— Soi pas encara decidit, diguèt Pau Ammà, que mòl coma soi, aqueles presents me servirián pas de res. Torna-me ma coiraça, ò Pus Ancian dels Fachilhièrs, e alara, jugarai al teu jòc.

Lo present del Fachilhièr.

— La te tornarai, Pau Ammà, respondèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs, mas al mes dotzen de cada annada, tornarà flaca per vos remembrar, a tu e a tota ta descendéncia, que pòdi far de sortilègis; e per que te confles pas, Pau Ammà, qu'ai la pressentida que se pòdes córrer e sus la tèrra e dins la mar, vendrás tròp lançat, e que se te pòdes arrapar pels arbres, e bresar de noses, e far de traucs amb los teus talhants, vendras tròp golard, Pau Ammà.

La causida.

Alara, Pau Ammà sosquèt un pauc e declarèt:

— Ma causida, l'ai facha: prendrai totes los presents.

Alara, lo Pus Ancian dels Fachilhièrs faguèt un Sortilègi, de la man drecha, amb los cinc dets de la man drecha e, ò meravilha! ma Mai Aimada, Pau Ammà s'apichonèt, s'apichonèt, s'apichonèt entrò que i agèsse pas pus qu'un pichon cranc verd que nadava lo long de la piròga e que cridava d'una voseta pichonèla:

— Balha-me los talhants!

E la drolleta lo culhiguèt dins la palma de sa manòta maurèla, lo pausèt al fons de la piròga e li balhèt sos talhants. Los brandiguèt alara dins sos pichons braces, los dubriguèt, los tarnpèt, clac-clac! e diguèt:

— Soi capable de me manjar de noses. Soi capable de bresar de closques. Soi capable de cavar de traucs. Soi capable de m'arrapar pels arbres. Soi capable de respirar fòra mar. E soi capable de me far un Pusat Tasek jos cada calhau. Sabiái pas qu'èri tant important. Kun? Va plan?

— Payah kun! diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs que se metèt a rire e li balhèt sa benediccion.

E lo pichon Pau Ammà passèt a la lèsta de per dessus lo bòrd de la piròga per desaparéisser dins l'aiga. E èra talament minuscül que se seriá pogut amagar, sus tèrra a l'ombra d'una fuèlha; o jos un clèsc al fons de la mar.

Los Maleses.

— Siàs content? demandèt a l'Òme lo Pus Ancian dels Fachilhièrs.

— Òc-ben! diguèt l'Òme. Mas ara, nos cal tornar a Perak; e remar fins alà es un crebar. S'aviàm esperat que lo Pau Ammà siá sortit de Pusat Tasek e que i siá tornat dintrar, l'aiga i nos auriá carrejats tota sola.

— Siás un fug-òbra, diguèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs. Ta descendéncia o serà tanben, fug-òbra: los pus fug-òbras de la Tèrra. Los sonaràn: los Maleses, es a dire los fug-òbras. (Guinhèt la Luna amb lo det e diguèt): Òu, pescaire! aquí l'Òme tròp fug-òbra per s'entornar en remant. Torna-li menar sa piròga amb la teuna linha, pescaire!

— Non pas, diguèt l'Òme, se devi èsser fug-òbra cada jorn, que la Mar trabalhe per ieu dos còps per jorn e per totjorn, qu'aital aurai pas besonh de remar.

Alara, lo Pus Ancian dels Fachilhièrs se metèt a rire e a dire:

— Payah kun!

Lo Rat de la Luna pleguèt alara de rosegar la linha, lo pescaire la laissèt davalalar fins al dessús de la Mar e tirèt tota la mar prigonda de per delà l'illa de Bintang, de per delà Singapor, de per delà Selangòr, entrò que la piròga tornèsse dintrar dins los revolums de l'embocadura de Perak.

— Kun? demandèt lo Pescaire de dins la Luna.

— Payah kan! respondèt lo Pus Ancian dels Fachilhièrs. D'aquí endavant, agacha de tirar la mar dos còps per jorn e dos cops per nuèch, e per tot jamai, que los pescaires de Malesia ajan pas besonh de remar. Mas agacha de tirar pas tròp fòrt, si que non te getarai un Sortilègi coma a Pau Ammà.

Las marèas.

Tornèron montar alara tot lo fluvi Perak e s'anèron jaire, ma Mai Aimada. Ara, tiba plan l'aurelha. Despuèi aquel jorn fins al jorn de uèi, la Luna a totjorn tirada la mar cap ennaut e cap enbàs, fasent çò que sonam las marèas.

De còps, lo Pescaire de dins la Luna tira un pauc tròp fòrt, e avèm alara las marèas de Prima. De còps, tira un pauc tròp flac, e alara avèm çò que sonam las mòrtas aigas. Mas gaireban totjorn se mesfisa, a causa del Pus Ancian dels Fachilhièrs.

Quant à Pau Ammà...

E Pau Ammà? Pòdes constatar, quand vas sus la plaja, consli totes los pichons de Pau Ammà se cavan de pichons Pusat Taseks jos cada calhau e cada mata de varèc.

Los pòdes véser brandir lors pichons talhants. E dins d'unes airals de la Tèrra, demoran vertadièrament pels palmiers e se manjan vertadièrament de noses de còco, exactament coma lo lor prometèt la drolleta.

Mas un còp per an, totes los Pau Ammàs devon quitar lor coiraça e venir mòls, pr'amor de doblidar pas los poders del Pus Ancian dels Fachilhièrs. E adoncas es pas de jòc de tuar o de percaçar los pichons de Pau Ammà pas que jol pretèxt que lo vièlh Pau Ammà foguèt bèstiament lord i a un bèl brieu.

A òc! als pichons de Pau Ammà, lor agrada pas d'èsser fòrabandits de lors pichons Pusat Taseks per se retrobar al teu ostal dins de bóstias de consèrvas. Es per aquò que te mordisson amb lors talhants: es plan fach per tu.

Aicí lo Cranc Pau Ammà que s'esquiva,
mentre que lo Pus Ancian dels Fachilhièrs
pica dalha amb l'Òme e sa filhonèla.

Lo pus Ancian dels Fachilhièrs
es segut sus son tròn encantaire,
emmantelat dins sa Nívol Encantaira.

Las tres flors que son davant el son las Tres Flors Encantairas.

A la cima del puèg, pòde véser l'Elefant que representa totes los elefants,
e la Vaca que representa totes las vacas,
e la Tartuga que representa totes las tartugas,
e que se van amuser,

vist que lo Pus Ancian dels Fachilhièrs o lor a comandat.

La Vaca es boçuda,
que representa totes las vacas.

(Caliá ben qu'o agèsse tot per representar totes las vacas après ela).

Al dejós, son las bèstias qu'an après a jogar al jòc que devián jogar.

Pòde véser lo Representant de totes los tigres

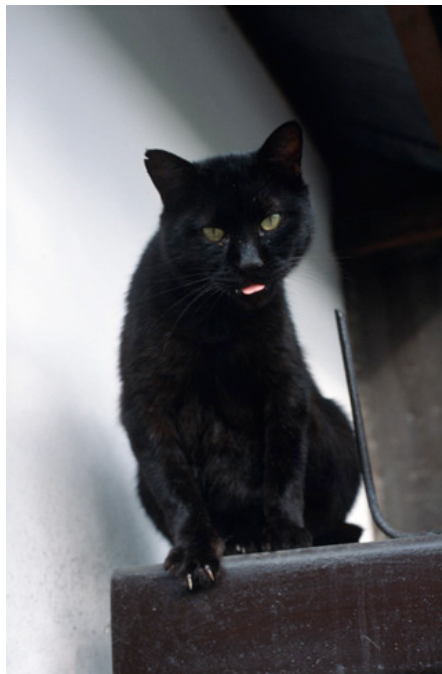
qu'es a sorire als Representants de totes los òsses.
Sul puèg, pòde véser lo Representant de totes los elans,
lo Representant de totes los papagais,
e los Representants de totes los conilhs.
Las autras bèstias son darrièr lo puèg:
aquò fa que las ai pas fachas.
L'ostal on en cima de puèg representa totes los ostals,
que lo Pus Anciau dels Fachilhièrs
lo bastiguèt per far véser a l'òme
consí far d'ostals quand ne virariá.
La Sèrp enrotlada sus aquela truca de ponchons,
representa totes las sèrps.
Es a parlar amb lo Representant de totes los monins;
e aquel Monin insolenta la Sèrp;
e la Sèrp insolenta lo Monin.
L'Òme es fòrt ocupat a parlar amb lo Pus Ancian dels Fachilhièrs.
La filhonèla del seu Papà es aquí qu'agacha Pau Ammà que s'enfugís.
A l'epòca, èra pas un cranc banal, qu'èra un Cranc-Rei.
Es per aquò que te sembla diferent.
Lo daquòs que revèrta de maon,
aquí ont es l'òme,
es lo Grand Laberint.
Quand l'òme
aurà acabat de parlar
amb lo Pus Ancian dels Fachilhièrs,
anarà dins la Grand Laberint,
qu'es lo jòc.
Lo signe sus la pèira qu'es jol pè de l'Òme es un signe magic.
E dins çò pus bas,
ai fachas las Tres Flors Encantairas
entremescladas amb la Nívol Encantaira.
Tot aquel dessenh es Poderosa Fachilharia
e Poderós Encantament.

Aicí lo Cranc Pau Ammà
al sortir de la mar,
tan naut coma lo fum de tres volcans.
Ai pas faches los tres volcans,
a causa de la granda talha de Pau Ammà.
Pau Ammà assaja de far un Sortilègi,
mas es pas qu'un vièlh Cranc-Rei
pas plan desgordit,
es per aquò
que pòt pas far res.
Pòde véser
qu'es tot en patas,
tot en pinças
e tot en coiraça curada.
La piròga
es la que l'Òme e sa filhonèla
an mesa a l'aiga
per sortir del Fluvi Perak.
La mar es tota negra e bolegadissa,
que Pau Ammà.
ven de sortir
de Pusat Tasek.
Pusat Tasek es al dejós:
aquí perquè l'ai pas fach.
L'Òme brandís son criss incurvat
contra Pau Ammà.

La filhonèla del seu Papà
es seguda tranquil·lament
al mièg de la piròga
qu'amb lo Papà Seu
se sap plan gandida.
Lo Pus Ancian dels Fachilhièrs
es plantat a l'autre cap de la piròga
e comença de far un Encantament:
a laissat sus la grava son tròn magic;
s'es desvestit per se banhar pas,
e tanben a laissat darrièr el
la Nívols magica
per far pas capvirar la piròga.
Çò que revèrta una altra pichona piròga,
a tocar de la vertadièira piròga,
se sona un balancièr:
es un tròç de fust estacat a de bastons e
qu'empacha la piròga
de capvirar.
La piròga
se ten del tròç
e i a un rem
a la cima.

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada)

XI - LO CAT QUE TOT SOL S'ENAVA

(Per Dòna e Sénher Robèrt de Lafont)

Los Tempses Salvatges.

Tiba l'aurelha, tiba l'aurelha, tiba- la que la tibaràs! Que çò que sèc... venguèt, advenguèt, arribèt e foguèt, ò Mai Aimada, al temps que las Bèstias Domètjas èran encara salvatjas.

Salvatge, lo Can. Salvatge, lo Caval. Salvatja, la Vaca. Salvatge, lo Moton. Salvatge, lo Pòrc: salvatge que salvatge.

E caminavan, sols e salvatges, pels Bòsques Banhats e Salvatges. Mas lo pus salvatge de totes, èra lo Cat. Que caminava tot sol. E que per el totes los airals se valián.

L'Òme tanben, solid qu'èra salvatge. Salvatge que fasiá paur. Avia solament pas començat de s'apriradar abans de tombar sus la Femna. Aquesta li diguèt alara que li agradava pas de viure coma el, coma un salvatge.

La Femna.

En plaça d'un montet de fuèlhas mostas, se causiguèt, per i far son jaç, una polida Tuna seca. N'emposquegèt lo sòl amb de sabla neta. Faguèt un polit fuòc al fons de la Tuna. Pengèt una pèl de caval, coeta cap enbàs, davant lo trauc de la Tuna, e diguèt:

— Eissuga-te los pès quand dintras, l'amic, que ara farem ostal totes dos ensemble.

Aquel ser, Mai Aimada, se mangèron de moton salvatge, cuèch sus las pèiras calentas e relevat amb d'alh salvatge e de pebre salvatge; se mangèron de rit salvatge farcit amb de ris salvatge, de jauneta salvatja e d'anís salvatge; se mangèron d'òsses mesolhosas de braus salvatges; e de cerièisas salvatjas; e d'arboças salvatjas.

La Platèla Magica.

Alara, l'Òme, plan repetenat, s'endormiguèt davant lo fuòc. Mas la Femna velhèt, a se penchenar. Puèi, se prenguèt l'os de l'espatlon de moton -la platèla bèla e lisa. N'estudièt las fendilhas maravilhosas, getèt mai de lenha sul fuòc e faguèt un Sortilogi: l'Encantacion Primièira de l'Univèrs.

Defòra, pels Bòsques Banhats e Salvatges, totes las bèstias salvatjas s'amassèron dins un airal d'ont podían desvistar, tot aval, la claror del fuòc, e se pausèron questions...

Alara, Caval Salvatge, amb sa bata salvatja petnegèt e diguèt:

— Ò mos Amics, ò mos Enemics, perqué donc l'Òme e la Femna an facha aquela claror granda, dins aquela Tuna Granda? E qué ne resultarà de mal per nosautres?

Can Salvatge.

Can Salvatge levèt son morre salvatge, flairèt la nolor del moton rostit e diguèt:

— Vau montar donar un còp d'uèlh e véser çò que ne vira, qu'es quicòm de bon, que ieu crega. Cat, vèni amb ieu!

— Que non pas! diguèt lo Cat. Que soi lo Cat que se'n va tot sol. E que totes los airals se valon per ieu. Vendrai pas!

— Alara, poirem pas jamai pus èsser amics, diguèt Can Salvatge.

E, tròtamenut, s'encaminèt devèrs la Tuna. Mas foguèt a penas partit que lo Cat se pensèt:

— Totes los airals se valon per ieu. Consí anariái pas donar un còp d'uèlh atanben? M'entornarai quand voirai.

S'engulhèt donc darrièr Can Salvatge, tròta tròtadoç, a pas de cat, per s'amagar dins un airal d'ont poiriá tot ausir.

Can Salvatge arribèt al trauc de la Tuna. Solevèt amb lo morre la pèl de caval e niflèt la rica flairor del moton rostit. La Femna, l'uèlh sus la Platèla Encantada, ausiguèt Can Salvatge? Se metèt arire e a dire:

— Aicí lo primièr! Daquòs Salvatge de pels Bòsques Salvatges, qué vòls donc?

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic, respondèt Can Salvatge, qu'es aquò que nòl tan bon pels Bòsques Salvatges?

La Femna amassèt alara un òs de moton rostit e lo getèt a Can Salvatge:

— Daquòs Salvatge de pels Bòsques Salvatges, diguèt la Femna, tasta-m'aquò e veiràs!

Can Salvatge se roseguèt aquel os. Èra quicòm de pus requist que non pas tot çò qu'aviá jamai tastat:

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic, diguèt el, balha-me'n un autre!

— Daquòs Salvatge de pels Bòsques Salvatges, respondèt la Femna, caça amb lo meu Òme pendent lo jorn, e garda la Tuna pendent la nuèch, que te balharai alara d'òsses de rostit tantes que volràs.

— A! diguèt lo Cat tot aurelhas: aquí una Femna bravament desgordida, mas o es pas de tot tant coma ieu.

De rebaletas, Can Salvatge intrèt dins la Tuna, pausèt lo morre sus la fauda de la Femna e diguèt:

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic, caçarai amb lo teu Òme tota la jornada. E gardarai la Tuna la nuèch.

— A! diguèt lo Cat tot aurelhas: aquí un Can plan mal avisat.

E de tornar traversar los Bòsques Banhats e Salvatges, coetejant de sa coeta salvatja, e s'enanant tot sol, coma un salvatge. E sens jamai levar lenga davant degun...

Primièr Amic.

Quand l'Òme se desrevelhèt:

— Qué fa aici Can Salvatge? demandèt.

— Se sona pas pus Can Salvatge, respondèt la Femna, mas Primièr Amic. Que serà lo nòstre amic d'aquí endavant e per tot jamai. Pren-lo a la caça quand lai anaràs.

Caval Salvatge.

La nuèch d'après, per las Pradas Inondablas, la Femna copèt de grandas braçadas verdas d'èrba fresca. La faguèt secar davant lo fuòc, çò que boleguèt una nolor de fen a penas dalhat. S'assetèt al trauc de la Tuna, trenèt un colar de cuèr de caval, agachèt l'òs de la platèla de moton -la Bèla Platèla Lisa- e faguèt un .Sortilogi: la Segonda Incantacion de l'Univèrs.

Pels Bòsques Salvatges, totas las bèstias salvatjas se demandavan çò qu'èra arribat a Can Salvatge. Fin finala, Caval Salvatge petnegèt e diguèt:

— Anarai véser. E sauprai consí Can Salvatge es pas tornat. Cat, vèni amb ieu!

— Que non pas! diguèt lo Cat. Que soi lo Cat que setn va tot sol. E que totes los airals se valon per ieu. Vendrai pas!

Mas, ni per tot, seguèt Caval Salvatge, trota trotadoç, a pas de cat, per s'amagar dins un airal d'ont poiriá tot ausir.

Quand la Femna ausiguèt Caval Salvatge que broncava e trabucava sus sa crinièira longassa, se metèt a rire e a dire:

— Aicí lo segond! Daquòs Salvatge de pels Bòsques Salvatges, qué vòls donc?

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic, respondèt Caval Salvatge, ont es Can Salvatge?

La Femna se riguèt, trapèt la Platèla Encantada, l'agachèt e diguèt:

— Daquòs Salvatge de pels Bòsques Salvatges, es pas per Can Salvatge que çai siás vengut, qu'es per l'èrba bona.

E Caval Salvatge que broncava e trabucava sus sa crinièira longassa, diguèt:

— Es vertat. Balha-la-me per manjar.

— Daquòs Salvatge de pels Bòsques Salvatges, diguèt la Femna, corba lo cap e porta çò que te balhi.

Alara, tres còps per jorn, te manjaràs l'èrba meravilhosa.

— A! diguèt lo Cat tot aurelhas: aquí una femna bravament desgordida, mas o es pas de tot tant coma ieu!

Caval Salvatge corbèt lo seu cap salvatge, la Femna li carguèt lo colar de cuèr trenat. Caval Salvatge bufèt suls pès de la Femna e diguèt:

— Ò ma Mèstra, Femna del meu Mèstre, serai lo teu Servicial pr'amor de l'èrba meravilhosa.

— A! diguèt lo Cat tot aurelhas: aquí un Caval plan mal avisat!

E de tornar traversar los Bòsques Banhats e Salvatges, coetjant de sa coeta salvatja e s'enanant tot sol, coma un salvatge. E sens jamai levar lenga davant degun ..

Primièr Servicial.

L'Òme e lo Can tornèron de la caça:

— Qué fa aici Caval Salvatge? demandèt l'Òme.

— Se sona pas pus Caval Salvatge, respondèt la Femna, mas Primièr Servicial. Que nos carregarà de plaça en plaça, d'aquí endavant e per tot jamai. Encamba-lo quand anaràs a la caça.

Vaca Salvatja.

L'endeman, son cap salvatge naut quilhat, pr'amor que sas banas salvatjas se prenguèssen pas pels arbres salvatges, Vaca Salvatja venguèt a la Tuna. Seguida pel Cat que s'amagava çò meteís coma de per abans. E tot se debanèt çò meteís coma de per abans. E lo Cat diguèt las meteissas causas qu'abans.

E quand Vaca Salvatja agèt promés de balhar son lach a la Femna, cadajorn, en escambi contra l'èrba meravilhosa, lo Cat tornèt traversar los Bòsques Banhats e Salvatges, coetjant de sa coeta salvatja e s'enanant tot sol, coma un salvatge, çò meteís coma de per abans. E sens jamai levar lenga davant degun.

Font de Lach.

L'Òme, lo Caval e lo Can tornèron de la caça e pausèron las meteissas questions qu'abans:

— Se sona pas pus Vaca Salvatja, respondèt la Femna, mas Font de Bon Lach. Que nos balharà son lachet caudet e blanquet d'aquí endavant e per tot jamai. E la gardarai, del temps que tu, amb Primièr Amic e Primièr Servicial, seretz a la caça.

Cat Salvatge.

L'endeman, lo Cat esperèt per véser se qualque autre daquòs salvatge s'enanariá a la Tuna. Mas degun bologuèt pas pels Bòsques Banhats e Salvatges. Atanben, lo Cat lai anèt tot sol. Vegèt la Femna que molziá la Vaca. Vegèt la claror del fuòc de la Tuna. E saufinèt la nolor del lachet caudet e blanquet:

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic, ont es anada Vaca Salvatja? demandèt lo Cat.

La Femna se metèt a rire e a dire:

— Daquòs Salvatge de pels Bòsques Salvatges, torna-tetn pels Bòsques, qu'ai trenat lo meu pel e nosat lo meu conhonhon, qu'ai reclamada la Platèla Encantada, e qu'avèm pas pus besonh, dins la nòstra Tuna, d'autres amics, ni mai d'autres servicials.

— Soi pas un amic, diguèt lo Cat. E soi pas un servicial. Que soi lo Cat que se'n va tot sol e que volonti de dintrar dins la vòstra Tuna.

— Alara, demandèt la Femna, consí venguèras pas amb Primièr Amic, la primièira nuèch?

Lo Cat s'encoleriguèt bravament e diguèt:

— Can Salvatge t'a contadas de proesas sus ieu?

Alara, la Femna se metèt a rire e a dire:

— Siás lo Cat que se'n va tot sol. E totes los airals se valon per tu. Siás pas un amic, ni mai tanpauc un servicial, que tu meteis o as dich. Alara, de fum! E vai-te'n tot sol dins aqueles airals que se valon.

Lo Cat faguèt alara lo semblant de se pentir:

— Devi pas jamai dintrar dins la Tuna? Devi pas jamai me sèire al pè del Fuòc? Devi pas jamai beure de lachet caudet e blanquet? Siás bravament desgordida e plan polida. Deuriás pas èsser caïna. Ni mai per un Cat.

Lo mercat.

— O sabiái qu'èri desgordida, diguèt la Femna. Mas sabiái pas qu'èri polida. Te propausi donc un mercat: se jamai te fau un sol laus, poiràs intrar dins la Tuna.

— E se me'n fas dos?

— Risca pas! diguèt la Femna. Mas se jamai te fau un second laus, te poiràs sèire al pè del fuòc dins la Tuna.

— E se me'n fas tres? diguèt lo Cat.

— Risca pas! diguèt la Femna. Mas se te fau un tresen laus, te poiràs beure lo lachet caudet e blanquet, tres còps per jorn e per tot jamai.

Alara, lo Cat s'enarquèt e diguèt:

— Que la Cortina del trauc de la Tuna, que lo Fuòc del fons de la Tuna, e que los Topins de Lach que son al pè del Fuòc se remcmbren çb que la meu Enemiga e Femna del meu Enemic ven de dire!

E de tornartraversar los Bòsques Banhats e Salvatges, coetejant de sa cocta salvatja e s'enanant tot sol, coma un salvatge.

Aquela nuèch, quand l'Òme, lo Caval e lo Can dintrèron de la caça, la Femna lor parlèt pas de son mercat amb lo Cat, que crentava qu'aquò lor agradèsse pas.

Lo Cat s'anèt amagar pels Bòsques Banhats e Salvatges, tot sol, coma un salvatge, e un brave brieu. Entrò que la Femna lo doblidèsse complètament.

Capenbàs.

Sola, la Ratapenada -la pichona Ratapenada Capenbàs- que pendolava dins la Tuna, sabiái ont lo Cat s'estremava. E cada ser, amb de novèlas frescas, la Ratapenada volatejava cap al Cat. Un ser la Ratapenada diguèt:

— I a un Nenon dins la Tuna. Es novelet, rosenquet, pichonet e rebombet. E la Femna ne fa plan cas.

— A! diguèt lo Cat tot aurelhas. Mas lo Nenon, el, fa plan cas de qué?

— Fa plan cas de çò mofle e de çò que cossargueja, respondèt la Ratapenada. Fa plan cas d'abraçar de causas tendrinèlas quand se vol adormir. Fa plan cas que qualqu'un s'amuse amb el. Fa plan cas de tot aquò.

— A! diguèt lo Cat tot aurelhas. Alara, a ieu de jogar!

Lanuèch d'après, lo Cat traversètlos Bosques Banhats e Salvatges. S'amaguètalpè de laTuna fins al matin. L'Òme, lo Can e lo Caval partiguèron per la caça.

Lo Nenon.

La Femna, aquel matin, èra fòrt ocupada a cosinejar; e lo Nenon se bramava e la desajudava. Tanben, lo te portèt en defora de la Tuna e li te balhèt un plenponh de codolets per s'amuser. Mas lo Nenon se bramava totjorn.

Alara, lo Cat avancèt sa pata feutrada e toquegèt la maissa del Nenon que se metèt a bresilhar. E lo Cat se freguèt contra sos genolhs patofles; e amb sa coeta li cosserguegèt son barbot grassòt. E lo Nenon se metèt a rire. E la Femna o ausiguèt e soriguèt.

Alara, la Ratapenada -la pichona Ratapenada Capenhàs- que pendolava a la dintrada de la Tuna, diguèt: — Ò mon Ostessa, Femna del meu Oste e Maire del Filh del meu Oste, un Daquòs Salvatge de pels Bòsques Banhats e Salvatges es a s'amusar superbament amb lo teu Nenon.

Lo primièr laus.

— Benesit siá lo Daquòs Salvatge, qué que siá, diguèt la Femna en se tornant quilhar, qu'aviái plan trabalh uèi matin e que m'a fach plan servici!

A aquela quítia segonda d'aquela quítia minuta, ò Mai Aimada, la Cortina de cuèr de caval, penjada cocta cap enbàs al trauc de la Tuna... tombèt, ffflòc! en testimòni del mercat que la Femna aviái clavats amb lo Cat. E la Femna de la tornar penjar! E veja-m'aquò! lo Cat èra installat dins la Tuna, fòrt plan d'aise!

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic e Maire del meu Enemic, diguèt lo Cat, soi aquí, que m'as fach un laus e que ara me pòdi sèire dins la Tuna d'aquí endavant e per tot jamai. Pasmens, demori totjorn lo Cat que se'n va tot sol. E totes los airals se valon per ieu!

Lo Sortilègi.

Bravament encolerida que foguèt la Femna. Mas sarrèt las pòtas, trapèt son rodet e se metèt a fialar. Mas lo Nenon se bramava que lo Cat agèsse fumar. Poguèt pas, la Femna, amaisar lo seu Nenon, qu'arpatejava, que gingava e veniá violet.

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic e Maire del meu Enemic, diguèt lo Cat: pren un fial del fial que fialas, estaca-lo al teu fusèl, fai-lo rebalar pel sòl e te farai véser un Sortilègi que te farà rire lo teu Nenon, tan fòrt coma se brama ara.

— O farai, diguèt la Femna, que sabi pas mai qué far, mas te mercejarai pas!

Estaquèt lo fial al pichon fusèl d'argila e lo faguèt rebalar pel sòl. Lo Cat lo corsèt, lo bruquèt amb sa pata, faguèt de caribombas, lo mandèt per dessus son espatla, l'acotiguèt entre sas patas de darrièr, faguèt lo semblant de lo pèdre e i se tornèt getar dessus entrò que lo Nenon se riguèsse tan fòrt coma aviái bramat; entro que seguèsse lo Cat de grapipautas e que trepèsse per tota la Tuna; entro que, arrendut, s'amaisèsse per s'endormir amb lo cat dins los braces.

La breçairòla.

— Ara, diguèt lo Cat, vau cantar al Nenon una cançon que lo farà dormir unaora de reng.

E se metèt a ronquejar, ronqueja que ronquejaràs, ronqueja que ronquejaràs, entrò que lo Nenon tombèsse endormit prigond.

Lo segond laus.

La Femna soriguèt en los agachant totes dos e diguèt:

— Òsca! es clar que siás bravament desgordit, ò Cat!

A aquela quítia segonda d'aquela quítia minuta, ò Mai Aimada, lo Fum del Fuòc del fons de la Tuna revolumèt, bbooff! en testimòni del mercat que la Femna aviái clavats amb lo Cat. E, un còp lo fum escampilhat, veja-m'aquò! lo Cat èra segut al pè del Fuòc, fòrt plan d'aise:

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic e Maire del meu Enemic, soi aquí, que m'as fach un segond laus e que, ara, me pòdi sèire al pè del brave Fuòc, al fond de la Tuna, d'aquí endavant e per tot jamai. Pasmens, demòri totjorn lo Cat que se'n va tot sol. E totes los airals se valon per ieu!

La mirga.

Bravament enrabiada que foguèt alara la Femna! Desnosèt lo seu pel, empusèt lo Fuòc, sortiguèt la Granda Platèla Encantada que l'empachariá de far al Cat un tresen laus. Era pas una Encantacion, o Mai Aimada, mas una simpla Evocacion. E, pauc a pauc, la Tuna foguèt talament tranquilla qu'una pichonèla pichonèla mirgòta sortiguèt furtivament de son recanton e traversèt tota la Tuna.

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic e Maire del meu Enemic, diguèt lo Cat, aquela mirgòta, fa partida de ta Fachilha?

— Oi, oi, oi! s'exclamèt la Femna. Que non pas! (Lassèt càser la Platèla Encantada, sautèt sul selon de davant lo fuòc, tornèt trenar son pel a la buta-buta, de paur que la mirga...)

— A! diguèt lo Cat tot aurelhas: alara, la mirga, se la me mangi, me farà pas fais d'estomac?

— Non! diguèt la Femna en tornant far son conhonhon. Manja-la-te e te'n serai totjorn reconeissenta.

Lo tresen laus.

Lo Cat faguèt pas qu'un saut. Trapèt la mirgota. E la Femna diguèt:

— Mercès mila còps! Lo quiti Primièr Amic es pas tan aluserpit per trapar coma tu las mirgòtas. Deves èsser bravament desgordit.

A aquela quítia segonda d'aquela quítia minuta, ò Mai Aimada, lo Topin de Lach de davant lo fuòc se fendasclet, fttt! en testimòni del mercat que la Femna aviá clavat amb lo Cat. E quand la Femna sautèt de son selon, veja-m'aquò! lo Cat èra a lepar lo lachet caudet e blanquet dins la cròia d'un tèst!

— Ò mon Enemiga, Femna del meu Enemic e Maire del meu Enemic, diguèt lo Cat, soi aquí, que m'as fach un tresen laus e que ara me poirai beure lo lachet caudet e blanquet, tres còps per jorn e per tot jamai. Pasmens, demòri totjorn lo Cat que setn va tot sol. E totes los airals se valon per ieu.

Alara, la Femna se metèt a rire, meissèt al Cat un bolat de lach blanquet e caudet, e diguèt:

— Ò Cat, siàs tan desgordit coma un Òme, mas soven-te que ton mercat es pas estat clavat ni amb l'Òme ni mai amb lo Can. E sabi pas qué faràn quand dintraràn.

— Que s'acomòde! diguèt lo Cat. S'ai una plaça dins la Tuna e mon lachet caudet e blanquet tres còps per jorn, que me'n fiqui plan de çò que faràn l'Òme e lo Can!

L'Òme.

Aquel ser, quand l'Òme e lo Can tornèron a la Tuna, la Femna lor contèt tota l'istòria del mercat. Mentre que lo Cat èra installat al pè del Fuòc e que sorisiá. L'Òme diguèt alara:

— Òc, mas a pas clavat mercat amb ieu, ni mai amb totes los òmes vertadièrs que vendràn après ieu.

Quitèt alara sos dos bordequins de cuèr, trapèt sa pigasseta de pèira (çò que fa tres), cerquèt una clapa de lenha e una aisseta (çò que fa cinc), los renguèt davant el e diguèt:

— Ara, anam clavar lo nòstre, de mercat. Quand seràs dins la Tuna, se trapas pas las mirgas d'aquí endavant e per tot jamai, te getarai aqueles cinc apleches cada còp que te desvistarai. Aital faràn totes los òmes vertadièrs que vendràn après ieu.

— A! faguèt la Femna tot aurelhas: es un Cat bravament desgordit, mas o es pas tant coma lo meu Òme.

Lo Cat comptèt los cinc apleches que semblavan borronceluts:

— Quand serai dins la Tuna, diguèt, traparai las mirgas, d'aquí endavant e per tot jamai. Pasmens, demòri totjorn lo Cat que se'n va tot sol. E totes los airals se valon per ieu.

— Pas tant que serai aquí! diguèt l'Òme. S'aviás pas deslariat çò que venes de deslariat, auriáu reclamats totes aqueles apleches, d'aquí endavant e per tot jamai. Mas ara, te getarai mos dos bordequins e ma pigasseta de pèira (çò que fa tres) cada còp que te desvistarai. Aital faràn totes los òmes vertadièrs que vendràn après ieu.

Lo Can

— Una minuta! diguèt alara lo Can. A pas clavat mercat amb ieu, ni mai amb totes los cans vertadièrs que vendràn après ieu! (E de reganhar). Tant que serai dins la Tuna, se siàs pas anant pel Nenon, d'aquí endavant e per tot jamai, te corsarai d'aquí que te trape, e quand te traparai, ttagafarai! Aital faràn totes los cans vertadièrs que vendràn après ieu.

— A! diguèt la Femna tot aurelhas: es un Cat bravament desgordit, mas es pas tan desgordit coma lo Can.

Lo Cat comptèt las dents del Can que semblavan plan ponchudas:

— Serai anant pel Nenon, diguèt, tant que serai dins la Tuna e que me tirarà pas la coeta tròp fòrt, d'aquí endavant e per tot jamai. Pasmens, demòri totjorn lo Cat que se'n va tot sol. E totes los airals se valon per ieu.

— Pas tant que serai aquí! diguèt lo Can. S'aviás pas deslariat çò que venes de deslariat, seriái estat morreclavat d'aquí endavant e per tot jamai. Mas ara, te farai arrapar per un arbre, cada còp que te desvistarai. Aital faràn totes los cans vertadièrs que vendràn après ieu.

L'Òme getèt alara sos dos bordequins e sa pigasseta de pèira (çò que fa tres). E lo Cat sortiguèt de la Tuna a la buta-buta. E lo Can lo faguèt arrapar per un arbre. E d'aquí endavant, ò Mai Aimada, de cinc òmes vertadièrs, tres getan totjorn d'apleches a un Cat cada còp que lo veson. E totes los cans vertadièrs lo fan arrapar pels arbres.

Mas lo quiti Cat se'n ten tanben al seu mercat. Tant qu'es dins l'ostal, tua las mirgas e es anant pels Nenons se li tiran pas la coeta tròp fòrt.

Mas quand a fach aquò, e mentretant, e quand la luna se lèva e que la nuèch es aquí, es lo Cat que se'n va tot sol. E totes los airals se valon per el.

Alara, se'n va pels Bosques Banhats e Salvatges; o s'arrapa pels Arbres Banhats e Salvatges, o pels Teulats Banhats e Salvatges, coetjant de sa coeta salvatja e s'enanant tot sol, coma un salvatge.

Aicí la
Tuna ont abitavan l'Òme e la Femna d'en primièr.
Era vertadièrament una Tuna fòrt agradiva,
e fòrça pus cauda que çò que sembla.
L'Òme aviá una piròga:
es a la broa de la ribièira,
a trempar pr'amor que s'estanhe.
Çò que sembla un pauc demantibulat,
en travèrs de la ribièira,
es lo fialat de l'Òme
per atrapar de salmon.
De la ribièira
a la dintrada de la Tuna,
i a de polidas pèiras netas,
per que l'Òme e la Femna
pòscan anar quèrre d'aiga
sens se trapar de sabla entre los artelhs.
Çò que revèrta de panatièiras,
dins l'enbàs de la plaja,
son en realitat de rols
qu'an seguit lo corrent,
a partir dels Bòsques
Banhats e Salvatges,
sul darrièr.
L'Òme e la Femna
los trasián de l'aiga,
los fasián secar
e los asclavan per far fuòc.
Ai pas facha la cortina de pèl de caval,
a l'intrada,
per çò que la Femna
ven de la desencrancar
per la netejar.
Totes aqueles cafis,
entre la Tuna e la ribièira,
son las pesadas
de l'Òme e de la Femna.
L'Òme e la Femna
son totes dos dins la Tuna,
a dintrar. S'enanèron
dins una altra Tuna pus confortabla,
quand agèron lor nenon,
qu'aquel nenon
davalava a grapas
fins a la ribièira
e i cabussava.
E caliá que lo Can
l'anèsse tornar pescar.

Aicí lo Cat que se'n va tot sol
pels Camins Banhats
dels Bòsques Salvatges,
en remenant la coeta
e plan tot sol.
Dins l'imatge,

a pas res mai
son que de campairòls fòls.
Èra forçat
que i cresquessen,
que los Bòsques èran tan mostes.
La mena de bodifla,
sus la branca bassa,
es pas un aucèl,
es una mofa
qu'a crescut aquí,
que los Bòsques Salvatges
son tan mostes.
Al dejós de l'image bèl,
es un image
de la Tuna confortabla
ont l'Òme e la Femna
s'enanèron
un còp lo nenon arribat.
Èra la Tuna d'estiu,
e, davant,
i an semenat
de fròment.
L'Òme
es a caval
per anar quèrre
la Vaca
e la tornar menar
a la Tuna
per èsser molsa.
Lèva la man
per sonar lo Can
que se'n es anat a la nada
de l'autre band de la ribièira
per i dessobtar
de conilhs.

Mon Catàs pòt dormir ran lo fuòc, ronquejar,
mas tanben pels arbres rapar,
s'amusar amb un tap, amb un vel,
per sefar plaser pas qu'a el.
Ieu aimi mai mon can Drac, totjorn ric a ric
e anant, quand càmbie la luna,
que mon can Drac revèrta Primièr Amic.
e soi, ieu, l'òme de la Tuna.

Mon catas pòt fòrt plan escarnir lo Divendres,
e soi ieu que soi Robinson,
mas a lèu un sadol de somiar per las cendres,
canta alara una altra cançon:
s'enarca, s'embufa:fff! finís qu'escopís,
engraunha e puèi s'enfugís.
Mentre que Drac, lo meu can mai aimat,
amistós, demora totjorn lo bon gos.

Mon catàs ven frelhar mos genolhs amb son cap,
fasent lo semblant de m'aimar,
mas tanlèu me virar, mon catàs Gratacap
a lèu fach de s'encaminar:
a partit per dos o tres jorus, benlèu per mai!
Qual sap quora tornarà?

Mentre que Dracon es totjorn aquí, el rai!
que jamai non s'enanarà.

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada)

XII - LO PARPALHÒL QUE PETNEJAVA

(Per Dòna e Sénher Dumeaux)

Salomon.

Aicí una istòria, ò ma Mai Aimada, una istòria novèla e maravilhosa, una istòria diferenta d'a fons de las autras istòrias, una istòria a propaus del Fort Savi Sobeiran Suleiman ben Daod: Salomon filh de Dàvid.

I a tres cents cinquanta-cinc istòrias a propaus de Suleiman ben Daod, mas aiçò n'es una altra. Es pas l'istòria del vanèl que descobriguèt l'aiga, ni mai del puput qu'aparèt del solelh Suleiman ben Daod. Es pas l'istòria del pavat de veire, ni mai la del robin traucat de travèrs, ni mai la de las barras d'aur de Balquís. Es l'istòria del Parpalhòl que petnejava.

Ara, tiba plan l'aurelba d'un cap a l'autre... Suleiman ben Daod èra un savi. Compreniá lo parlar dels quadrupèdes, lo parlar del s aucèls, lo parlar del peissum e lo parlar dels babaus.

Compreniá lo parlar dels rocasses al còr de la tèrra quand se clinan un cap a l'autre en gemegant.

Compreniá lo parlar dels arbres que brusejan al mitan de la matinada.

O compreniá tot, de l'avesque a la Cambra dels Lòrds fins a l'isòp de las parets.

E Balquís, sa Reina Majorala, la Fòrt Polida Reina Balquís, èra gaireben tan saviá coma el.

Suleiman ben Daod èra poderós, qu'al det tresen de la man drecha aviá un anèl. Se lo fasiá virar pas qu'un còp, Afrites e Djinnns sortissián de tèrra per far sas quatre volontats. Se lo fasiá virar dos còps, las Fadarèlas davalavan del cèl per far sas quatre volontats. Se lo fasiá virar tres còps, l'Arcàngel de l'Espasa - lo quiti Azrail- desguisat en carrejaire d'aiga, apareissiá per li balhar de novèlas dels tres mondes: lo de Dessús, lo de Dejós e lo d'Aicí.

L'Animal.

Mas Suleiman ben Daod se'n cresiá pas brica, que se conflava pas sovent e que, quand o fasiá, se'n pentissiá. Un còp, assagèt d'avidar totas las bèstias del mond entièr dins una sola jornada, mas quand tot foguèt aprestat, un Animal montèt dels abissos marins e o engoliguèt tot en tres bocadas. Suleiman ben Daod se'n podiá pas consolar. Li demandèt:

— Òu, l'Animal! Qual siás?

— Ò Rei, Eternèla Vida! respondèt l'Animal. Soi lo pus menut de trenta mila fraires, e demoram al fons de la mar. Es passat lo dich que deviás avidar totas las bèstias del mond entièr, e mos fraires m'an mandat per venir demandar: Quara serà prèst, aquel repais?

Suleiman ben Daod foguèt pus moquet que jamai e diguèt:

— Ò Animal, as engolit tot lo repais aprestat per totas las bèstias del monde entier!

— Ò Rei, Eternèla Vida! diguèt l'Animal, mas sens badinar, apèlas aquò un repais? Dins lo meu país, cadun de nosautres, entre los repaisses, manjam dos còps mai qu'aquò.

Suleiman ben Daod s'aplatussèt alara e diguèt:

— Ò Animal, aviái ofert aquel repais per far véser consi èri un Rei grand e ric; e non pas vertadièrament per bontat per las bèstias. Ara, ne soi vergonhós, e es plan fach per ieu.

Suleiman ben Daod èra una savi vertadièr, ma Mai Aimada, qu'après aquel còp oblidèt pas jamai pus qu'es èsser pìot que de far la ròda...

mon istòria... E es ara que comença vertadièrament mon istòria.

Las 999 femnas.

Se maridèt amb un fum de femnas. Prenguèt nòu cents nonanta nòu femnas, sens comptar la Fòrt Polida Reina Balquís. Vivián totes dins un grand palatz en aur, al mièg d'un jardin de fontanas mannat. Aviá pas vertadièrament besonh de nòu cents nonanta nòu femnas, mas a l'epòca, tot un cadun se preniá tot un fum de femnas; e lo Rei, naturalament, ne deviá prene tot un fum de mai per far véser qu'èra lo Rei.

Qualques unas d'aquelas femnas èran amistosas, mas qualques autras èran ni mai ni mens abominablas. Aquelas femnas abominablas se cascanhavan amb las amistosas e las fasián venir abominablas atanben. Alara, totas cercavan brègas a Suleiman ben Daod, e èra, per el, abominable.

La Fòrt Polila Balquís.

Mas la Fòrt Polida Balquís cercava pas jamai brègas a Suleiman ben Daod: l'aimava ben tròp per aquò. Demorava seguida dins sos apartaments del palatz en aur, o alara se passejava dins lo jardin del palatz, e èra vertadièrament contristada pel seu òme.

Naturalament, s'aviá volgut, lo seu òme, far virar l'anèl de son det per far venir Djinnns e Afrites, auriá cambiadas, per sorcelum, totas las nòu cents nonanta nòu femnas picanhairas en blancas muòlas del desèrt, o en lebetas, o en granas de granada. Mas lo Suleiman ben Daod estimava que seriá estat se conflar. Adonc, quand se picanhavan de tròp, s'acontentava de se passejar tot sol dins tal o tal recanton del polit jardin, e malesissiá lo jorn de sa naissença.

Un jorn que se cataraunhavan despuèi tres setmanas, totas las nòu cents nonanta nòu, Suleiman ben Daod sortiguèt coma de costuma, per quistar silenci e patz. E, demest los arangièrs trobèt la Fòrt Polida Balquís, tota desconsolada de véser Suleiman ben Daod tan preocupat:

— Ò Sénher Meu, Lum de mos uèlles, li diguèt ela, fai virar l'anèl sul teu det per provar a aquelas reinas d'Egipte, de Mesopotamia, de Pèrsia e de China... que siás lo Grand Rei de crentar.

Mas Suleiman ben Daod capegèt que non e declarèt:

— Ò Dòna Meuna, Delici de ma vida, remembra-te de l'Animal sortit de la Mar, que me faguèt vergonha davant totas las bèstias del mond entièr per çò que me conflavi. Se me conflavi ara, davant aquelas reinas de Pèrsia, d'Egipte, d'Abissinia e de China, unencament a causa que me conturban, ne poiriái aver encara mai de vergonha.

— Ò Sénher Meu, Tèsser de mon arma, demandèt la Fòrt Polida Balquís, qué faràs donc?

— Ò Dòna Meuna, Contentament de mon còr, respondèt Suleiman ben Daod, contunharai d'endurar lo meu sèrt, entre las mans d'aquelas nòu cents nonanta nòu que me targanhan amb lor sens fin de guirguilhs.

Lo Camfrièr.

Adonc, repenguèt sa passejada demest los liris, las gòrjas de lop, las ròsas, los balisièrs e los gengibrièrs dels perfums capitoses, fins al moment qu'arribèt davant lo camfrièr bèl que sonavan Lo Camirièr de Suleiman ben Daod.

Mas Balquís s'amaguèt dins las grandas cotèlas, los bambós pigalhats e los liris roges, darrièr lo camfrièr, per demorar prèp del seu amor vertadièr, Suleiman ben Daod.

Dos parpalhòls venguèron lèu volatejar jol camfrièr. Se desgaunhavan. Suleiman ben Daod n'ausiguèt un que disiá a l'autre:

— M'estoni de ta presompcion! Me parlar sus aquel ton! Sabes pas que se petnejavi, tot lo palatz, e mai lo jardin de Suleiman ben Daod, s'esvanesirián sul pic dins una tronadissa?

Alara, Suleiman ben Daod oblidèt sas nonanta nòu femnas aissablas e se metèt a rire a ne far tremolar lo camfrièr, a causa de la vantadissa del parpalhòl. Puèi estirèt lo det e diguèt:

— Òu, pichonàs, vèni ençà!

Lo parpalhòl.

Lo parpalhòl èra englajat, mas capitèt de volatejar fins a la man de Suleiman ben Daod e s'i arrapèt en alatejant. Suleiman ben Daod clinèt lo cap e li diguèt a sota votz, tot doç, tot doç:

— Òu, pichonàs, sabes que, ni per tustar, aquò fariá pas se clinar una sola piuta. Qué t'a butat a far aquela afrosa pichona messorga a la teuna femna? Qu'es la teuna femna, probable?

Lo parpalhòl agachèt Suleiman ben Daod e vegèt los uèlhs del pus savi dels reis beluguejar coma las estelas per una nuèch de gèl. Se prenguèt son coratge de las doas alas, clinèt lo cap de galís e diguèt:

— O Rei, Eternala Vida! Es plan ma femna. E sabes consi son las femnas.

Suleiman ben Daod soriguèt dins sa barba:

— Òc-òc-ben! diguèt: o sabi, frairon.

— D'un biaís o de l'autre, diguèt lo parpalhòl, las cal téner de cort. Me cerca brègas despuèi aqueste matin, e ai dich aquò per la far calar.

— Te desiri de capitjar, diguèt Suleiman ben Daod. Vai-te'n trobar ta femna, frairon, per véser çò que li diràs.

La parpalhòla.

E lo pargalhol anèt trobar sa companha tota en rebolement darrièr una fuèlba, e que disiá:

— T'a ausit! Suleiman ben Daod t'a ausit! - Òc-ben! diguèt lo parpalhòl. Plan solid que m'a ausit, que voluntavi que m'ausiguèsse.

— E qué t'a dich? Mas qué t'a dich?

— E ben, diguèt lo parpalhòl en s'alatejant, confle coma un pesolh, entre nosautres, femna, m'a requesit-naturalament, lo compreni un pauc, que lo seu palatz, probable que costèt quicòm, e que los aranges, a pro penas se començan de s'amadurar- m'a requesit que petnegèsse pas, e ai promés qu'o fariái pas.

— Jès! diguèt sa companha. E se lengaclavèt.

Mas lo Suleiman ben Daod risiá tament que las lagremas li rajavan sus las maissas, de véser l'impudècia d'aquel paucval de parpalhòl.

La Fòrt Polida Balquís se quilhèt darrièr l'arbre, demest los liris roges, e soriguèt entre ela, qu'aviá ausida tota la conversacion. Se pensava:

— Se i sabi far, pòdi encara estalviar al Sénher Meu la persecucion d'aquelas reinas guirguilhosas.

E estirèt lo det e diguèt tot doç, a sota votz, a la femna del parpalhòl:

— Òu, pichona, vèni ençà!

E la femna del parpalhòl de s'envolar, englajada, e de se venir arrapar per la blanca man de Balquís. Balquís clinèt son polit cap e diguèt tot doç:

— Ma pichona, o creses çò que ven de te dire ton ome?

La femna del parpalhòl agachèt Balquís e vegèt los uèlhs de la reina pus polida lugardejar coma de fontanas prigondas ont se miralha lo clar de la luna. Se prenguèt son coratge de las doas alas e diguèt:

— Ò Reina, siá polida per tot jamai! Sabes ben consi son los omes

Los òmes.

E la Reina Balquís, la Sàvia Balquís de Sabà, portèt la man a las pòtas per amagar un sorire e diguèt:

— O sabi, sorreta.

— S'enfusquan per un pas res, diguèt la femna del parpalhòl en s'alatejant prèstament, mas los cal pas contrariar, ò Reina. La mitat de çò que disan passa l'òsca. S'aquò fa plaser al meu òme de pensar que lo cresi capable de far desaparéisser lo palatz de Suleiman ben Daod en petnejant, aquò me desrenga pas brica, qu'o aurà tot oblidat deman.

— Sorreta, diguèt Balquís, as plan rason. Mas quand se tornarà conflar, pren-lo al mot. Demanda-li de tustar del pè, e veiràs ben çò qu'arribarà. Sabèm ben, nosautras, çò que son los òmes, pas vertat? Ne serà tot vergonhós.

E la femna del parpalhòl de s'entornar trobar son ome e, dins l'afar de cinc minutas, se desgaunhavan mai que jamai:

— Sovenga-te d'una! disiá lo parpalhòl! Sovenga-te de çò que podi far se petnegi!

— Ne cresi pas lo mendre mot! diguèt la femna del parpalhòl... Aimariái plan de véser aquò! E se petnejavas, ara?

— Ai promés a Suleiman ben Daod de petnejar pas. Vòli pas mancar a ma promessa.

— Que s'acomòde se i mancas! Seriás pas capable de far se clinar una piuta en petuejant. Te vòli jogar que o faràs pas. Petneja! Petneja! Petneja!

Suleiman ben Daod, segut jol camfrièr o ausiguèt tot e se metèt a rire coma aviá pas jamai rigut de sa vida. Oblidèt complètament sas reinas, oblidèt l'animal montat de la mar, oblidèt sa crentassa d'èsser conflèta. S'acontèt de rire de contentament. E la Balquís, de l'autre costat de l'arbre, sorisiá de véser lo seu amor vertadièr tan joial.

Lèu, lo parpalhòl, tot embufat e tot desalenat, tornèt volatejar a l'ombra del camfrièr e diguèt a Suleiman:

— Vòl que petneje! Vòl véser çò que ne serà, ò Suleiman ben Daod. Sabes que o pòdi pas far. Ara, me creirà pas jamai pus un mot de çò que dirai. Se trufarà de ieu fins a la fin de mos jorns.

— Non pas, frairon, diguèt Suleiman ben Daod: se trufarà pas jamai pus de tu.

Los Djinnns.

E faguèt virar son anèl -pas que per l'amor del parpalhonèl, pas per vana glòria- e, ò maravilha! quatre Djinnns enòrmes de sortir de tèrra.

— Esclaus, diguèt Suleiman ben Daod, quand aqueste monsen qu'es aici sul meu det -es aquí que se trobava lo parpalhòl afrontaire- quand aqueste monsen petnejarà del pé esquèr de davant, escamotejaretz lo meu palatz e aqueles jardins dins una tronadissa. Quand tornarà petnejar, o tornaretz tot menar plan coma cal... Ara, frairon, ajustèt lo Rei, vai-tetn trobar ta femna, e accontenta ton enveja de petnejar.

E lo parpalhòl de rejónher sa femna que bramava:

— Te vòli jogar qu'o faràs pas! Te vòli jogar qu'o faràs pas! Petneja Petneja ara! Petneja!

Balquís vegèt los quatre Djinnns enòrmes se clinar suls quatre caires dels jardins, sul palatz en lor mitan; e, doçamenton, clapèt dins sas mans en se disent:

— Enfin! Suleiman ben Daod va far per un parpalhòl çò qu'auriá degut far per el i a bèl brieu: las reinas guirguilhosas prendran paur.

Lo Sortilègi.

Lo parpalhòl, alara, petnegèt. Los Djinnns escamotogèron d'un còp palatz e jardins per los carregar a mila milas dins lo cèl. I agèt una tronadissa terribla, e tot s'ennegresiguèt coma pega. La femna del parpalhòl volatejava dins l'escurina en bramejant:

— Ò! me corregirai! Me pentissi talament de çò qu'ai dich! Mas torna menar los jardins, ò meu, ò meu, e te contradirai pas jamai pus!

Lo parpalhòl aviá gaireben tant de paur coma sa femna, e Suleiman ben Daod risiá talament que de minutas trescolèron abans qu'agèsse tornat trobar lo buf per secretejar al parpalhòl:

— Torna petnejar, fraironèl: torna-me lo meu palatz, fort grand emmascaire!

— Òc-ben! torna-li lo seu palatz! diguèt la femna del parpalhòl que volatejava totjorn a l'azard coma una parpalhòla dins la nuèch. Torna-li lo seu palatz, e que siá plan finida, aquela afrosa fachilha!

— È ben, o meuna, diguèt lo parpalhòl tant ufanosament que poguèt, veses la resulta de ton pialhadís. A ieu me fa pas res, plan solid, qu'es per ieu quicòm de costumièr. Mas per te far una flor a tu e mai a Suleiman ben Daod, vòli plan tornar metre las causas en plaça.

Adonc, petnegèt un còp de mai e, sul pic, los Djinnns pausèron palatz e jardins, sens lo mendre saquejadís. E lo solelh de brilhar sus las fuèlhas verdosas dels arangièrs; e las fontanas de jogar demest los liris roges d'Egipte; e los aucèls de tornar prene lor bresilhadís. La femna del parpalhòl èra jaguda de galís, jol camfrièr, alatejanta e desalenada:

— Me corregirai! Me corregirai!

Suleiman ben Daod, a pro penas se podiá parlar, de tant que risiá. Se clinèt enrè, las cambas flacas, saquejat de sanglots. Menacèt del det lo parpalhòl e diguèt:

— Ò emmascaire grand, qué servís de me tornar lo meu palatz, se, d'aquel còp, me fas monr de rire?

Las reinas.

I agèt alara un sarrabastal: las nòu cents nonanta nòu reinas sortiguèron al mai córrer del palatz, en sisclant, en bramant, en sonant lors nenons.

Cent per cent de front, davalèron lo grand escalier de marbre al dejés de la fontana e la Fòrt Sàvia Balquís s'avancèt, magestuosa, a lor endavant, e lor demandèt:

— Qué vos conturba, ò reinas?

Cent per cent de front, sus aquel escalier de marbre se plantèron e s'exclamèron:

— Çò que nos conturba? I a que viviàm en patz dins lo nòstre palatz en aur, quand lo palatz a desaparegut subran, e sèm demoradas segudas dins de tenèbras espessas claufidas de bruches: faguèt una tronadissa, e Djinnns e Afrites trepejavan per aquelas tenèbras! As aquí çò que nos conturba, ò Reina Majorala. Fetgeviradas que ne sèm, d'aquel trebolèri: un trebolèri trebolador que revèrta pas cap dels trebolèris passats!

La lecçon.

Alara, Balquís, la Reina Subrepolida -la vertodièira Mai Aimada de Suleiman ben Daod, Reina de Sabà e de Sabia, dels fluvis d'aur meridionals, del desèrt de Zinn a las torres de Zimbabwe- Balquís, gaireben tan sàvia coma lo quiti Subresavi Suleiman ben Daod, declarèt:

— Aquò's pas res, ò reinas! Un parpalhòl s'es plangut contra sa femna carpinhaira, e lo Sénher nòstre Suleiman ben Daod a plan volgut balhar a aquesta una lecçon d'umilitat e de moderacion dins lo parlar, qu'aquò passà per vertut a cò de las femnas dels parpalhòls.

Alara, una reina egipciana -una filha de Faraon- de se quilhar e de dire:

— Se pòt pas que lo nòstre palatz siá estat desrabat coma un porre pr'amor d'un babau. Non! Suleiman ben Daod deu aver defuntat, e çò qu'avèm vist e ausit, èra la Tèrra que s'ennegresissia e que tronava d'aprene aquela novèla!

Alara, Balquís faguèt signa a aquela reina lançada, sens l'agachar, e li diguèt a ela coma a las autras:

— Venètz véser!

Cent per cent de front, davalèron l'escalier de marbre. E, jol camfrier, vegèron lo Rei Fòrt Subresavi Suleiman ben Daod, las cambas encara flacas del rire, e que se balançava vai e vèni, un parpalhòl sus cada man, e l'ausiguèron que disiá:

— Ò femna del meu fraire d'en l'aire, oblides pas, après aiçò, de complaire a ton òme en tot, paur que siá empench a petnejar tornarnai, qu'a declarat qu'èra familiar d'aquel torn. Es un fòrt grand emmascaire que pòt escamotejar lo quiti palatz del quiti Suleiman ben Daod. Anatz en patz, mos pichonasses!

E lor pausèt un poton sus las alas, e se prenguèron la volada. Alara, totas las reinas -part la Balquís, la Subrepolida Balquís que se tenia a despart, sorisenta- totas las reinas tombèron de morre-bordon, que se pensavan:

— S'aquelas causas arriban per un parpalhòl malcontent de sa femna, qué serà pas fach de nosautras qu'avèm contrariat lo nòstre rei amb las nòstras cridadissas e las nostras querèlas dubèrtas pendent tant de temps?

E de se velar lo cap, e de portar la man a la boca, e de s'entornar al palatz sus la punta dels pès, discrètas coma de mirgas.

Alara, Balquís, la Subrepolida e Excellenta Balquís s'avancèt demest los liris roges, dintrèt dins l'ombra del camfrier, pausèt la man sus l'espatla de Suleiman ben Daod e declarèt:

— Ò Sénher Meu, Tésaur de mon arma, regaudis-te, qu'avèm balhada a las reinas d'Egipte, de Mesopotamia, d'Abissinia, de Pèrsia, d'Inda e de China, una fòrt granda e memorabla lecçon.

E Suleiman ben Daod qu'agachava encara los parpalhòls que s'amusavan al solelh, demandèt:

— Ò Dòna meuna, Joièl de ma felicitat, quora avèm fach aquò? Ai pas fach que badinar amb un parpalhòl, despuèi que soi dintrat dins aquel jardin.

E contèt a Balquís çò qu'aviá fach. Balquís, l'afectuosa e fort amistosa Balquís, diguèt alara:

— Ò Sénher Meu, Prince de mon existéncia, m'èri resconduda darrièr lo camfrier e o ai tot vist. Soi ieu qu'ai dich a la femna del parpalhòl de demandar al parpalhòl de petnejar, que comptavai que per aquel jòc mon Sénher fariá qualque sortilègi grand, e que las reinas o veirián e prendrián paur. E li contèt çò que las reinas avián dich, çò qu'avián vist e çò que n'avián pensat. Alara, Suleiman ben Daod se levèt de son sièti jol camfrier, estirèt los braces, se regaudinèt e diguèt:

— Ò ma Dona, Doçòr de mos jorns, sàpiá que s'aviái fach aquel sortilègi contra mas reinas, per me conflar o per colèra, coma per aquel regalèmus de totas las bèstias, probable que ne seriái estat vergonhós. Mas de mercès ta saviesa, ai fach aquel encantament per l'amor d'un parpalhonèl, e, meravilha! del còp m'a desembarrassat dels guirguilhds de mas guirguilhosas esposas! Diga-me donc, ò ma Dona, Còr del meu còr, d'ont te ven tanta saviesa?

E la Reina Balquís, polida e granda, levèt los uèlhs per agachar los uèlhs de Suleiman ben Daod, clinèt un pauc lo cap de galís, coma lo parpalhòl, e diguèt:

— D'en primièr, ò mon Sénher, per l'amor de tu; e puèi, ò mon Sénher, per çò que sabi çò que son las femnas.

Montèron alara fins al palatz, e i visquèron auroses per tot jamai.

Èra abiaissada, la Balquís, è?

Aicí l'Animal sortit de la Mar
e que s'engoliguèt tota la mangisca
que lo Suleiman ben Daod aviá aprestada
per totas las bèstias del mond entièr.
En realitat.
èra un animal fòrt amistós
e sa mamà lo badava,
coma badava tanben
los vint-e-nòu mila nòu cents nonanta nòu fraires
que vivián al fons de la mar.
Sabes qu'èra lo pus traça de totes;
tanben lo sonavan Pichon Pagre.
S'embuquèt totas aquelas caissas,
totes aquelas paquets,
totes aquelas balas,
e totes aqueles daquòs
aprestats per totas las bèstias
sens quitament tirar los embalatges,
sens tanpauc desnosar las cordèlas.
Ni mai aquò li pesèt pas,
Los arbres que se quilhan darrièr las caissas,
son los arbres dels naviris de Suleiman ben Daod.
Carrejavan d'autras provisions
quand Pichon Pagre arribèt sus la còsta.
Se mangèt pas los naviris.
Pleguèron de descargar
e prenguèron la mar sulcòp,
entrò que Pichon Pagre
agèsse complètament
acabat de manjar.
Pòdes véser
d'unes d'aqueles naviris
s'enanar
(a tocar de l'espata de Pichon Pagre).
Ai pas fach lo Suleiman ben Daod,
mas es just en defòra de l'imatge,
fòrt estonat.
La bala que penja a l'arbre del naviri,
dins lo canton,
es en realitat un paquet de datas avariadas,
pels papagais.
Sabi pas
lo nom dels naviris.
Aquò's tot per aquel image.

Aicí los quatre Djinns amb d'alas de gavina
que son a solevar lo palatz de Suleiman ben Daod,
al quiti moment que lo parpalhòl a petnejat.
Lo palatz,
los jardins
e tot çò autre
son venguts tot d'un tròç,
coma un platèl,

e an laissat
un traucàs dins la tèrra,
tot plen de posca e de fum.
S'agachas dins lo recanton,
al pè de çò que revèrta un leon, veiràs lo Suleiman ben Daod
amb sa broqueta magica,
e los dos parpalhòls darrièr el.
Çò que revèrta un leon
es en realitat un leon de pèira;
e çò que revèrta un potarron de lach
o un ostal
o autre.
Suleiman ben Daod
se teniá aquí
per èsser gandit de la posca e del fum,
quand los Djinnns solevèron lo palatz.
Sabi pas lo nom dels Djinnns.
Èran los esclaus de l'anèl magic
de Suleiman ben Daod,
e cambiavan cada jorn.
Èran de djinnns communs
amb d'alas de gavina.
Çò qu'es dins l'enbàs de l'imatge,
es un Djinn fòrt amistós
que se sona Akraig:
avidava los peissonèls de la mar
tres còps per jorn,
e sas alas èran de coire pur.
L'ai mes dins l'imatge
per te far véser
qué revèrta
un Djinn simpatic.
A pas ajudat
a solevar lo palatz,
qu'èra ocupat alara
a avidar los peissonèls
de la Mar d'Arabia.

Jamai reina coma Balquís,
de l'Erèbus a Suwalkís,
que parlava als parpalhòls,
als blaus, als blancs e als calhòls.

Jamai rei coma Salomon,
amistós, bravos e fòrt bon:
al parpalhòl balhèt poder qu'utilizèsse son saber.

Èra la Reina de Sabà,
èra lo Rei de Bershebà.
Se faguèron dels parpalhòls,
dels blaus, dels blancs e dels calhòls.

(Aiçò es una adaptacion, pas una revirada)